

“Dat wat de leerkracht aan geheimen in de kinderziel legt moet groeikrachten in zich hebben.”

Deugden in het onderwijs

Goede eigenschappen

Onze verbinding met het hogere

De beste stukken van ons karakter

De hoogste kwaliteiten van ons menszijn

Kwaliteiten waarin je kunt uitblinken

Deugden in het onderwijs

	<i>pagina</i>
1. Sociale competenties	4
2. Inspiratiebronnen	4
3. De praktijk	4
4. Maanddeugden en sprookjes	4
5. Met een twaalftal deugden ieder schooljaar door	5
6. Grondlegger van Vrijescholen	11
7. Praktische uitwerking van 12 deugden	12
<i>Augustus</i> <i>Mededogen</i> <i>De witte slang</i>	12
<i>September</i> <i>Hoffelijkheid</i> <i>De drie mannetjes in het bos</i>	16
<i>Oktober</i> <i>Vertrouwen</i> <i>De roetzwarte broer van de duivel</i>	21
<i>November</i> <i>Geduld</i> <i>Bontepels</i>	24
<i>December</i> <i>Geloofwaardigheid</i> <i>Het klosje, de schietspoel en de naald</i>	29
<i>Januari</i> <i>Moed</i> <i>Vrouw Holle</i>	33
<i>Februari</i> <i>Tact</i> <i>De twaalf broers</i>	36
<i>Maart</i> <i>Vrijgevigheid</i> <i>De kistallen bol</i>	41
<i>April</i> <i>Respect</i> <i>De goudkinderen</i>	44
<i>Mei</i> <i>Eenheid</i> <i>IJzeren Hans</i>	49
<i>Juni</i> <i>Vastberadenheid</i> <i>De trouwe Johannes</i>	55
<i>Juli</i> <i>Liefde</i> <i>Gelukkige Hans</i>	61
8. Deugden als basis voor fatsoenlijk gedrag in de klas	66
9. Literatuur	67

Deugden in het onderwijs

U leest nu een praktische bijdrage aan een discussie over sociale competenties van kinderen in het onderwijs.

*Wil je je eigen wezen kennen,
Kijk dan in de wereld naar alle kanten om.
Wil je de wereld werkelijk doorzien,
Kijk dan in de diepte van je eigen ziel.*

Rudolf Steiner, 1912

1. Sociale competenties

Een belangrijk element van de persoonlijke ontwikkeling van kinderen is sociale competentie. Deze ontwikkelen ze vooral thuis en op school. Wanneer kinderen sociaal competent zijn, hebben ze de vaardigheden om positieve relaties met anderen te ontwikkelen, gevoelens en handelingen te coördineren en te communiceren naar anderen, emoties en handelingen te herkennen en te reguleren in sociale interactie. Dit kan ondersteund worden door gericht te werken met 'deugden'; van kleuterklas tot en met klas 6. Zo is er voor alle kinderen binnen de school, gedurende enkele weken per jaar, aandacht voor eenzelfde deugd. Een sprookje staat hierbij centraal.

2. Inspiratiebronnen

Rudolf Steiner* gaf enkele korte aanwijzingen over deugden als meditatie die in overeenstemming met het jaargebeuren geoefend kunnen worden. Als een weg van innerlijk werk aan onszelf, waarop wij de in ons als aanleg aanwezige eigenschappen ontwikkelen, gaan de deugden in elkaar over om zo scheppers van ons eigen wezen te worden.

Linda Kavelin Popov** noemt deugden zielskwaliteiten. Deugden dragen bij aan karaktervorming, leren kinderen op een positieve manier naar elkaar te kijken en elkaar te begrijpen. Deugden zijn goede eigenschappen, onze verbinding met het hogere, de beste stukken van ons karakter en de hoogste kwaliteiten van ons mens-zijn.

Paul van Tongeren*** maakt duidelijk dat een deugd een eigenheid is van binnenuit om het goede te doen. Door hier bij stil te staan ontdek je al lerende wat goed is, voor jezelf, voor anderen in je omgeving en in de verschillende situaties. Deugden vormen als het ware je innerlijk kompas.

** Rudolf Steiner (filosoof, oprichter Vrijeschool)*

Aus den Inhalten der esoterischen Stunden. GA 266b, Stuttgart 1912

*** Linda Kavelin Popov (psychotherapeut)*

Het deugdenboek voor het onderwijs. Uitgeverij De Zaak, Groningen 2005

**** Paul van Tongeren (hoogleraar wijsgerige ethiek aan de Radboud Universiteit Nijmegen)*

Leven is een kunst, Uitgeverij Klement, Zoetermeer 2013

3. De praktijk

Wanneer we ideeën zoeken die de potentie hebben ons culturele leven te vernieuwen, moeten we ons blikveld verruimen en ook een imaginatief vermogen ontwikkelen. Rudolf Steiner beschreef dat we stappen in deze richting zetten, door bij het waarnemen van de natuur de wording serieus te nemen. Dit is terug te vinden in de maanddeugden. Deugden kunnen de grondslag vormen voor fatsoenlijk gedrag in de klas; respect, vertrouwen en verantwoordelijkheid. Dit kan al door de deugden te benoemen die kinderen dagelijks in de praktijk brengen; vinger opsteken, klasgenoot helpen en eigenschappen aanreiken.

4. Maanddeugden en sprookjes

Als mens staan wij steeds verder van de natuur af. Hoewel dit een onontkoombare en ook zinvolle ontwikkeling is, stelt dit hele nieuwe eisen aan het innerlijke leven van de moderne mens. Naar de oude natuurgebonden leefwijze terugkeren kan niet, het vinden van een nieuwe verbinding met de natuur is belangrijk voor zowel de natuur als de mens. Van oudsher leefde de mens intensief met de

ritmen van de seizoenswisselingen. De Grieken en Romeinen hadden bij elke maand een maanddeugd, die in die maand kon worden nagestreefd. Vele heidense, en later christelijke, feesten hebben hun oorsprong in een festiviteit die met het seizoen samenhang. Het innerlijke leven weerspiegelde de gebeurtenissen in de natuur. De winter was een tijd van bezinning, gereedschappen herstellen en verhalen bij het vuur, enz. Elke maand stond in het teken van een speciale activiteit, kenmerkend voor een voor-industriële, agrarische samenleving. Voor de moderne westerse mens heeft Rudolf Steiner de deugden van de maand een aangepaste, eigentijdse vorm gegeven. Zij volgen wel de seizoenswisselingen maar appelleren ook aan de individuele ontwikkeling. Daarbij bieden zij een weg om tot een nieuwe, voor de hedendaagse mens adequate, verbintenis te komen met de natuur. Hieronder een overzicht van deze deugden van de maand en van sprookjes die Gisela Fugger erbij heeft gezocht:

Maand	<i>Deugd</i>	Weken	Sprookje
Augustus	<i>Mededogen</i>	21 juli tot 21 augustus	De witte slang
September	<i>Hoffelijkheid</i>	21 augustus tot 21 september	De drie mannetjes in het bos
Oktober	<i>Vertrouwen</i>	21 september tot 21 oktober	De roetzwarte broer
November	<i>Geduld</i>	21 oktober tot 21 november	Bontepels
December	<i>Geloofwaardigheid</i>	21 november tot 21 december	Het klosje, de schietspoel en de naald
Januari	<i>Moed</i>	21 december tot 21 januari	Vrouw Holle
Februari	<i>Tact</i>	21 januari tot 21 februari	De twaalf broers
Maart	<i>Vrijgevigheid</i>	21 februari tot 21 maart	De kistallen bol
April	<i>Respect</i>	21 maart tot 21 april	De goudkinderen
Mei	<i>Eenheid</i>	21 april tot 21 mei	IJzeren Hans
Juni	<i>Vastberadenheid</i>	21 mei tot 21 juni	De trouwe Johannes
Juli	<i>Liefde</i>	21 juni tot 21 juli	Gelukkige Hans

Sprookjes geven in beelden de innerlijke ontwikkeling van de mens weer. Deze beelden getuigen van grote wijsheid en inzicht in de menselijke ziel. Zij spreken een taal die je eerst moet leren verstaan. Betekenis krijgt een bepaald beeld pas in de context van het hele sprookje. Sprookjes ontleen veel beelden uit de natuur: dieren, planten en mineralen. Dit zijn echter ook weer beelden die betrekking hebben op de menselijke ziel. Zo macrokosmos zo microkosmos zeiden de oude chinezen. Vos, graan of kristal staan voor innerlijke eigenschappen of processen.

5. Met een twaalfstal deugden ieder schooljaar door

Deze tekst is bedoeld als achtergrondinformatie voor de leerkrachten en een vrije bewerking van de expositie: *De Deugden – Op naar een nieuwe hoffelijkheid* van Herbert Witzenmann met schilderijen van Jan de Kok. Zie ook; <http://deugden.blogspot.nl>

Augustus - Mededogen wordt tot vrijheid

Wat is mededogen? Mededogen voelen houdt in dat je liefde voelt voor iemand die gekwetst is die in de problemen zit. Je hebt echt met de ander te doen en wilt helpen, ook als je de persoon in kwestie niet kent. Je bent vriendelijk en vergevingsgezind ook als iemand jou gekwetst heeft.

Waarom zou je mededogen in praktijk brengen? Als mensen gekwetst zijn of in problemen verkeren, voelen ze zich vaak alleen. Als je je alleen voelt, lijkt alles nog erger. Zonder mededogen is de wereld maar een harde, eenzame plek. Als wij mensen mededogen tonen voelen we ons minder alleen. Mededogen helpt ons om begrip op te brengen voor andere mensen en voor onszelf. Hoe breng je mededogen in praktijk? Mededogen begint met de constatering dat iemand verdrietig is of piekert. Verplaats je in hem en vraag je af hoe jij je zou voelen als het jou overkwam. Bedenk hoe je de ander kunt helpen. Neem de tijd om naar hem te luisteren en zeg vervolgens iets aardigs, zoals: 'Wat maakt je verdrietig?' of 'Hoe kan ik helpen?' Wees vergevingsgezind als iemand een fout maakt. Wees een vriend als iemand een vriend nodig heeft.

September - Hoffelijkheid wordt tot tact van het hart

Het medelijden dat vrijheid wordt, geeft de hoffelijkheid haar zin en waardigheid terug. De hoffelijkheid is tegenwoordig een uiterlijke vorm geworden die men, voor zover men haar niet geheel overbodig acht, alleen nog erkent omdat ze de omgang vergemakkelijkt, of omdat ze een gewoonte is geworden. De ware hoffelijkheid erkent tegelijkertijd het hogere menselijke ik alsook de geestelijke vereniging van hogere ik-wezens in een vrije gemeenschap. Bij het zien van on-hoffelijkheid kan ons daarom de zelfvernederend van de onhoffelijke meer krenken dan de eigen ontsteltenis. Ware hoffelijkheid daarentegen is de vrije vereniging met het hogere wezen van de bejegende. Wij beleven ons in hem en bewijzen de ons gemeenschappelijke geest achting.

Ware hoffelijkheid gaat echter nog verder. Ze beleeft zich niet alleen zelf in het hogere wezen van de bejegende, maar deze ook in zichzelf. Ze voelt zich daarom plaatsvervangend voor deze gekwetst, wanneer het hem niet lukte zich in woord en daad zo uit te spreken als hij in werkelijkheid ook is. Dit gevoel van gekwetst zijn is veel onverdraaglijker dan de pijnlijke van het eigen falen. Nog meer voelt zich de hoffelijkheid voor de latere zelfbeproeving beschaamt, wanneer ze zichzelf nu eenmaal het gebrek moet toeschrijven dat ze aan de oppervlakte van een ongepaste persoonlijke uiting van een ander mens is blijven hangen, in plaats van deze haar meest deugdelijke betekenis toegeschreven te hebben. Hoffelijkheid vult aan en vormt daarom voortdurend uit eigen begrip het onvolmaakte om. Ze weet bovendien door haar gedrag de gelegenheden te scheppen die het voor iedereen die haar ontmoet, mogelijk maakt zich open te stellen. Ze neemt echter

21 juli tot 21 augustus

21 augustus tot 21 september

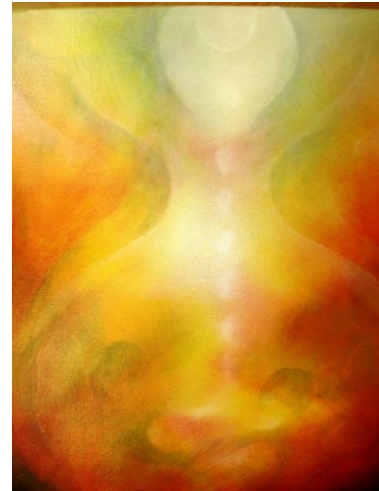

niet minder afstand van een gedrag dat het eigen betere wezen verloochent. Zo wordt hoffelijkheid tact van het hart.

Oktober - Tevredenheid en vertrouwen worden tot gelatenheid

21 september tot 21 oktober

De tot harte-tact verlevendigde hoffelijkheid verlangt niets voor zichzelf. Ze verlangt alleen maar andere mensen bij te staan in de vervulling van de sociaalkunstzinnige opgave, om hun uiterlijk optreden de glans van de in hen levende oorspronkelijke idee te verlenen. Wie de overtuiging is toegedaan dat in de dingen en wezens zelf de aanleg tot hun volmaaktheid ligt, is hiermee tevreden en ziet in de belemmeringen van hun ontplooiing noodzakelijke voorwaarden voor vooruitgang en aansporing tot zelfwerkzaamheid. Alleen wie niet in de wereldverschijnselen zelf het verborgen plan van hun ontplooiing herkent, maar van uiterlijke maatregelen wezenlijke veranderingen verwacht, is ontevreden. Daarom is tact van het hart tevredenheid en vertrouwen.

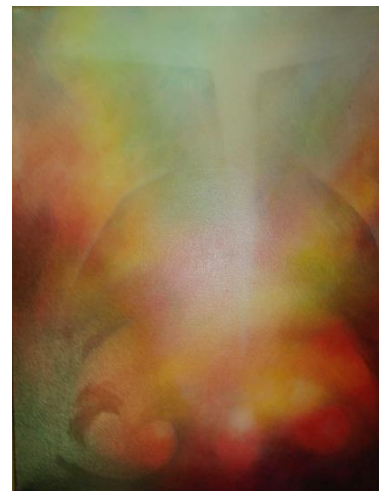

Tevredenheid en vertrouwen worden steeds opnieuw door de beschouwing van de sociale en politieke toestanden bedreigd. Het kan slechts begrepen worden als het gloren van het toekomstige verschijnen van de geest, als de wolken waarboven zich het licht verspreidt. Maar alleen wanneer vrees en gruwel voor de gebeurtenissen die uit de toekomst naderbij dringen, overwonnen worden in het vertrouwen te voldoen aan de dagelijkse eisen, kan het oog zich voor dit schouwen openen. Zo worden tevredenheid en vertrouwen tot gelatenheid.

November - Geduld wordt tot inzicht

21 oktober tot 21 november

Zulke gelatenheid houdt de weegschaal van het geduld in de hand. Geduld is de wijsheid die zich met kracht, de kracht die zich met wijsheid verbindt. Zonder wijsheid zou kracht tot een uitzichtloos verdragen worden, zonder kracht wijsheid tot onwerkzame beschouwing. Kracht en wijsheid zijn de hoog boven land en zee oprijzende zuilen die het zonnegezicht van de engel dragen. Ware kennis gaat in vervulling door daadkracht; alleen de steeds opnieuw beproefde daad leidt tot echt handelen. De weegschaal van het geduld bepaalt het gewicht van de persoonlijkheid.

Geduld laat onze kennis rijpen in de dagelijkse omgang met de wereldverschijnselen. Geduld versterkt in het realiteitsgetrouwe oordeel de verwachtingsvolle stemming van de daad. Ongeduld verleidt tot vooroordeel en voorbarigheid. Wie uit inzicht handelt, wie zijn handelen steeds opnieuw aan het oordeel van zijn kennis onderwerpt, bezit het ware geduld. Zo wordt geduld tot inzicht.

December – Geloofwaardigheid wordt tot waarheidsgevoel

21 november tot 21 december

Dit inzichtelijk geduld beheerst de tong. Want wie voorbarig spreekt en oordeelt, beschadigt of verhindert het rijpingsproces

dat de waarheid van de wereldverschijnselen oplevert en dat zijn eigen doen als rijpe vrucht uit zijn omgang met de wereldverschijnselen laat voortkomen. Wie spreekt zonder dit rijpen af te wachten, drukt slechts subjectieve meningen uit over een wereld die hem in wezen vreemd blijft. Dergelijke meningsuitingen mogen op bijval van gelijkgezinden stuiten en vanwege hun overeenstemming met de gebruikelijke opvattingen succes boeken. Ze zijn echter niet de waarheid die in gelatenheid wordt verdragen en tot stand wordt gebracht. De waarheid is veeleer de geest der dingen die in ons kennen de ogen opslaat.

Geloofwaardigheid zorgt dat de mens zichzelf beleeft als een uitgespreid wezen. In de geloofwaardigheid wordt de beheersing van de tong tot waarheidsgevoel.

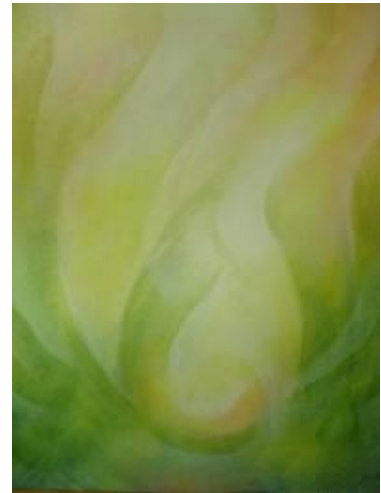
Januari - Moed wordt tot verlossingskracht

Geen begin zonder moed. Geen moed zonder waarheid. De bron van ware moed is een beleving die verleden en toekomst samenvat, want de waarheid is niet tijdgebonden. Vanuit het leven tussen dood en wedergeboorte brengen wij in het vóór ons liggende aardeleven de drang mee om de gevolgen van onze daden uit een vorig leven te verbeteren. Deze gedachte die zich tot het verleden wendt, verbindt zich met een gedachte aan de toekomst: de vruchten van een vorig leven worden bij de geestelijke kiem van de mens ingelijfd, rijpen in het leven tussen dood en wedergeboorte en zullen, omgevormd tot aanleg en vaardigheden, verschijnen in een nieuw leven. In het doorgronden van deze beide gedachten ontwikkelt zich het heden tot moment van moed.

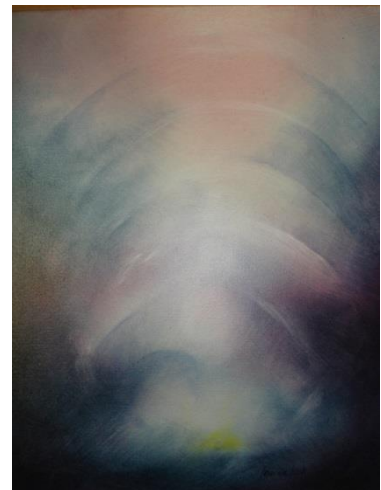
Zo'n moed, die in het innerlijk leven wordt voorbereid en in de ervaring van het lot wordt uitgeoefend, leidt tot de beleving van onsterfelijkheid. Zij is het vertrouwend bewustzijn dat in een vorig leven de kracht wordt geput, die de betrokkene in de lotgevallen van een later leven voor de daarin voorkomende gebeurtenissen plaatst. Deze moed wordt de verlosser uit de broosheid van het met de dood doordrongen lichaam. Als drager van dit onsterfelijkheidsbesef wordt deze moed echter ook in de ontmoeting met lotgenoten voor hen de verwekker daarvan. Zo wordt moed tot verlossingskracht.

Februari – Tact wordt tot meditatieve kracht

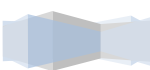
Wie in het lotsvertrouwen de onvergankelijkheid van het eigen ware wezen heeft ervaren, wordt tactvol. Het tegenovergestelde van tact is de overgave aan de zintuigen. De onsterfelijke moedkracht, die het middelpunt van ons wezen is, verliest in de overgave aan de zintuigen, in de mededeling naar buiten, het bewustzijn van zichzelf. Door de ommekeer daarentegen wordt zij zichzelf gewaar. Tact is derhalve kracht putten. Het is de omhulling van het geestelijke in ons, dat in de beelden van de zintuiglijke wereld en zijn taal ervan niet mededeelbaar is en voor het naar

21 december tot 21 januari

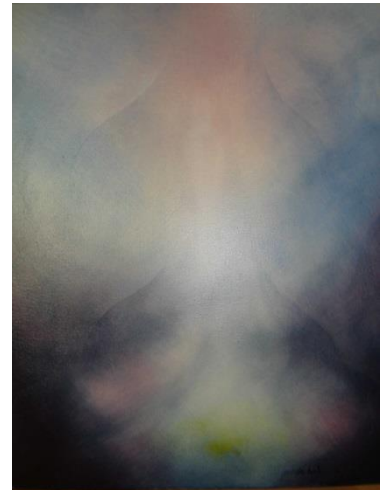

21 januari tot 21 februari

buiten gekeerde oor niet beluisterbaar.

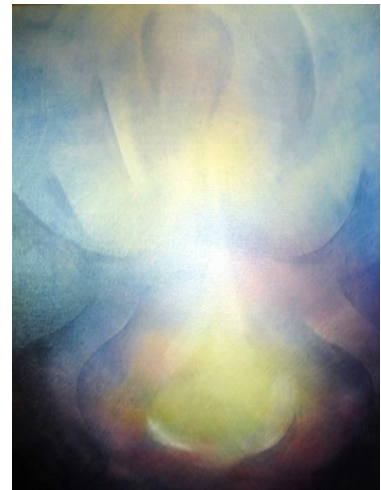
Tact is de bescherming die het geestelijke als onaantastbaar geheim van de ziel behoeden. Tact is waardig om drager van dit geheim te zijn. Zij beschaamt het vertrouwen dat de geestelijke wereld en de mensen haar schenken niet, daar zij het in het zielengebied, dat door de ommekeer (van ons verlangend wezen) wordt behoed, opneemt. Tact is jn de krachten waardoor de ziel vat op zichzelf krijgt en zich niet als behorend tot de zintuiglijke maar tot de geestelijke wereld beleeft. Zo wordt tact tot meditatieve kracht.

Maart – Vrijgevigheid wordt tot liefde

21 februari tot 21 maart

In het zwijgen wordt de stem van de geest als de stem van het eigen ware wezen vernomen. Dit vernemen is de zin voor individualiteit. Deze zin is vrijgevigheid een zielsorgaan dat vol interesse iedere andere wezensuiting in zichzelf ruimte biedt. Elke individualiteit geldt voor deze zin als de onaantastbare uiting van de geest in het meest innerlijke van ieder mens. Deze zin voelt zich voor ieder ander mens als voor het eigen hogere wezen verantwoordelijk.

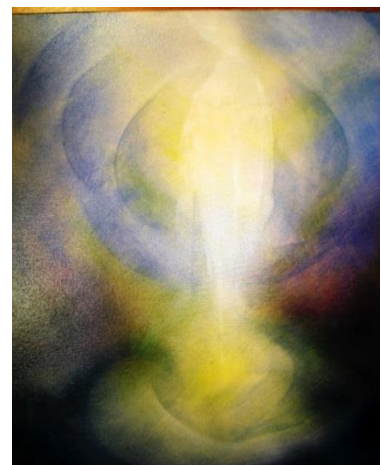

De ervaring van vrijgevigheid heeft de objectieve betekenis van verantwoordelijkheid voor de geest, waarvan de individualiteiten gemeenschappelijk afstammen, waaruit ze zich verzelfstandigen en die ze op de hogere trap van de vrije gemeenschap geroepen zijn onder elkaar te realiseren. Vrijgevigheid kan daarom niet anders dan zich met iedere individualiteit die zich waarachtig als zodanig, hoe ongewoon dan ook, in het leven vertoont, in vrije genegenheid verbinden. Zo wordt dit tot liefde.

April – Respect wordt tot offerkracht

21 maart tot 21 april

De liefde die zichzelf in de verantwoordelijkheid voor iedere individualiteit als lid van een vrije gemeenschap beleeft, is respect. In respect wordt het wezen van het levende denken ervaren, van de geest die in ons als individualiteit leeft. In het levende denken ontwikkelen wij niet onze subjectieve gedachten, maar denkt veeleer de geest door ons de gedachten die in de wezens wonen. De geest doet dit echter niet als onze overweldiger, maar doordat wij ons met hem in een vrije daad, die tegelijkertijd een beschouwen is, verenigen. In eerbied voor de geest in ons en in alle wezens richten wij ons op naar een ethisch individualisme.

De inhoud van respect verschilt echter naar gelang het over natuurwezens of over mensen gaat. De natuurwezens kennen wij door onze, de mensen door hun eigen gedachten. Door niet onze subjectieve gedachten over anderen, maar in overgave hun eigen gedachten te denken, ontwikkelt zich onze individualiteit tot de drager van een andere individualiteit. Aangezien in het denken alle uiterlijkheid wordt overwonnen, verliezen wij ons in deze andere individualiteit om onszelf in deze weer terug te vinden. Zodoende wordt de vrijheid tot de gemeenschap voor toewijding. Zo wordt respect tot offerkracht.

Mei – Eenheid wordt tot vooruitgang

21 april tot 21 mei

De offerkracht van de toewijding die vrijheid als gemeenschap beleeft, wordt tot ervaring van eenheid. Want deze offerkracht beleeft het gelijke door het gelijke, het geestelijke door het geestelijke, individualiteit door individualiteit. Aan deze beleving ligt alle kennis ten grondslag. Wij vinden al kennend door de eigen geest de weg naar de geest die in de wereldverschijnselen ligt besloten. Door een alleen maar afbeeldende, ontvangende kennis zou dit niet mogelijk zijn. Een dergelijk kennen zou buiten een werkelijkheid blijven, die zonder kennende deelname kant en klaar zou zijn. Een waar kenvermogen voegt echter door een scheppende handeling de ideeën toe aan de waarnemingen die voor het menselijke ervaren vooralsnog ideeën-loos zijn, en ontmoet daardoor de aanvankelijk in de waarnemingen verborgen geest.

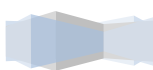

Zo ontstaat de werkelijkheid in iedere ware kennisakte uit een ervaring die deze aanvankelijk verbergt. Ze ontspringt aan de evenwichts-belevenis van de ontmoeting van geest met geest. Terwijl de aldus kennende mens de werkelijkheid die hij in de waarnemingen verliest terugwint, beleeft hij tegelijkertijd het ontstaan van zijn eigen geestelijk wezen. Uit de werkelijkheid die in zijn kennisakte ontstaat, stamt de mens als een geestelijk wezen dat zelf over zijn geestelijke geboorte en zijn hogere ontwikkeling beslist. Het kennen van het gelijke door het gelijke, dat zich voordoet als het voortkomen van een zelfstandige individualiteit uit de geestelijk doordrongen wereldverschijnselen, is een ware eenheid. Zo wordt eenheid tot vooruitgang.

Juni - Volharding wordt trouw

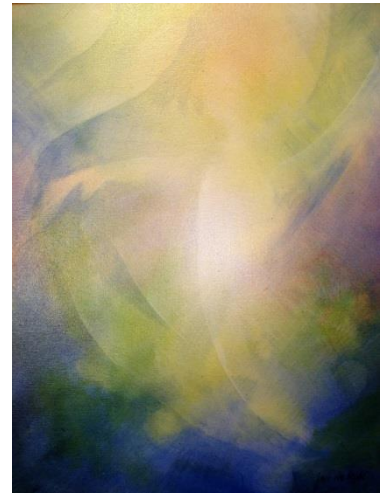
21 mei tot 21 juni

Het als vooruitgang beleefde evenwicht is volharding. Want alleen wie onvermoeibaar de wereldverschijnselen met zijn eigen geest doordringt, schrijdt voort tot hun ware gestalte. Deze vooruitgang begint geenszins pas daar waar hij voor de zelfobservatie volledig doorzichtig wordt. Veeleer ligt aan volharding als werkelijke drijfveer het feit ten grondslag dat alle activiteit min of meer bewust uit de oer-activiteit van het denken voortkomt, dat het slagen van elke naar buiten gerichte bezigheid berust op de ontmoeting van de eigen geest met de geest die in de dingen besloten ligt, en dat wij daarbij niet alleen het object van onze

activiteit, maar ook onszelf gestalte geven. Daarop berust immers al het leren en kunnen.

In volharding zijn wij derhalve de in ons gelegde opdracht tot zelfontwikkeling trouw. Een dergelijke trouw maakt het ons ook pas mogelijk een opdracht of een mens waarachtig trouw te zijn. Want trouw is degene die in het onophoudelijk werk dat hij aan zichzelf volbrengt, nakomt wat hij de wereld en zijn lotgenoten verschuldigd is. Zo wordt volharding tot trouw.

Juli – Liefde als de weg naar het menselijke midden wordt catharsis

21 juni tot 21 juli

Zulke trouwe volharding is liefde. Ware liefde is even ver verwijderd van verharding als van verval. Ware liefde verdedigt noch de engte van de subjectieve persoonlijkheid, noch verliest ze zich in andere mensen en dingen. Ze is veeleer het midden tussen deze beide dwaalwegen en verzoeking. Omdat ze noch door de zelfzucht van de vrees, noch door die van de hebzucht vertroebeld wordt, is ze louter. De loutering is de weg die door de waarheid, die zich met alle wezens verbindt, de vrees overwint en door innerlijk leven, dat van alle afhankelijke hebzucht bevrijdt, zijn jawoord aan het lot geeft.

Deze liefde die zo door inachtneming en afstand doen zichzelf vindt, is zelfverzekerd. Aristoteles omschrijft door zijn idee van loutering (catharsis) de inwijding in de weg van het lot als de opgave van de dichter. Deze catharsis wordt verworven door overwinning en metamorfose van de gevaren die het menselijke midden bedreigen.

6. Grondlegger van Vrijescholen

Wat is er zo interessant aan de mening van de grondlegger van Vrijescholen over deugden? Bekijk bijvoorbeeld “Volharding wordt tot trouw” op bladzijde 10. Wat is het verschil tussen volharding en trouw? Vergelijk dit de andere “wordt tot”-koppelingen. Kan het zijn alsof het oefenen van een deugd telkens weer gebeurt vanuit het Ik?

In iedere situatie treedt de neiging van het astrale lichaam op om voor het gemakkelijkste, voor het meest lustvolle te kiezen. Het ik neemt zijn heerschappij op en stuurt actief het astraal lichaam in de richting van de deugd en weg van de on-deugd. Zo moet je in een moeilijke situatie iedere dag of ieder uur het besluit nemen om te volharden. Het ik werkt aldus telkens weer op het astrale lichaam en na verloop van tijd is de afdruk in het astrale lichaam sterk genoeg zodat dit op zijn beurt zijn stempel kan drukken op het etherlichaam: de volharding wordt trouw, het is vastgelegd in ons gewoontelichaam, in ons karakter. Vandaag beginnen met oefenen?

7. Praktische uitwerking van 12 deugden

Onderstaande teksten hebben als basis *Het deugdenboek voor het onderwijs*, Linda Kavelin Popov, Uitgeverij De Zaak, Groningen en de website *Sprookjes van Grimm* http://www.grimmstories.com/nl/grimm_sprookjes/index?page=1

Augustus

Mededogen

21 juli tot 21 augustus

De witte slang

Wat is mededogen?

Mededogen voelen houdt in dat je liefde voelt voor iemand die gekwetst is of in de problemen zit. Je hebt echt met de ander te doen en wilt helpen, ook als je de persoon in kwestie niet kent. Je bent vriendelijk en vergevingsgezind als iemand jou geketst heeft.

Waarom zou je mededogen in praktijk brengen?

Als mensen gekwetst zijn of in de problemen verkeren, voelen ze zich vaak alleen. Als je je alleen voelt, lijkt alles nog erger. Zonder mededogen is de wereld maar een harde, eenzame plek. Als wij mensen mededogen tonen, voelen we ons minder alleen. Mededogen helpt ons om begrip op te brengen voor andere mensen en voor onszelf.

Hoe breng je mededogen in praktijk?

Mededogen begint met de constatering dat iemand verdrietig is of piekert. Verplaats je in hem en vraag je af hoe jij je zou voelen als het jou overkwam. Bedenk hoe je de ander kunt helpen. Neem de tijd om naar hem te luisteren en zeg vervolgens iets aardigs, zoals: 'Wat maakt je verdrietig?' of 'Hoe kan ik helpen?' Wees vergevingsgezind als iemand een fout maakt. Wees een vriend als iemand een vriend nodig heeft.

Hoe breng je mededogen in de praktijk als

- Je hond verstrikt is geraakt in de riem?

- Een vriend gekwetst is door een uitspraak van iemand anders?
- Je moeder in het ziekenhuis ligt?
- De beste vriend van je broer is verhuisd?
- Je vader heel moe thuiskomt van zijn werk?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt mededogen in de praktijk als je

- Merkt wanneer iemand gekwetst is of een vriend nodig heeft.
- Je in de ander verplaatst.
- De tijd neemt om te laten merken dat je om iemand geeft.
- Anderen vergeeft als ze een fout hebben gemaakt.
- Mensen en dieren in nood bijstaat.

De Affirmatie

Ik heb mededogen. Het valt mij op wanneer iemand gekwetst is of mijn hulp kan gebruiken. Ik neem de tijd om te laten merken dat de situatie van de ander me aan het hart gaat.

Activiteiten in de klas met mededogen

Een dienstbaar project

- Bedenk met een groep hoe jullie je dienstbaar kunnen maken voor eenzame of hulpbehoevende mensen
- Ga op zoek naar krantenberichten over mensen in nood. Bedenk een project dat soelaas biedt
- Schrijf een brief aan iemand die ziek thuis is

Reflectievragen over deze deugd

- Hoe voelt het om mededogen te hebben?
- Wanneer heb je mededogen gevoeld voor iemand die je niet kende?
- Hoe voelt het om eenzaam te zijn?
- Noem drie manieren waarop je ervoor kunt zorgen dat een nieuwe leerling zich minder eenzaam voelt.
- Hoe zou je behulpzaam en met mededogen kunnen opstellen als een van je ouders in het ziekenhuis ligt?

Tekenen van mededogen

Maak een poster van iemand die mededogen voelt voor een mens of dier dat in problemen is geraakt.

Posterpunten

- Mijn hart is vol mededogen
- Doe voor anderen wat je hen graag voor jou ziet doen
- Mensen en dieren gaan mij aan het hart. Mijn hart is vol mededogen
- Doe voor anderen wat je hen graag voor jou ziet doen
- Mensen en dieren gaan mij aan het hart

Citaat

...Laat niemand bij je komen zonder hem beter en gelukkiger te maken...
Moeder Teresa

Sprookje De witte slang

Het is nu al heel lang geleden dat er een koning leefde die in het hele land beroemd was om zijn wijsheid. Niets bleef hem onbekend en het leek wel of het nieuws van de meest verborgen dingen door de lucht naar hem toegedragen werd. Hij had echter één zonderlinge gewoonte. Iedere middag, als de tafel was afgeruimd en er niemand meer was, moest een vertrouwde dienaar nog één schotel binnenbrengen. Er was een deksel op en de dienaar wist zelf niet wat er onder lag en niemand wist het, want de koning lichtte het deksel pas op en at er pas van als hij helemaal alleen was. Dat had zo al een hele tijd geduurd, totdat op een dag de dienaar die de schotel moest wegnemen, zó nieuwsgierig werd dat hij de verleiding niet kon weerstaan en de schotel naar zijn kamer bracht. Toen hij de deur zorgvuldig op slot had gedaan, tilde hij het deksel op en zag dat er een witte slang op de schotel lag. Bij het zien daarvan kon hij niet nalaten ervan te proeven. Hij sneed er een stukje af en stak het in zijn mond. Nauwelijks had hij het met zijn tong aangeraakt, of hij hoorde voor zijn venster een wonderlijk gefluister van fijne stemmetjes. Hij liep naar het raam en merkte dat het mussen waren die met elkaar spraken en die elkaar vertelden wat ze zoal in het veld en in het bos hadden gezien. Doordat hij van de slang had gegeten was hij nu in staat de taal der dieren te verstaan.

Nu gebeurde het juist op deze dag dat de koningin haar mooiste ring verloor en de vertrouwde dienaar, die overal toegang had, werd ervan verdacht hem gestolen te hebben. De koning liet hem bij zich komen, schold hem uit en dreigde dat, wanneer hij de volgende morgen de dader niet wist aan te wijzen, hij ervoor zou worden aangezien en berecht worden. Het hielp niets of hij zijn onschuld al betuigde, hij werd zonder meer de kamer uitgestuurd. Hevig verontrust en angstig ging hij naar beneden, de tuin in en dacht erover na, hoe hij zich uit deze nood moest redden. Daar zaten de eenden vredig naast elkaar aan een beekje. Zij streken hun veren glad met hun snavels en voerden een vertrouwelijk gesprek. De dienaar bleef staan luisteren. Zij vertelden elkaar waar zij die morgen zoal hadden rondgescharreld en wat voor lekker voer zij gevonden hadden. Toen zei er een wat bedrukt: "Er is iets wat mij zwaar op de maag ligt. Ik heb een ring die onder het venster van de koningin lag, in de haast mee ingeslikt."

Toen pakte de dienaar de eend meteen bij de nek, bracht hem naar de keuken en zei tegen de kok: "Slacht deze maar, het is een vette." - "Ja," zei de kok en woog hem op de hand, "die heeft alle moeite gedaan om zich vet te mesten en die is er allang aan toe gebraden te worden." Hij sneed zijn kop af en toen hij werd schoongemaakt, vonden zij de ring van de koningin in zijn maag. Nu kon de dienaar zonder moeite zijn onschuld aan de koning bewijzen en - daar deze zijn onrechtvaardigheid weer goed wilde maken, stond hij hem toe een gunst te vragen en hij beloofde hem de hoogste erepost aan zijn hof die hij maar wenste.

De dienaar sloeg alles af en vroeg alleen om een paard en reisgeld, want hij wilde erop uittrekken om wat van de wereld te zien. Toen zijn verzoek was ingewilligd ging hij op weg en kwam op een dag langs een vijver waar hij drie vissen zag die tussen het riet bekneeld zaten en naar water hapten. Hoewel ze zeggen dat vissen stom zijn, hoorde hij ze toch klagen dat zij zo ellendig moesten sterven. Daar hij een medelijdend hart had steeg hij van zijn paard en gooide de drie gevangenen weer in het water. Zij spartelden van vreugde, staken hun kop boven het water uit en riepen hem toe: "Wij zullen aan je denken en het je vergelden dat je ons gered hebt."

Hij reed verder en na een poosje scheen het hem toe dat hij voor zijn voeten in het zand een stem hoorde. Hij luisterde en hoorde de koning van de mieren klagen: "Als de mensen ons nu maar met die lompe dieren van het lijf bleven. Daar trapt dat domme paard met zijn zware hoeven zo maar, zonder mededogen mijn onderdanen dood." Hij reed een zijweg in en de koning van de mieren riep hem toe: "Wij zullen aan je denken en het je vergelden." Zijn weg voerde door een bos waar hij een ravenvader en een ravenmoeder zag die bezig waren hun jongen uit het nest te werpen. "Weg met jullie, galgenbrokken," riepen zij, "wij kunnen jullie niet blijven voeden, jullie zijn groot genoeg om zelf voedsel te zoeken." De arme jongen lagen op de grond, fladderden en sloegen met hun vleugels en riepen: "Moeten wij, hulpeloze kinderen, zelf ons voedsel zoeken, wij kunnen nog niet eens vliegen. Wij zullen hier van honger moeten sterven." De brave jongeling steeg af, doodde het paard met zijn degen en gaf het als voedsel aan de jonge raven. Deze kwamen aanhippen en aten hun buikjes vol. Zij riepen: "Wij zullen aan je denken en het je vergelden."

Nu moest hij zijn eigen benen gebruiken en na een lange weg afgelegd te hebben kwam hij bij een grote stad. Daar was een enorm lawaai en gedrang in de straten en iemand te paard maakte bekend dat de koningsdochter een gemaal zocht, doch wie naar haar hand wilde dingen moest een moeilijke opgave volbrengen en als hem dat niet gelukte, dan verspeelde hij zijn leven. Velen hadden het al geprobeerd, doch tevergeefs hun leven op het spel gezet. Toen de jongeman de koningsdochter zag was hij zo verblind door haar grote schoonheid dat hij alle gevaren vergat. Hij begaf zich naar de koning bij wie hij zich als vrijer meldde.

Dadelijk werd hij naar het strand gebracht waar voor zijn ogen een gouden ring in zee geworpen werd. De koning gebod hem deze ring van de zeebodem naar boven te brengen en voegde eraan toe: "Als je zonder die ring bovenkomt dan word je steeds opnieuw in het water gegooid tot je in de golven omkomt." Iedereen had medelijden met de schone jongeling, maar tenslotte liet men hem eenzaam op het strand achter. Toen hij daar zo stond en bij zichzelf overlegde wat te doen, zag hij opeens drie vissen aan komen zwemmen. Dat waren de drie vissen die hij het leven had gered. De middelste had een schelp in zijn bek die hij op het strand aan de voeten van de jongeling neerlegde. Deze raapte de schelp op en toen hij hem opende lag de gouden ring erin. Opgetogen bracht hij de ring naar de koning en verwachtte dat deze hem nu de toegezegde beloning zou geven.

Maar de trotse koningsdochter versmaadde hem, toen zij hoorde dat hij niet van gelijke geboorte was. Zij eiste dat hij eerst nog een tweede opgave zou volbrengen. Zij daalde af in de tuin en strooide zelf tien zakken gierst in het gras: "Die moet hij morgen voor zonsopgang opgeraapt hebben," sprak zij, "en er mag geen korreltje aan ontbreken." De jongeling ging in de tuin zitten en peinsde erover hoe hij deze opgave moest volbrengen, maar hij kon niets bedenken. Hij zat daar heel bedroefd en verwachtte bij het aanbreken van de dag ter dood gebracht te worden. Maar toen de eerste zonnestralen in de tuin vielen, zag hij de zakken alle tien boordevol naast elkaar staan en er ontbrak geen korreltje aan. De koning van de mieren was 's nachts met zijn duizenden en duizenden mieren gekomen. Vlijtig hadden de dankbare diertjes alle gierst opgeraapt en in de zakken gedaan. De koningsdochter kwam zelf beneden in de tuin kijken en zag met verbazing dat de jongeling volbracht had wat hem was opgedragen. Maar zij had de trots in haar hart nog niet overwonnen en sprak: "Al heeft hij ook de beide opgaven volbracht, ik trouw niet met hem voordat hij mij een appel van de boom des levens heeft gebracht." De jongeling wist niet waar de boom des levens stond.

Hij ging op weg en was van plan maar door te lopen zolang zijn benen hem wilden dragen maar hij koesterde niet de geringste hoop de boom des levens te vinden. Toen hij, na door drie koninkrijken getrokken te zijn, 's avonds in een bos kwam, ging hij onder een boom zitten en wilde slapen. Daar hoorde hij opeens geritsel in de takken en er viel een gouden appel in zijn hand. Tegelijkertijd vlogen drie raven naar beneden en gingen op zijn knie zitten. Zij zeiden: "Wij zijn de drie jonge raven die je van de hongerdood hebt gered. Toen wij groot waren en hoorden dat je de gouden appel zocht, zijn wij over de zee gevlogen tot aan het eind van de wereld, waar de boom des levens staat en daar hebben wij de appel voor je gehaald." Vol vreugde aanvaardde de jongeling de terugtocht en bracht de gouden appel aan de mooie koningsdochter die nu geen uitvluchten meer had. Zij deelden de appel des levens en aten hem samen op. Toen werd haar hart vervuld van liefde voor hem en in ongestoord geluk bereikten zij samen een hoge ouderdom.

September **Hoffelijkheid**

21 augustus tot 21 september

De drie mannetjes in het bos

Wat is hoffelijkheid?

Hoffelijkheid houdt in dat je beleefd bent en goede manieren hebt. Als je hoffelijk bent tijdens je contacten met andere mensen, geef je hen het gevoel dat zij gerespecteerd en gewaardeerd worden. Groet mensen met respect. 'Alsjeblieft', 'Dankjewel', 'Sorry hoor' en 'Welkom!' zijn niet zomaar woorden. Het zijn hoffelijke uitdrukkingen, die aangeven dat je andere mensen waardeert en dat je hun gevoelens belangrijk vindt.

Waarom zou je hoffelijkheid in praktijk brengen?

Als je niet hoffelijk bent, voelen mensen zich beledigd en krijgen ze het idee dat je niet weet hoe het

hoort. Ze denken dat het je allemaal niets kan schelen. Als je hoffelijk bent, krijgt de ander het gevoel dat hij belangrijk is en gezien wordt. Hoffelijkheid werkt als een magneet. Hoffelijkheid maakt je aantrekkelijk voor andere mensen.

Hoe breng je hoffelijkheid in praktijk?

Je brengt hoffelijkheid in praktijk als je leert hoe je beleefd het woord tot iemand kunt richten en dit dan ook doet voortaan. In plaats van iemand te onderbreken, zeg je 'Mag ik even?', en wacht je geduldig tot je zijn aandacht krijgt. Groet mensen vriendelijk. Als je hoffelijk bent, vraag je om iets in plaats van het te eisen. Breng hoffelijkheid mee naar huis. Je gezin heeft er nog wel het meest behoefte aan. Als je hoffelijk bent, verloopt het leven gladjes.

Hoe breng je hoffelijkheid in praktijk als

- Je iemand voor het eerst ontmoet?
- Je ouders met elkaar in gesprek zijn en je met een van hen wilt praten?
- Je op een verjaardag bent en de taart wordt aangesneden?
- Je de telefoon opneemt en degene aan de andere kant van de lijn je zus wil spreken?
- Je te laat bent op school?
- Je kwaad bent op je broer?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt hoffelijkheid in praktijk als je

- Anderen zo behandelt dat zij zich gewaardeerd en gerespecteerd voelen
- Rekening houdt met de gevolgen van je gedrag voor anderen
- Eraan denkt om beleefd te zijn tegenover oudere mensen, je ouders en de onderwijzer
- Netjes eet en praat
- Oom iets vraagt in plaats van het te eisen
- Mensen begroet met een glimlach.

De affirmatie

Ik ben hoffelijk. Ik praat en handel welgemanierd. Ik laat mensen merken dat ik hen respecteer en waardeer.

Activiteiten met hoffelijkheid

Hoffelijkheid aan de telefoon

- Houd een rollenspel over het beantwoorden van de telefoon. Doe dat eerst op on hoffelijke manieren en vervolgens op hoffelijke manieren. Doe alsof je thuis bent, in het huis van een vriend of op een kantoor. Laat de leerlingen met een partner oefenen tot ze een aantal uitdrukkingen paraat hebben waarbij ze zich goed voelen. Dan mogen ze dit voor de klas doen. Bijvoorbeeld: 'U spreekt met Chris in het huis van de familie Jansen.'
- Als je de telefoon aanneemt en iemand met je moeder wil spreken - die net gezegd heeft dat ze niemand te woord wil staan - hoe deel je dit dan op een hoffelijke manier mee aan de beller? Ga niet liegen, dus zeg niet: 'Ze is niet thuis.' Zeg bijvoorbeeld: 'Ze kan niet aan de telefoon komen. Kan ik een bericht doorgeven?'

Reflectievragen over deze deugd

- Hoe tonen jij en je vriend hoffelijkheid wanneer jullie elkaar groeten?
- Hoe voelt het als iemand niet hoffelijk is? En als iemand wél hoffelijk is?

- Hoe voelt het als je niet hoffelijk bent? En als je het wél bent?
- Hoe reageren mensen meestal als je hen niet respecteert en vergeet om hoffelijk te zijn?
- Wie heeft er het meest behoefte aan je hoffelijkheid binnen het gezin?

Het tekenen van hoffelijkheid

Maak eerst een tekening van twee dieren die elkaar groeten zonder hoffelijkheid en dan een tekening waarbij ze elkaar wel hoffelijk groeten.

Posterpunten

- Vergeet je goede manieren niet. - Hoffelijkheid plaveit je pad. - Glimlach! Dat is makkelijk. - Neem hoffelijkheid mee naar huis. - Zeg 'Alsjeblieft' en 'Dank je wel.'

Citaat

...Van alles wat je draagt, is de uitdrukking op je gezicht het belangrijkste...

Janet Lane

Sprookje De drie mannetjes in het bos

Er was eens een man wiens vrouw stierf en een vrouw wier man stierf en de man had een dochter en de vrouw had ook een dochter. De meisjes kenden elkaar en gingen samen wandelen en kwamen daarna bij de vrouw thuis. Deze sprak tot de dochter van de man: "Hoor eens, je moet tegen je vader zeggen dat ik met hem wil trouwen; dan mag jij je elke morgen met melk wassen en je krijgt wijn te drinken, maar mijn dochter moet zich met water wassen en zij krijgt ook water te drinken." Het meisje ging naar huis en vertelde haar vader wat de vrouw had gezegd. De man sprak: "Wat moet ik doen? Trouwen is een vreugde, maar ook een verdriet." Omdat hij geen besluit kon nemen trok hij eindelijk zijn laars uit en zei: "Neem deze laars, er zit een gat in de zool, ga ermee naar de zolder, hang hem aan de grote spijker op en giet er dan water in. Als het water erin blijft staan, zal ik weer een vrouw nemen; loopt het er echter uit dan doe ik het niet." Het meisje deed zoals haar bevolen was, maar door het water trok het gat dicht en de laars vulde zich tot bovenaan toe. Zij vertelde haar vader hoe de proef was uitgevallen. Daarop ging hij zelf naar boven en toen hij zag dat het waar was, ging hij naar de weduwe en vroeg haar ten huwelijk, en de bruiloft werd gevierd.

Toen de beide meisjes de volgende morgen opstonden, stond er voor de dochter van de man melk klaar om zich mee te wassen en wijn om te drinken, maar voor de dochter van de vrouw stond er water om zich te wassen en water om te drinken. De tweede ochtend stond er water om zich te wassen en water om te drinken zowel voor de dochter van de man als voor de dochter van de vrouw. En op de derde ochtend stond er water om zich te wassen en water om te drinken voor de dochter van de man, en melk om zich te wassen en wijn om te drinken voor de dochter van de vrouw, en zo bleef het verder. De vrouw werd de aartsvijandin van haar stiefdochter en zij was er altijd op uit haar het leven met de dag zuurder te maken. Ook was zij jaloers omdat haar stiefdochter mooi en lieflijk was, maar haar eigen dochter lelijk en afstotelijk.

Toen het op een keer 's winters gevroren had dat het kraakte en bergen en dalen onder de sneeuw lagen, maakte de vrouw een papieren jurk, riep het meisje en sprak: "Hier, trek deze jurk aan en ga naar het bos om een mandje aardbeien te plukken; daar heb ik zin in." - "Lieve hemel," zei het meisje, "in de winter groeien er toch geen aardbeien, de aarde is bevroren en de sneeuw heeft alles toegedekt. En waarom moet ik in deze papieren jurk lopen? Het is buiten zo koud dat je adem bevriest - de wind waait er dwars doorheen en de doorns scheuren hem kapot." - "Wil jij mij soms tegenspreken?" zei de stiefmoeder. "Maak dat je weg komt en kom mij niet weer onder de ogen voor

je het mandje vol aardbeien hebt." Toen gaf zij haar nog een stukje hard brood en sprak: "Daaraan heb je genoeg voor de hele dag," en zij dacht: daarbuiten zal zij wel doodvriezen en verhongeren zodat ik haar nooit meer hoef te zien.

Het meisje was gehoorzaam, zij deed de papieren jurk aan en ging met het mandje naar buiten. Wijd en zijd was er niets te zien dan sneeuw, geen groen sprietje stak eruit. Toen zij in het bos kwam, zag zij een klein huisje waaruit drie kleine mannetjes naar buiten zaten te kijken. Zij zei hen goedendag en klopte bescheiden aan de deur. Zij riepen: "Binnen," en zij liep de kamer in en ging bij de haard zitten om zich te warmen en haar ontbijt op te eten. De mannetjes zeiden: "Geef ons er ook een stukje van." - "Met plezier," sprak zij, brak haar stukje brood doormidden en gaf hun de helft. Zij vroegen: "Wat doe je hier midden in de winter in je dunne jurkje in het bos?" - "Ach," antwoordde zij, "ik moet een mandje vol aardbeien zoeken en mag pas thuis komen als ik ze heb." Toen zij haar brood had opgegeten, gaven ze haar een bezem en spraken: "Veeg daarmee de sneeuw voor de achterdeur weg." Maar toen zij buiten was, spraken de mannetjes tot elkaar: "Wat zullen wij haar geven, omdat zij zo lief en zo goed is en haar brood met ons heeft gedeeld?"

Toen zei de eerste: "Ik geef haar dat zij elke dag mooier wordt."

De tweede sprak: "Ik geef haar dat er goudstukken uit haar mond rollen bij elk woord dat zij spreekt."

De derde sprak: "Ik geef haar dat er een koning komt die haar tot vrouw neemt."

Het meisje deed zoals de mannetjes gezegd hadden, zij veegde met de bezem de sneeuw achter het huisje weg, en wat denk je dat zij daar vond? Louter rijpe aardbeien die helemaal donkerrood uit de sneeuw te voorschijn kwamen. Haastig en vol blijdschap vulde zij haar mandje, bedankte de kleine mannetjes, gaf hun elk een hand en snelde naar huis om haar stiefmoeder het verlangde te brengen.

Toen zij binnentrad en "Goedenavond zei, viel er meteen al een goudstuk uit haar mond. Daarop vertelde zij wat haar in het bos was overkomen en bij elk woord dat zij sprak rolden er goudstukken uit haar mond zodat de hele kamer er weldra mee bezaaid lag. "Kijk me die opschepperij eens aan!" riep de stiefzuster, "om dat geld zomaar rond te strooien," maar zij was heimelijk jaloers en wilde ook naar het bos om aardbeien te zoeken. De moeder sprak: "Nee, lief dochttertje, het is te koud, je zou bevriezen." Maar omdat zij haar niet met rust liet, gaf zij tenslotte toe, naaide een prachtige bontmantel voor haar die zij aan moest trekken, en gaf haar boterhammen en koek mee voor onderweg. Het meisje ging het bos in en liep regelrecht naar het huisje toe.

De drie kleine mannetjes zaten weer naar buiten te kijken, maar zij groette hen niet en zonder naar hen om te kijken en zonder hen te groeten stampte zij de kamer in, ging bij de haard zitten en begon haar brood en haar koek op te eten. "Geef ons er wat van!" riepen de kleinen, maar zij antwoordde: "Ik heb niet eens genoeg voor mezelf, hoe kan ik er dan nog iets van weggeven aan anderen?"

Toen zij klaar was met eten, spraken zij: "Hier heb je een bezem, veeg daarmee buiten voor de achterdeur alles schoon." - "Nou zeg, vegen jullie zelf maar," antwoordde zij, "ik ben jullie dienstmeid niet." Toen zij zag dat zij haar niets wilden geven, liep zij de deur uit. Toen spraken de mannetjes tot elkaar: "Wat zullen wij haar geven, omdat zij zo onaardig is en een slecht jaloers hart heeft dat niemand iets gunt?"

De eerste sprak: "Ik geef haar dat zij elke dag lelijker wordt."

De tweede sprak: "Ik geef haar dat er bij elk woord dat zij spreekt een pad uit haar mond springt."

De derde sprak: "Ik geef haar dat zij ongelukkig aan haar eind komt."

Het meisje zocht buiten naar aardbeien: toen zij er echter geen vond, ging verbolgen naar huis. En toen zij haar mond opende om haar moeder te vertellen wat haar overkomen was, sprong er bij elk woord een pad uit haar mond, zodat zij allen een afkeer van haar kregen. Nu werd de stiefmoeder nog veel bozer en zij dacht er alleen maar aan hoe zij de dochter van haar man die elke dag in schoonheid toenam, op alle mogelijke manieren verdriet kon doen. Tenslotte nam zij een ketel, zette

die op het vuur en kookte er garen in. Toen dat gekookt was, hing zij het over de schouders van het arme meisje en gaf haar ook een bijl; daarmee moest zij naar de bevroren rivier gaan, een bijt hakken en het garen spoelen.

Zij gehoorzaamde, ging erheen en hakte een bijt in het ijs, maar midden onder het hakken zag zij een prachtige koets komen aanrijden waarin de koning zat. De koets hield stil en de koning vroeg: "Mijn kind, wie ben je en wat doe je daar?" - "Ik ben een arm meisje en spoel garen." De koning kreeg medelijden en toen hij zag hoe mooi zij was, sprak hij: "Wil je met mij meerijden?" - "O ja, heel graag," antwoordde zij, want zij was blij uit de buurt van haar moeder en zuster te komen.

Dus stapte zij in de koets en reed met de koning weg; en toen zij in zijn slot gekomen waren, werd de bruiloft met grote pracht gevierd zoals de kleine mannetjes het meisje toegedacht hadden. Na een jaar kreeg de jonge koningin een zoon en toen de stiefmoeder van het grote geluk had gehoord, kwam zij met haar dochter naar het slot en zij deed alsof zij op bezoek kwam. Maar toen de koning eens was uitgereden en er ook verder niemand aanwezig was, pakte de boze vrouw de koningin bij het hoofd en de dochter pakte haar bij de voeten, en samen tilden zij haar uit bed en wierpen haar het raam uit in de voorbijstromende rivier. Daarna ging de lelijke dochter in het bed liggen en de oude dekte haar toe en trok de dekens tot over haar hoofd. Toen de koning weer terugkwam en met zijn vrouw wilde spreken, riep de oude: "Stil, stil, dat kan nu niet, zij ligt te baden in het zweet, u moet haar vandaag met rust laten."

De koning vermoedde niets kwaads en kwam pas de volgende morgen terug, maar toen hij met zijn vrouw sprak en zij hem antwoord gaf, sprong er bij elk woord een pad uit haar mond, terwijl er vroeger altijd een goudstuk uitgerold was. Hij vroeg hoe dat kwam, maar de oude vertelde dat zij dat van het zweten had gekregen en dat het wel weer over zou gaan.

Maar 's nachts zag het koksmaatje hoe een eend door de keukengoot kwam aanzwemmen die sprak: *"Koning, wat doet ge? Slaapt ge of waakt ge?"*

En toen hij geen antwoord gaf, sprak zij:

"Wat doen mijn gasten?"

Toen antwoordde het koksmaatje:

"Die slapen vaste."

Toen vroeg zij verder:

"Wat doet mijn kindje klein?"

En hij antwoordde:

"Het slaapt in het wiegje fijn."

Toen ging zij in de gedaante van de koningin naar boven, gaf het kind te drinken, schudde zijn bedje op, dekte hem toe en zwom als een eend weer weg door de goot. Zo kwam zij twee nachten; de derde nacht sprak zij tot het koksmaatje: "Ga aan de koning zeggen dat hij mijn zwaard moet pakken en dat op de drempel driemaal over mij heen moet zwaaien. Toen rende het koksmaatje weg en vertelde het aan de koning; die kwam met zijn zwaard n zwaaide het driemaal over de geestverschijning - en bij de derde maal stond zijn trouw voor hem, fris, levend en gezond en precies zoals zij vroeger was geweest.

Nu was de koning zeer verheugd, maar hij hield de koningin in een kamer verborgen tot de zondag waarop het kind gedoopt zou worden. En toen het was gedoopt, sprak hij: "Wat moet er gebeuren met iemand die een ander uit zijn bed tilt en in het water gooit?" - "Die verdient niet beter," antwoordde de oude, "dan dat men de booswicht in een vat stopt met spijkers erdoor en dat van de berg rolt het water in." Toen zei de koning: "Je hebt je eigen vonnis uitgesproken," en hij liet een vat halen en de oude met haar dochter erin stoppen; daarna werd de bodem dichtgespijkerd en het vat de berg afgerold tot het in de rivier terechtkwam.

Wat is vertrouwen?

Vertrouwen houdt in dat je gelooft in iets of iemand. Je vertrouwt erop dat alles goed uitpakt zonder er bovenop te hoeven zitten. Als we voor pijnlijke uitdagingen staan, is het soms moeilijk om vertrouwen op te brengen. Vertrouwen betekent dat je de diepe zekerheid hebt dat er altijd iets goed is aan wat ons overkomt.

Waarom zou je vertrouwen in praktijk brengen?

Als je geen vertrouwen hebt, denk je dat je overal controle over moet uitoefenen omdat je bang bent dat het anders niet goed komt. Je maakt je zorgen over wat anderen doen en over zaken die buiten je controle vallen. Als je andere mensen vertrouwt, kun je je concentreren op wat jij dient te doen. Jezelf vertrouwen is een belangrijk onderdeel van opgroeien. In plaats van je zorgen te maken over elke fout, doe je je best en vertrouw je erop dat dat volstaat.

Hoe breng je vertrouwen in praktijk?

Vertrouwen levert je een positieve levensinstelling op. Als je erop vertrouwt dat het goed gaat, lever je daar een bijdrage aan. Als je vertrouwen in praktijk brengt, ontspan je je en laat je je zorgen los. Als er iets moeilijks gebeurt, helpt vertrouwen je om sterker te worden en iets nieuws te leren. Als iemand je iets belooft, vertrouw je erop dat het goed komt, tenzij die persoon zich nooit aan zijn beloften houdt. Als dat het geval is, is het onverstandig om hem te blijven vertrouwen. Het heeft pas zin om iemand te vertrouwen als hij ervoor heeft gekozen om betrouwbaar te zijn.

Hoe breng je vertrouwen in praktijk als

- Je bang bent dat je dit jaar geen vrienden zult maken op school?
- Een vriend je iets belooft?

- Je bang bent dat het regent tijdens de picknick morgen?
- Iemand die al eerder spullen van je is kwijtgeraakt je favoriete CD wil lenen?
- Je erg bang bent dat er iets vreselijks staat te gebeuren?
- Je bang bent dat je niet goed genoeg bent in een bepaalde sport?

Tekens van succes Gefeliciteerd! je brengt vertrouwen in praktijk als je

- Gelooft dat er altijd iets goed is aan wat je overkomt.
- Zoekt naar de les van een pijnlijke gebeurtenis.
- Je zorgen laat oplossen door vertrouwen.
- Weet dat je best doen goed genoeg is.
- Anderen vertrouwt, tenzij je een goede reden hebt om dat niet te doen.
- Niet zeurt, je zorgen maakt of probeert om dingen naar je hand te zetten.

De affirmatie

Ik vertrouw erop dat er iets goeds schuilt in alles wat er gebeurt. Ik hoef het gedrag van anderen niet te bepalen. Ik laat al mijn angsten en zorgen los. Ik ben in vrede en ik weet dat ik er niet alleen voor sta.

Activiteiten met vertrouwen

Een wandeling van vertrouwen

De helft van je leerlingen krijgt een blinddoek om en wordt door een andere leerling voorzichtig door het lokaal of naar een andere plek geleid. Vervolgens draaien ze de rollen om. Bespreek hoe het voelt om erop te vertrouwen dat iemand je goed leidt en hoe het voelt om te leiden.

Reflectievragen over deze deugd

- Hoe weet je of je iemand kunt vertrouwen?
- Wat helpt je om erop te vertrouwen dat het allemaal goed komt?
- Noem iets waarvan je zeker weet dat je het goed doet. Kan iets eenvoudigs zijn wat je elke dag doet
- Vertel over een keer dat je het moeilijk vond om erop te vertrouwen dat het goed zou komen.
- Hoe is het om een mooi evenwicht te vinden tussen vertrouwen en assertiviteit in je relaties?
- Waar kun je op vertrouwen bij goede vrienden?
- Wat doe je als iemand je vertrouwen niet waard is, maar hij blijft steeds om je vertrouwen vragen?

Het tekenen van vertrouwen

Teken een zonsopkomst. Je kunt er altijd op vertrouwen dat de zon elke ochtend opkomt.

Posterpunten

- Vriendschap is een heilig vertrouwen.
- Ik stel vertrouwen in het leven.
- Alles komt goed.
- Na regen komt zonneschijn.

Citaat

...Voor wat er is geweest – dank!

Voor wat er nog komen gaat – heb vertrouwen!...

Dag Hammerskjold

Sprookje De roetzwarte broer van de duivel

Een afgedankte soldaat had niets meer om van te leven en hij wist niet wat hij moest beginnen. Toen trok hij erop uit het bos in en na een tijdje lopen kwam hij een klein mannetje tegen, maar dat was de duivel. Het mannetje zei tegen hem: "Wat mankeert je? Je ziet er zo triest uit." Toen sprak de soldaat: "Ik heb honger maar geen geld." De duivel zei: "Wil je bij mij in dienst komen en mijn knecht worden, dan zal je voor je leven genoeg hebben; zeven jaren moet je mij dienen, daarna ben je weer vrij. Maar één ding zeg ik je: je mag je niet wassen, niet kammen, je neus niet snuiten, je nagels en je haar niet knippen en geen vocht uit je ogen vegen."

De soldaat zei: "Vooruit maar, als het niet anders kan," en hij ging met het mannetje mee dat hem regelrecht naar de hel bracht. Daarna vertelde hij hem wat hij te doen had. Hij moest het vuur oppoken onder de ketels waar het hellegebraad in zat, het huis schoon houden, het huisvuil achter de deur zetten en erop toezien dat alles in orde was; maar keek hij ook maar één keer in de ketels dan zou het hem slecht vergaan. De soldaat sprak: "Goed, het komt in orde." Toen ging de oude duivel weer weg en zette zijn zwerftochten voort en de soldaat begon met zijn werk, wakkerde het vuur aan, veegde aan en zette het huisvuil achter de deur, allemaal zoals hem bevolen was. Toen de oude duivel weer terugkwam, keek hij na of alles wel was gebeurd, toonde zich tevreden en ging voor de tweede maal weg. De soldaat keek nu eens goed om zich heen; daar in de hel stonden de ketels rondom en er brandde een geweldig vuur onder en daarin kookte en pruttelde het.

Als de duivel het hem niet zo streng had verboden, zou hij er dolgraag even ingekeken hebben; tenslotte kon hij het niet langer uithouden, en hij lichtte van de eerste ketel het deksel een klein stukje op en keek erin. Daar zag hij zijn vroegere onderofficier zitten: "Aha, snaak," zei hij, "tref ik jou hier aan? Jij hebt mij te grazen gehad, nu heb ik jou te pakken," en hij liet gauw het deksel vallen en pookte het vuur op en legde er nog wat hout op. Daarna ging hij naar de tweede ketel, deed die ook een eindje open en keek erin; daar zat zijn vaandrig: "Aha, snaak, tref ik jou hier aan? Jij hebt mij te grazen gehad, nu heb ik jou te pakken," en hij deed het deksel weer dicht en haalde nog een houtblok, dat zou hem pas goed opwarmen. Nu wilde hij ook weten wie er in de derde ketel zat. Daar zat zelfs een generaal in: "Aha, snaak, tref ik jou hier aan? Jij hebt mij te grazen gehad, nu heb ik jou te pakken," en hij haalde de blaasbalg en liet het hellevuur flink onder hem opflakkeren.

En zo diende hij zeven jaar in de hel, waste zich niet, kamde zich niet, snoot zijn neus niet, knipte zijn nagels en zijn haar niet en veegde het vocht niet uit zijn ogen; maar die zeven jaren vlogen zo snel om dat hij meende dat het slechts een half jaar was geweest. Toen nu de tijd helemaal om was, kwam de duivel en zei: "Wel, Hans, wat heb je uitgevoerd?" - "Ik heb het vuur onder de ketels opgepookt, ik heb geveegd en het huisvuil achter de deur gezet." - "Maar je hebt ook in de ketels gekeken, het is je geluk geweest dat je nog meer hout op het vuur hebt gelegd anders was je je leven kwijt geweest; nu is je tijd om, wil je weer naar huis?" - "Ja," zei de soldaat, "ik wil graag eens gaan kijken hoe mijn vader thuis het maakt." De duivel sprak: "Om je welverdiende loon te krijgen moet je je ransel vol huisvuil stoppen en het mee naar huis nemen. Bovendien moet je ongewassen en ongekamd weggaan, met lang hoofd- en baardhaar, met ongeknipte nagels en met troebele ogen en als ze je vragen waar je vandaan komt, moet je zeggen: 'Uit de hel,' en als ze je vragen wie je bent, moet je zeggen: 'De roetzwarte broer van de duivel en ook mijn eigen koning.'" De soldaat zweeg en deed wat de duivel zei, maar hij was met zijn loon helemaal niet tevreden.

Zodra hij weer boven kwam, in het bos, nam hij de ransel van zijn rug en wilde hem uitschudden. Toen hij hem echter opende was het huisvuil puur goud geworden. "Dat had ik niet verwacht," zei hij, was zeer verheugd en ging de stad in. Voor de herberg stond de waard en toen die hem zag aankomen, schrok hij, omdat Hans er zo verschrikkelijk uitzag, erger dan een vogelverschrikker. Hij riep hem aan en vroeg: "Waar kom jij vandaan?" - "Uit de hel." - "Wie ben je?" - "De roetzwarte broer van de duivel en ook mijn

eigen koning." De waard wilde hem niet binnenlaten, maar toen Hans hem het goud liet zien deed hij zelf de deur voor hem open. Hans liet zich de beste kamer geven en hij liet zich op zijn wenken bedienen, at en dronk tot hij helemaal verzadigd was, doch hij waste zich niet en kamde zich evenmin, zoals de duivel hem had bevolen en tenslotte ging hij slapen. Maar de waard zag maar steeds die ransel met goud voor zich, en het liet hem geen rust totdat hij er in de nacht heen sloop en hem stal.

Toen Hans nu de volgende morgen opstond en de waard wilde betalen om daarna te vertrekken, was zijn ransel weg. Hij bedacht zich niet lang, vond dat hij buiten zijn schuld pech had gehad, en hij keerde om en ging rechtoe, rechtaan naar de hel terug. Daar klaagde hij de oude duivel zijn nood en vroeg om hulp. De duivel zei: "Ga zitten, dan zal ik je wassen, kammen, je neus snuiten, je nagels en je haar knippen en je ogen uitwassen." Toen hij klaar was gaf hij hem zijn ransel weer vol met huisvuil en sprak: "Ga nu en zeg tegen de waard dat hij je je goud weer moet teruggeven anders kom ik hem halen en dan moet hij in jouw plaats het vuur oppoken." Hans ging naar boven en zei tegen de waard: "Je hebt mijn goud gestolen, als je het niet teruggeeft, kom jij in mijn plaats in de hel en dan zie je er net zo gruwelijk uit als ik." Toen gaf de waard hem het goud terug en deed er nog wat bij en smeekte hem erover te zwijgen. En nu was Hans een rijk man.

Hans ging op weg naar huis, naar zijn vader toe. Hij kocht een eenvoudige linnen kiel om aan te doen, trok rond en maakte muziek want dat had hij bij de duivel in de hel geleerd. Nu was er een oude koning in het land voor wie hij moest spelen en die raakte daarvan zó in vervoering dat hij Hans zijn oudste dochter beloofde. Toen die echter hoorde dat zij met zo'n gewone man in een witte kiel moest trouwen sprak zij: "Eer ik dat doe, spring ik nog liever in het diepste water." Toen gaf de koning hem de jongste die dat ter wille van haar vader gaarne deed en zo kreeg dan de roetzwarte broer van de duivel de koningsdochter en toen de oude koning was gestorven, kreeg hij ook nog het hele rijk.

November

Geduld

21 oktober tot 21 november

Bontepels

Wat is geduld?

Geduld is de stille hoop en verwachting, gebaseerd op vertrouwen, dat uiteindelijk alles goed komt. Geduldig zijn houdt in dat je kalm en verdraagzaam blijft als er moeilijke dingen gebeuren. Het betekent dat je fouten van jezelf en anderen accepteert, je doet nu iets waarvan je later de vruchten plukt. Je stopt een zaadje in de grond en wacht tot het ontkiemt en gaat groeien. Geduldig zijn is investeren in de toekomst.

Waarom zou je geduld in praktijk brengen? Als mensen niet geduldig zijn, willen ze alles nu. Ze klagen als er iets onaangenaams gebeurt dat niet voorkomen kon worden. Ze worden boos als iets niet precies gaat zoals zij het willen. Als mensen geduldig zijn, kunnen ze wachten zonder te klagen. Ze vergeven fouten van andere mensen en van zichzelf. Ze maken een vriendelijke en rustige plek van de wereld.

Hoe breng je geduld in praktijk?

Door dingen te accepteren waarover je geen controle hebt, zoals het gedrag van andere mensen of zelfs een ziekte of handicap. Geduldig zijn is wachten zonder te klagen. Als je geduldig bent, blijf je zachtaardig als jij of andere mensen een fout maken. Je stelt jezelf doelen en volhardt tot je hen bereikt hebt. Je ziet het eindresultaat voor je als je ergens aan begint. Je weet dat goede dingen soms tijd vergen.

Hoe breng je geduld in praktijk als

- Je moeder je erg laat ophaalt en je lang hebt moeten wachten?
- Je later advocaat wilt worden?
- Je groenten wilt verbouwen in de tuin?
- Je je ergert omdat je zus iets niet heeft teruggelegd wat ze van je heeft geleend?
- Je groter wilt zijn?
- Je ziek bent waardoor je je favoriete sport niet kunt beoefenen?

Tekens van succes Gefeliciteerd! je brengt geduld in praktijk als je

- Kalm blijft als iets wordt uitgesteld of een puinhoop is.
- Bereid bent om te wachten op de vervulling van je wensen.
- Jezelf doelen stelt en volhoudt tot je ze hebt verwezenlijkt.
- Nu iets doet omdat het je in de toekomst van pas komt.
- Met humor en vergevingsgezindheid accepteert dat je over sommige zaken geen controle hebt.
- Verdraagzaam en accepterend bent als er fouten worden gemaakt.

De affirmatie

Ik ben geduldig. Ik blijf liefdevol voor andere mensen en mezelf als we fouten maken. Ik wacht rustig. Ik vertrouw op de goede afloop.

Activiteiten met geduld

De plantenbak

- Zorg voor een plantenbak waarin kinderen kleurrijke, snelgroeïende planten of bloemen kunnen laten groeien, zoals Oost-Indische kers, en een aantal kruiden die ze mee naar huis kunnen nemen.
- Laat kinderen bloemen meenemen die ze zelf hebben gekweekt om aan hun medeleerlingen te laten zien.

- Geef de verschillende bloemen deugdenamen: nederige narcissen, toegewijde tulpen of hoffelijke hyacinten bijvoorbeeld.

Reflectievragen over deze deugd

- Wanneer vind je het het moeilijkst om geduldig te zijn?
- Hoe kun je geduldig blijven als iemand te laat is?
- Noem drie dingen die je nu kunt doen om een glanzende carrière tegemoet te zien.
- Wat zou je kunnen helpen om geduldiger met gezinsleden om te gaan?
- Wat doen de zaadjes die we in de grond hebben gestopt, terwijl we hen niet kunnen zien?
- Wat hebben zaadjes nodig om te groeien?
- Wat kan je helpen om geduldiger te zijn?

Het tekenen van geduld

Teken een prachtige tuin.

Posterpunten

- Komt goed.
- Wacht maar.
- Neem het leven zoals het komt.

Citaat

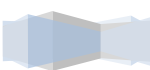
...Ik wil geduldig zijn en wel nu!...

Anoniem

Sprookje Bontepels

Er was eens een koning, en die had een vrouw met gouden haar. Ze was zo mooi, dat haar gelijke nergens te vinden was. Toen werd zij ziek en daar ze voelde, dat ze weldra sterven ging, riep ze de koning en zei: "Als je na mijn dood weer trouwen wilt, neem dan geen vrouw die niet even mooi is, of die niet zulk gouden haar heeft. Dat moet je me beloven." De koning beloofde haar dat; zij sloot haar ogen, en stierf. Lang was de koning ontroostbaar; hij dacht er niet aan, weer een vrouw te nemen. Eindelijk zeiden de raadslieden: "Het gaat niet anders, de koning moet weer trouwen, want we moeten een koningin hebben." Nu werden er boden overal heengezonden om een koningsbruid te zoeken, even schoon als de overleden koningin. Maar er was er geen in de hele wereld, en al had men er zo één gevonden, zo was er toch geen één met zulk gouden haar. De boden kwamen onverrichterzake weer thuis.

De koning had echter een dochter, die was net zo mooi als haar gestorven moeder, en zij had ook zulk gouden haar. Toen ze opgegroeid was, zag de koning haar eens aan, en zag, dat ze in alles sprekend haar moeder was, en plotseling voelde hij een grote liefde voor haar. Nu sprak hij tot zijn raadslieden: "Ik wil mijn dochter huwen, want zij is het evenbeeld van mijn overleden vrouw, en anders kan ik toch geen vrouw vinden, die op haar lijkt." Toen de raad dat hoorde, schrokken ze en zeiden: "God heeft verboden dat een vader met zijn dochter trouwt, daar kan niets goeds van komen, en het rijk zou mee in 't verderf getrokken worden." De dochter schrok nog erger, toen ze het besluit van haar vader vernam, maar ze hoopte hem van zijn plan af te brengen. Ze zei nu tegen hem: "Voor ik uw wens vervul, moet ik eerst drie gewaden hebben. Het ene goud als de zon, het

tweede zilver als de maan, het derde fonkelend als de sterren. Dan wil ik nog een mantel hebben van alle soorten pelswerk, en elk dier uit uw rijk moet er iets van zijn huid voor afstaan." Ze dacht: "Dat is toch onmogelijk, en daarmee leid ik mijn vaders gedachten af."

Maar de koning bleef erbij en de vaardigste jonkvrouwen van zijn land moesten de kleren weven, het ene goud als de zon, het tweede zilver als de maan, en het derde fonkelend als de sterren. En zijn jagers moesten alle dieren van het hele land opvangen en hun een stuk van de huid nemen; daaruit werd een pels van duizend soorten samengesteld. Toen eindelijk alles klaar was, liet de koning de mantel halen, spreidde hem voor haar uit en zei: "Morgen zal de bruiloft zijn."

Nu de prinses zag dat er geen uitweg meer was, besloot ze te ontsnappen. 's Nachts, terwijl iedereen sliep, stond ze op, en nam van al haar kostbaarheden drie stuks: een gouden ring, een gouden spinnewiel en een gouden haspeltje; haar drie kleren van zon, maan en sterren deed ze in een notendop, de pels trok ze aan, en ze maakte haar gezicht en handen zwart met roet. Toen bad ze tot God, liep weg, en liep de hele nacht door, tot ze in een groot bos kwam. Ze was moe, ging in een holle boom zitten en sliep in.

De zon ging op, ze bleef slapen en sliep nog steeds, toen de zon al hoog aan de hemel stond. In het bos, dat van een andere koning was, was een koning aan het jagen. Zijn honden kwamen bij de boom, ze snuffelden, liepen er omheen en blaften. De koning zei tegen zijn jagers: "Kijk eens wat voor wild zich daar heeft verstopt." De jagers volgden dit bevel, en toen ze terugkwamen, zeiden ze: "In die holle boom ligt een wonderlijk dier, zoals we het nooit hebben gezien, de huid heeft de meest verschillende beharing, maar het ligt te slapen." De koning zei: "Probeer het levend te vangen, bind het dan op een wagen en neem het mee."

Toen de jagers het meisje aanpakten, ontwaakte ze verschrikt en riep hun toe: "Ik ben een arm kind, door vader en moeder verlaten, heb medelijden en neem me mee." En zij zeiden: "Bontepels, je bent goed voor de keuken, kom maar mee, je kunt altijd nog de as bijeenvegen." Dus zetten ze haar op een kar en reden haar naar het slot van hun koning. Daar wezen ze haar een hokje onder de trap, waar geen daglicht kwam en zeiden: "Bontepels, daar kun je wonen en slapen." Toen werd ze naar de keuken gezonden, ze moest hout aandragen en water, stookte 't vuur, plukte 't wild, maakte groenten schoon, veegde de as, en deed allerlei vuil werk. Zo leefde Bontepels gedurende lange tijd zeer armelijk. Ach, schone prinses, wat moet er van je worden!

Eens op een keer werd er feest gevierd in 't slot, toen vroeg ze aan de kok: "Mag ik naar boven, om te kijken. Ik zal buiten de deur blijven." De kok zei: "Ja, ga maar, over een half uurtje moet je terug zijn om de as weer aan te veegen." Ze nam haar olielampje, ging naar haar hokje, trok de pels uit. Ze waste de roet van 't gezicht en van haar handen, zodat haar volle schoonheid weer aan 't licht kwam. Toen maakte ze de notendop open en haalde haar gewaad te voorschijn dat goud was als de zon. Zo ging ze naar boven naar 't feest. Ieder ging haar uit de weg, want niemand kende haar, maar iedereen dacht dat ze een prinses was. De koning evenwel kwam haar tegemoet, reikte haar de hand, danste met haar en dacht in zijn hart: "Zo'n mooie vrouw hebben mijn ogen nog niet gezien." De dans was ten einde, ze boog diep, de koning keek om, weg was ze, en niemand wist waarheen. De schildwachten voor 't slot moesten komen en werden uitgevraagd, maar niemand had haar opgemerkt.

Maar zij was naar haar hokje gegaan, had haar gouden gewaad vlug uitgetrokken, gezicht en handen zwart gemaakt en haar pels aangetrokken. Ze was nu weer Bontepels. Toen ze in de keuken kwam en

aan 't werk wou gaan en de as aanvegen, zei de kok: "Laat dat maar tot morgen, kook de soep voor de koning, ik wil boven ook eens een kijkje nemen; maar laat geen haar in de soep vallen, anders krijg je nooit meer wat te eten!" Nu ging de kok weg, en Bontepels kookte de soep voor de koning en ze kookte broodsoep zo goed als ze kon, en toen ze klaar was, haalde ze uit het hokje haar gouden ring en legde die in de schaal waarin de soep was opgediend.

Toen het dansen voorbij was, liet de koning soep boven brengen, en at die, en 't smaakte hem zo goed, dat hij vond dat hij nooit lekkerder soep had gegeten. Toen hij op de bodem kwam, vond hij daar een gouden ring liggen, en hij kon maar niet begrijpen hoe die erin gekomen was. Hij beval nu de kok te roepen. De kok schrok, toen hij het bevel hoorde en zei tegen Bontepels: "Je hebt vast een haar in de soep laten vallen, als 't zo is, krijg je slaag!" Hij kwam bij de koning, en die vroeg, wie de soep had gekookt. De kok zei: "Ik heb de soep gekookt." Maar de koning zei: "Dat is niet waar, want het was anders gekookt, veel lekkerder dan gewoonlijk." Hij antwoordde: "Ik moet 't wel zeggen: ik heb 't niet zelf gedaan, maar dat Bontje." De koning sprak: "Ga naar beneden en zeg haar, boven te komen."

Toen Bontepels kwam, vroeg de koning: "Wie ben je?" - "Ik ben een arm kind en ik heb geen vader en geen moeder meer." Hij vroeg weer: "Waar ben je voor, hier in mijn slot?" Ze antwoordde: "Nergens deug ik voor, dan dat ik de laarzen naar mijn hoofd krijg." Hij vroeg weer: "Waar had je de ring vandaan, die in de soep was?" Ze antwoordde: "Ik weet van geen ring." Zo kon de koning niets uit haar krijgen en moest haar weer weg zenden.

Een poos later was er weer een feest, en Bontepels vroeg de kok nog eens om te mogen kijken. "Ja, als je in een half uur weer terug bent, en kook dan die broodsoep voor de koning die hij zo lekker vindt." Ze liep naar haar hokje, waste zich vlug en nam uit 't notedopje het gewaad dat zilver was als de maan, en deed dat aan. Ze ging naar boven en leek op een prinses; de koning trad op haar toe en verheugde zich over het weerzien, en omdat de dans juist begon, dansten ze samen. Maar toen de dans voorbij was, verdween ze zo snel, dat de koning niet merken kon, waar ze heenging. Zij echter vloog in haar hokje en was weer spoedig Bontepels en ging naar de keuken om de broodsoep klaar te maken. Terwijl de kok boven was, haalde ze het gouden spinnewieltje, en deed dat in de schaal, zodat de soep daar overheen werd opgediend. Daarop werd de soep naar de koning gebracht, die at ervan, en het smaakte hem weer zo goed als de vorige maal, en hij liet de kok komen en die moest ook nu weer erkennen, dat Bontepels de soep had gekookt. Bontepels kwam weer voor de koning, maar zij antwoordde, dat ze er alleen maar was om laarzen naar haar hoofd te krijgen, en van het gouden spinnewieltje wist ze helemaal niets.

De koning richtte nog eens een feest aan, en het ging niet anders dan bij de vorige feesten. Wel sprak de kok: "Jij bent een heks, Bontje, en je doet aldoor wat in de soep, waardoor hij zo lekker wordt en de koning hem beter vindt dan wanneer ik kook," maar omdat ze er zo om vroeg, liet hij haar op de bepaalde tijd naar boven gaan. Ze ging nu met het gewaad dat flonkerde als de sterren, en daarmee kwam ze in de zaal. De koning danste weer met het mooie meisje en vond dat ze nog nooit zo mooi was geweest. En onder het dansen stak hij haar zonder dat ze het merkte, een gouden ring aan haar vinger, en hij had gezegd dat het een heel lange wals moest zijn. Toen die uit was, wilde hij haar bij de handen vasthouden, maar zij rukte zich los en sprong zo vlug tussen de mensen, dat ze voor zijn ogen verdween. Ze liep wat ze lopen kon, naar het hokje onder de trap. Maar ze was langer dan een

half uur weggebleven, en zo kon ze het feestgewaad niet uittrekken, maar ze gooide vlug de pels er overheen, en in de haast maakte ze zich niet goed zwart, maar één van haar vingers bleef wit.

Bontepels ging nu naar de keuken, kookte voor de koning een broodsoep en legde er, toen de kok was weggegaan, een gouden haspel in. Toen de koning die haspel op de bodem van zijn bord vond, liet hij Bontepels roepen: toen zag hij de witte vinger en hij zag de ring, die hij onder het dansen eraan gestoken had. Toen greep hij haar bij de hand en hield ze vast en toen ze zich wilde losmaken en weglopen, ging de pelsmantel een heel klein beetje open en het sterrenkleed glinsterde te voorschijn. De koning pakte de mantel beet en trok die van haar af. Toen kwamen de gouden haren voor de dag en zij stond daar in haar volle schoonheid en kon zich niet langer verborgen houden. En toen zij roet en as uit haar gezicht geveegd had, toen was zij mooier, dan er ooit nog een meisje op aarde gezien was. Maar de koning zei: "Jij bent mijn lieve bruid en wij zullen nooit meer van elkaar scheiden." Daarop werd de bruiloft gevierd en zij leefden tevreden tot aan hun dood.

December

Geloofwaardigheid

21 november tot 21 december

Het klosje, de schietspoel en de naald

Wat is geloofwaardigheid?

Geloofwaardigheid houdt in dat je het vertrouwen van mensen waard bent. Mensen kunnen er op rekenen dat je je best doet, je aan je woord houdt en je afspraken nakomt. Ze kunnen van je op aan, want als het ook maar enigszins mogelijk is, doe je wat je gezegd hebt te zullen doen, ook als dat heel moeilijk is. Als je geloofwaardig bent, vertrouwen andere mensen je helemaal en dat doe je zelf ook.

Waarom zou je geloofwaardigheid in praktijk brengen?

Zonder geloofwaardigheid zouden afspraken en beloften niets betekenen. Ongeloofwaardige mensen houden zich soms wel aan een afspraak en soms niet. Je weet nooit wat je kunt verwachten van zo iemand. Als je geloofwaardig bent, kunnen andere mensen je vertrouwen, want je houdt je aan je woord. Ze hoeven niet aan je te twijfelen of je gangen na te gaan om te zien of je wel doet wat je hebt toegezegd. Ze kunnen zich ontspannen in de wetenschap dat je je aan je afspraken houdt. Geloofwaardigheid is de sleutel tot; succes bij alles wat we doen.

Hoe breng je geloofwaardigheid in praktijk?

Als je geloofwaardigheid in praktijk brengt, denk je even na voordat je iets toezegt, zodat je zeker weet dat je het echt wilt en kunt doen. Je houdt je aan de regels, ook als niemand kijkt. Je komt je beloftes na en zet je volledig in. Je gaat door, hoe moeilijk het ook wordt, want het is belangrijk voor je om het vertrouwen van andere mensen waard te zijn. Geloofwaardige mensen zijn integere mensen.

Hoe breng je geloofwaardigheid in praktijk als

- Je moeder je naar de winkel heeft gestuurd en je heeft gevraagd om haar het wisselgeld terug te geven?
- Je merkt dat de kassajuffrouw je teveel geld heeft teruggegeven?
- Je vriendin je een geheim verklapt waarvan ze niet wil dat je het verder vertelt?
- Je beloofd hebt om een huishoudelijk klusje op te knappen, maar je wilt liever tv kijken of lezen?
- Je beloofd hebt om iets te doen waarvan je weet dat het eigenlijk te moeilijk voor je is?
- Een vriend je probeert over te halen om iets te stelen?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt geloofwaardigheid in praktijk als je

- Even nadenkt voordat je iets belooft, zodat je zeker weet dat je het kunt doen.
- Onthoudt wat je hebt beloofd.
- Doet wat je beloofd hebt, ook al is dat moeilijk.
- Je aan de regels houdt, ook als niemand je ziet.
- Je niet laat afhouden van wat je beloofd hebt te zullen doen.
- Je best doet en afmaakt waar je aan begonnen bent.

De affirmatie

Ik ben geloofwaardig. Ik houd me aan mijn afspraken. Ik houd woord. Ik ben het vertrouwen van andere mensen waard.

Activiteiten met geloofwaardigheid

Je aan je beloften houden

Bedenk iets wat je kunt beloven aan iemand thuis of in de klas. Dat moet een belofte zijn die je kunt nakomen. Kom hem deze week na en vertel aan het eind van de week hoe het is gegaan. Noem drie dingen die je kunnen helpen om niet te vergeten wat je hebt beloofd.

Een estafette

Loop een geloofwaardigheidsestafette. Iedereen rent zo hard als hij kan naar een doel en rent weer terug om een voorwerp aan de volgende renner te geven.

Reflectievragen over deze deugd

- Waarom moeten vrienden geloofwaardig zijn?
- Hoe voelt het als je merkt dat iemand zijn belofte niet is nagekomen?
- Denk je dat het makkelijk is om er de volgende keer op te vertrouwen dat hij zich aan zijn woord houdt?
- Hoe zou het thuis zijn als je altijd deed wat je had beloofd?
- Waarom is het belangrijk dat mensen op hun werk geloofwaardig zijn (Denk aan een autofabrikant, boer, ober, winkelier of dokter.)
- Waarom trekt geloofwaardigheid succes aan?

- Iedereen maakt fouten. Hoe ga je met fouten om als je geloofwaardig bent?
- Wat helpt je om geloofwaardig te zijn?
- Noem drie situaties waarin je geloofwaardigheid in praktijk hebt gebracht?

Het tekenen van geloofwaardigheid

Maak een tekening van iemand die iets doet waarbij het belangrijk is om geloofwaardig te zijn.

Posterpunten

- Aan je afspraken houden.
- Je kunt op me rekenen.
- Altijd betrouwbaar en geloofwaardig.
- Vertrouwen waard zijn.

Citaat

...Doe nooit iets wat je voordeel oplevert, als het betekent dat je je be;lofte breekt of je zelfrespect kwijtraakt...

Marcus Aurelius Antonius

Sprookje Het klosje, de schietspoel en de naald

Er was eens een meisje, en haar vader en moeder waren gestorven, toen ze nog maar een klein kind was. Aan 't eind van 't dorp woonde in een eenzaam huisje de petemoei, die met spinnen, weven en naaien de kost verdiende.

De oude vrouw nam het verlaten meisje bij zich, liet haar bij zich werken en voedde haar in alle vroomheid op. Toen zij vijftien jaar was geworden, werd de oude ziek. Ze riep het kind aan haar bed en sprak: "Mijn lief dochttertje; ik voel dat mijn einde nadert; nu laat ik aan jou het huis, dan ben je tenminste beschermd tegen wind en weer, en dan nog de klos, de schietspoel en de naald, daar kun je je brood mee verdienen." Nog legde ze haar de handen op het hoofd, zegende haar en zei: "Behoud slechts God in je hart, en het zal je goed gaan." Daarop sloot ze de ogen. En toen ze begraven werd, liep het meisje bitter schreiend achter de kist en bewees haar de laatste eer.

Het meisje leefde nu heel alleen in het kleine huis. Ze was vlijtig, spon, weefde en naaide, en op alles wat zij deed, rustte de zegen van de goede oude vrouw. Het was, of het vlas in de voorraad zich vanzelf vermeerderde, en als ze een stuk goed of een kleed geweven had of een hemd genaaid, vond ze meteen een koper, die er goed voor betaalde, zodat ze nooit te kort kwam en altijd nog wat kon meegeven aan een ander.

In deze tijd trok de zoon van de koning door het land, om een vrouw te zoeken. Hij wilde geen arm meisje hebben, maar een rijke wilde hij bepaald niet. Hij had gezegd: "Zo één moet mijn vrouw worden, die tegelijk de armste en de rijkste is." Toen hij nu in het dorp kwam waar het meisje leefde, vroeg hij – zoals hij overal deed – wie van de plaats de rijkste en de armste was. Het eerst noemden ze die het rijkst was; de armste, zeiden ze, was dat meisje dat in 't kleine huisje aan 't eind woonde. De rijke zat voor haar huisdeur prachtig aangekleed, en toen de prins aankwam, stond ze op, liep hem tegemoet en maakte een buiging. Hij keek haar aan, zei geen woord en ging verder. Toen hij langs het huis van de arme kwam, stond zij niet bij de deur, maar ze zat in haar eigen kamertje. Hij

hield zijn paard in en keek door 't raam waar de zon in scheen, en daar zag hij het meisje zitten aan haar spinnewiel, ijverig aan 't spinnen. Ze keek op en toen ze zag dat de prins naar binnen keek, werd ze zo rood als een pioen, sloeg haar ogen neer en spon verder, maar of de draad ditmaal goed gelijk werd, weet ik niet, maar ze spon tot de prins weer weggereden was. Dan ging ze naar het raam, opende het en zei: "Wat is het warm hier in de kamer," maar ze keek hem na, zover ze de witte veren van zijn hoed nog kon zien.

Nu ging ze weer zitten om te werken en ze spon verder. Toen viel haar een spreuk in, die de oude vrouw dikwijls had gezegd, wanneer ze aan 't werk was, en ze zong zo voor zich heen:

"Klosje, Klosje, staak 't gesuis, Breng de vrijer hier in huis."

Wat gebeurde daar? De klos sprong ineens uit haar hand, en de deur uit, en toen ze verbaasd opkeek en hem nakeek, zag ze dat het klosje vrolijk door de velden danste en een gouden draad achter zich mee trok. Het duurde niet lang, of hij was uit haar oog verdwenen. Nu ze geen klos meer had, nam ze de schietspoel ter hand, ging voor de weefstoel zitten en begon te weven.

Het klosje danste steeds verder, en net toen de draad aan 't eind kwam, had het de prins bereikt.

"Wat zie ik daar nu?" riep hij, "moet dat klosje me de weg wijzen?" en hij liet zijn paard keren en reed langs de gouden draad terug. Maar het meisje zat al wevend te zingen:

"Spoeltje, weef de draden hecht, breng de vrijer hier terecht!"

Op dat ogenblik sprong het spoeltje haar uit de hand en vloog de deur uit. Van de drempel af begon het echter een loper te weven, mooier dan iemand er ooit één gezien had. Aan beide kanten bloeiden rozen en lelies, en in 't midden op een gouden ondergrond stegen groene ranken op: daar sprongen hazen en konijnen in, herten en reeën staken er de kop tussen, en bovenin de takken zaten bonte vogels; het enige wat er aan ontbrak, was het zingen. Het spoeltje sprong heen en weer en 't was of alles vanzelf groeide.

Nu het spoeltje ook was weggelopen, was het meisje maar gaan naaien, ze hield de naald in de hand en zong: "Naaldje, naaldje, fijn en spits, wees de vrijer hier tot gids!"

En daar sprong de naald haar uit de vingers en vloog in de kamer heen en weer, snel als de bliksem. Het was alsof onzichtbare geesten aan het werk waren. Ze overtrokken tafels en banken met een groene bekleding, stoelen met fluweel, en voor de ramen kwamen zijden gordijnen. Nauwelijks had de naald de laatste steek gedaan, of het meisje zag door het raam de witte veren van de hoed van de prins, want het klosje had hem langs de gouden draad hierheen gehaald. Hij steeg van 't paard, liep over de bonte loper naar de voordeur toe en toen hij de kamer binnentrad, stond daar het meisje in haar armelijke jurk, maar er was gloed in als van een wilde roos in 't bos. "Jij bent de armste en ook de rijkste," zei hij tot haar, "kom mee, je zult met mij trouwen."

Zwijgend reikte ze hem de hand. Hij kuste haar en voerde haar naar buiten, tilde haar op het paard en bracht haar naar het koninklijk slot. Daar werd de bruiloft gehouden, met grote vreugde en feestelijkheid. Het klosje, het schietspoeltje en de naald werden in de schatkamer bewaard en waren heel belangrijk.

Wat is moed?

Moedig zijn houdt in dat je je dapper gedraagt als je bang bent. Je doet wat er moet gebeuren, ook al

is dat moeilijk of eng. Moedig zijn betekent doorgaan - ook als je eigenlijk liever zou opgeven en ophouden. Je hebt moed; nodig om nieuwe dingen te proberen. Je geeft fouten toe en doet wat juist is. Je moed is je kracht.

Waarom zou je moed in praktijk brengen?

Zonder moed zou iedereen alleen maar doen wat makkelijk is. Niemand zou iets proberen wat moeilijk lijkt. Iedereen zou alleen maar doen wat anderen doen om maar niet op te vallen - zelfs als zo iemand beseft dat dat eigenlijk niet goed is. De angst zou regeren. Als je moedig bent, kun je elke situatie het hoofd bieden. Je moed helpt je om grootse daden te verrichten.

Hoe breng je moed in praktijk?

Je moed helpt je om te doen wat juist is. Als je bang bent, zie je je angst onder ogen en laat je haar vervolgens los. Dan doe je wat je werkelijk wilt doen. Geef je fouten toe en leer van ze. Blijf proberen. Kom op voor wat jij juist vindt, ook al doen je vrienden iets wat verkeerd is. Vraag om hulp als je die kunt gebruiken. Laat jezelf volstromen met moed.

Hoe breng je moed in praktijk als

- Je wordt gevraagd om een spreekbeurt te houden voor de klas?
- Je vrienden iets willen doen waarvan je weet dat het verkeerd is, zoals stelen of roken?
- Je ziet dat een kind geplaagd of gekwetst wordt door een groep kinderen?
- Je iets hebt gedaan waarvan je spijt hebt, zoals het breken van een bord van het lievelingsservies van je moeder, en niemand weet dat jij het hebt gedaan?
- Je bang bent in het donker voor het slapen gaan? (Wat voor hulp kun je gebruiken?)
- Je graag een nieuwe sport wilt leren, zoals zwemmen, maar je vindt het eng?

Tekens van succes Gefeliciteerd! je brengt moed in praktijk als je

- Doet wat juist is - ook als dat moeilijk is.
- Pal staat - ook als je bang bent.
- Bereid bent om iets nieuws te proberen.
- Fouten toegeeft en van hen leert.
- Het goedmaakt nadat je een fout hebt gemaakt.
- Om hulp vraagt.

De affirmatie

Ik ben moedig genoeg om iets nieuws te proberen. Ik geef mijn fouten toe en leer van ze. Ik luister naar mijn hart. Ik heb de moed om te doen wat juist is.

Activiteiten met moed

Moedcollage

Maak een collage met foto's van moedige mensen.

Een moedige belofte

Iedereen (ook de onderwijzer) neemt zich voor om binnen drie dagen iets moedigs te doen. Tegen het eind van de week delen jullie je ervaringen met elkaar. Misschien besluit je bijvoorbeeld om iemand op te bellen en een oud probleem uit de weg te ruimen, misschien ga je iets nieuws proberen zoals schaatsen. Neem de regel in acht dat het wel veilig moet zijn, doe geen dodelijke dingen. Ook als het nog niet perfect gaat, deel je dit leermoment met anderen.

Reflectievragen over deze deugd

- Wanneer had je tot nu toe het meest moed nodig?
- Wat helpt je als je bang bent?
- Noem drie geschiedkundige figuren die heel moedig waren.
- Voor welke banen heb je moed nodig omdat ze fysiek gevaar opleveren?
- Kun je nog meer banen noemen waarvoor je moedig moet zijn?

Het tekenen van moed

Maak een tekening van jezelf. Op de tekening doe je iets waarvoor moed vereist is.

Posterpunten

- Doe wat juist is.
- Ik ben vervuld van moed.
- Een moedig hart.
- Neem risico.

Citaat

...Het leven is een spannend avontuur anders stelt het niets voor...

Helen Keller

Sprookje Vrouw Holle

Er was eens een weduwe, die twee dochters had. De één was mooi en ijverig, de andere lelijk en lui.

Maar ze hield van de lelijke en luie, die haar eigen dochter was, veel meer, en de andere moest alle werk doen en Assepoes in huis zijn. Het arme meisje moest elke dag op straat zitten bij de waterput en ze moest zoveel spinnen, dat het bloed haar uit de vingers sprong. Nu gebeurde het eens, dat de spoel helemaal bloederig was. Toen bukte ze zich over de putrand en wilde de spoel even afwassen, maar de spoel sprong haar uit de hand en viel naar beneden. Ze begon te schreien, liep naar de stiefmoeder en vertelde van haar ongeluk. Maar die werd heel boos en was onbarmhartig en zei: "Als je de spoel erin hebt laten vallen, moet je maar zorgen dat hij eruit komt ook." Toen ging het meisje naar de waterput terug en wist niet wat ze beginnen moest, en in haar angst sprong ze de put in om de spoel te halen.

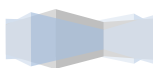
Ze verloor het bewustzijn, maar toen ze weer wakker werd en weer tot zichzelf kwam, lag ze in een prachtige weide; de zon scheen en er stonden duizenden bloemen. Ze stond op en liep de weide af. Daar kwam ze bij een oven vol met brood, en het brood riep: "Haal me eruit, haal me eruit, anders verbrand ik: ik ben al lang gaar!" Ze ging erheen en haalde platen vol brood eruit. Verder wandelde ze; ze kwam bij een boom vol met appels en de boom riep: "Schud me toch, schud me toch, want de appels zijn allemaal rijp!" Ze schudde de boom zodat de appels vielen alsof het regende, en ze schudde zolang, tot er geen een meer hing, ze legde al de afgevalen appels op een hoop, en toen wandelde ze weer verder.

Eindelijk kwam ze bij een klein huisje. Een oude vrouw keek uit het venster, maar die had zulke grote tanden, dat ze er bang van werd, en ze wou wegllopen. Maar de oude vrouw riep haar na: "Waarom ben je bang, lieve kind? Blijf bij me. Als jij alle huiswerk wilt doen, zal het je goed gaan. Je moet alleen zorgen, dat je mijn bed goed schudt, zodat de veren vliegen, dan sneeuwt het in de wereld, ik ben vrouw Holle!" Toen de oude vrouw zo vriendelijk tegen haar sprak, vatte het meisje moed, stemde toe en kwam bij haar in dienst. Ze deed alles tot grote tevredenheid en schudde het bed steeds met zoveel geweld, dat de veren als sneeuwvlokken rondvlogen; maar ze had dan ook een goed leven bij haar, geen enkel boos woord en elke dag haar natje en haar droogje.

Ze was al een poos bij vrouw Holle, toen ze triest werd en in het begin zelf niet wist wat er met haar was; eindelijk begreep ze dat het heimwee was; al had ze het hier duizendmaal plezieriger dan thuis, ze verlangde er toch naar terug. Eindelijk zei ze tegen vrouw Holle: "Ik heb een vreselijk verlangen naar huis, en al gaat 't me hier nog zo goed, ik kan niet langer blijven, ik moet naar mijn familie terug." Vrouw Holle sprak: "Ik vind het lief van je, dat je weer naar huis verlangt, en omdat je me zo trouw gediend hebt, zal ik je zelf weer naar boven brengen." Ze nam haar bij de hand en bracht haar bij een grote poort.

De poort werd geopend, en toen het meisje daar onder stond, viel er een regen van goud neer, en al het goud bleef aan haar hangen, zodat ze helemaal met goud was overdekt. "Dat krijg je, omdat je zo ijverig bent geweest," zei vrouw Holle en ze gaf haar ook de spoel terug, die in de put was gevallen. Daarop viel de poort dicht en het meisje was in de bovenwereld, niet ver van haar moeders huis en toen ze in de tuin kwam, zat de haan op de putrand en riep: "Kukeleku, Onze gouden jonkvrouw zien we nu." Toen ging ze naar binnen naar haar moeder en omdat ze met goud overdekt was, werd ze door haar en haar zuster vriendelijk begroet.

Het meisje vertelde alles wat ze ondervonden had, en toen de moeder hoorde, hoe ze tot grote rijkdom was gekomen, wilde ze haar eigen lelijke, luie dochter graag hetzelfde geluk gunnen. Ze moest bij de waterput zitten en spinnen; en om de spoel bloederig te maken, prikte ze zich in haar

vinger door met haar hand in de doornheg te stoten. Toen gooide ze de spoel in de put en sprong er zelf in.

Ze kwam, net als de ander, op de mooie weide en volgde hetzelfde pad. Toen ze bij de oven kwam, riep het brood weer: "Haal me eruit, haal me eruit, anders verbrand ik, ik ben al lang gaar." Maar het luie meisje antwoordde: "Denk je dat ik zin heb mijn handen vuil te maken," en ze ging weg. Weldra kwam ze bij de appelboom, die riep: "Schud me toch, schud me toch, wij appels zijn allemaal al rijp!" Maar zij antwoordde: "Dat denk je maar, er zou best een appel op mijn hoofd kunnen vallen!" en daarmee ging ze verder.

Toen ze bij het huisje van vrouw Holle kwam, was ze niet bang, want van die grote tanden had ze al gehoord, en ze verhuurde zich meteen. De eerste dag deed ze zichzelf geweld aan en was vlijtig en deed wat vrouw Holle haar zei, want ze dacht aan al het goud dat ze ter beloning zou krijgen, maar de tweede dag begon ze al te luiëren, en de derde nog meer: toen wou ze 's morgens niet eens meer opstaan. Ze schudde het bed van vrouw Holle ook niet, zoals het hoorde, en ze schudde zeker niet zo dat de veren vlogen.

Dat verdroot vrouw Holle al gauw en ze zei haar de dienst op. De luie was daar best mee tevreden en dacht, nu zal de gouden regen beginnen; vrouw Holle bracht haar bij de poort, maar toen zij daar onder stond, werd er in plaats van goud een grote pan vol pek uitgestort. "Ter beloning van je diensten," zei vrouw Holle en sloot de poort. Zo kwam de luie meid thuis, helemaal vol pek, en de haan zat op de putrand en riep: "Kukeleku, Onze vieze jonkvrouw zien we nu!" Het pek bleef aan haar kleven en wilde er haar leven lang niet af!

Februari

Tact

21 januari tot 21 februari

De twaalf broers

TACT

- ☐ Ik denk na voordat ik spreek
- ☐ Ik weeg mijn woorden
- ☐ Ik weet wat ik wel en niet kan zeggen
- ☐ Ik geef mijn mening vriendelijk en voorzichtig
- ☐ Ik houd kritische gedachten voor me
- ☐ Soms laat ik iemand maar begaan

Tactvol zijn is een kunst.

© 2014 ACT on Virtues - www.hetdeugdenspel.nl

Wat is tact?

Als je tactvol bent, vertel je iemand vriendelijk de waarheid en houd je rekening met de gevoelens van anderen. Denk na voordat je iets zegt, zodat je weet wat je maar beter niet kunt zeggen. Als je

tactvol bent, plaag je een ander niet en zet je hem niet voor schut door op verschillen met andere mensen te wijzen. Je houdt evenveel rekening met andermans gevoelens als je wilt dat er met jouw gevoelens rekening wordt gehouden.

Waarom zou je tact in praktijk brengen?

Tactloze mensen zijn onbehouwen en bot. Ze flappen eruit wat er in hun opkomt. Misschien hebben ze gelijk, maar ze brengen de waarheid op eert manier die kwetsend en beschamend is en dat maakt mensen kwaad. Als je tactloos bent, kun je vrienden kwijtraken. Als je tactvol bent, breng je de waarheid altijd op een liefdevolle, vriendelijke manier. Als je tactvol bent, kunnen andere mensen makkelijker naar je luisteren. Tact bouwt bruggen.

Hoe breng je tact in praktijk?

Je brengt tact in praktijk door vriendelijk te blijven als je de waarheid vertelt. Denk even na voordat je iets zegt. Flap het er niet uit maar wees tactvol! Tact is vooral belangrijk als je kwaad bent of van streek. In plaats van te schreeuwen, neem je even de tijd om tot bedaren te komen en vertel je vervolgens diplomatiek wat je dwars zit. Als je tact echt goed in praktijk kunt brengen, kun je bijna alles zeggen en is de andere partij nog blij ook dat je het gezegd hebt.

Hoe breng je tact in praktijk als

- Je iemand ontmoet die gehandicapt is?
- Je erg boos bent op je broer?
- Je van streek bent omdat je leraar iets doet wat je onredelijk vindt?
- Je vriendin aan je vraagt of je haar rare kapsel mooi vindt?
- Een groep vrienden over iemand roddelt?
- Ee je vader een zoen geeft en zijn adem stinkt?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt tact in praktijk als je

- Even nadenkt voordat je iets zegt.
- Bedenkt of het beter is om de waarheid te vertellen of je mond te houden.
- Vaak een kritische of onaangename gedachte voor je houdt.
- Rekening houdt met de gevoelens van andere mensen.
- De waarheid vriendelijk en liefdevol brengt.
- Iemand die er anders uit ziet net zo behandelt als andere mensen.

De affirmatie

Ik ben tactvol. Ik denk even na voordat ik wat, zeg. Ik houd rekening met de gevoelens van andere mensen. Ik breng de waarheid vriendelijk en liefdevol.

Activiteiten met tact

Een tactvolle lijst

Maak een lijst van momenten waarop je vooral tactvol moet zijn.

Reflectievragen over deze deugd

- Vertel over een keer dat je je schaamde omdat iemand tactloos tegen je was.
- Hoe voelt het voor mensen met een handicap om daarmee geplaagd te worden?
- Hoe denk je dat ze eigenlijk behandeld willen worden?
- Wat doe je de volgende keer dat je iemand tegenkomt die er anders uit ziet?

- Beschrijf een tactvolle manier om aan te geven dat je niet mee wenst te doen met roddelen.
- Hoe vertel je je beste vriend iets wat moeilijk is voor hem?
- Wanneer is het belangrijk dat andere mensen tactvol zijn tegen jou?
- Noem drie manieren waarop je thuis wat tactvoller kan zijn.

Het tekenen van tact

Maak een tekening van iemand met een handicap die op een normale, vriendelijke manier wordt behandeld.

Posterpunten

- Zeg de waarheid vriendelijk.
- Flap het er niet uit maar wees tactvol!
- Iets voorzichtig brengen.
- Denk na voordat je iets zegt.

Citaat

...Hond je mond als je uitspraak geen verbetering is vergeleken met de stilte...

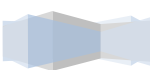
Laurence Coughlin

Sprookje De twaalf broers

Er waren eens een koning en een koningin, die heel tevreden met elkaar leefden en twaalf kinderen hadden; maar dat waren enkel jongens. Nu sprak de koning tot zijn vrouw: "Als het dertiende kind dat komen zal, een meisje is, dan moeten de twaalf jongens sterven, zodat zij rijk wordt en het koninkrijk alleen zal erven." Hij liet twaalf doodkisten maken, die waren al met krullen en spaanders gevuld, en in elke kist lag een kleiner kistje, en dat werd allemaal in een gesloten kamer gebracht; hij gaf de koningin de sleutel en beval haar niemand hiervan iets te zeggen.

De moeder echter zat de hele dag te treuren, zodat de kleinste jongen, die altijd bij haar was, en die ze naar de bijbel Benjamin genoemd had, tegen haar zei: "Moederlief, waarom bent u zo bedroefd?" - "Lieveling," antwoordde ze, "dat mag ik niet zeggen." Maar hij liet haar niet met rust, tot ze hem eindelijk meenam en de kamer opende en hem de twaalf doodkisten liet zien. Daarop zei ze: "Liefste Benjamin, die doodkisten heeft vader laten maken voor jou en je elf broers, want als er een meisje geboren wordt, dan moeten jullie allemaal gedood worden en daarin begraven." Ze schreide onder 't spreken, maar haar zoontje troostte haar en zei: "Schrei niet, moederlief, we zullen onszelf wel helpen en vluchten." Maar zij zei: "Ga met je elf broers naar het bos, en een moet altijd uitkijk houden van de hoogste boom af, die te vinden is. Houd de wacht en kijk naar de toren van 't kasteel. Krijg ik een zoontje, dan zal ik een witte vaan uitsteken; en dan kunnen jullie terugkeren; krijg ik een dochtertje, dan zal ik een rode vaan uitsteken, en vlucht dan weg, zo snel je kunt, en de lieve God behoeft je. Elke nacht zal ik opstaan om te bidden, 's winters, dat je vuur hebt om je te warmen, 's zomers, dat je niet in de hitte versmacht."

Toen zegende ze haar zonen, ze gingen naar buiten naar het bos. Om beurten hielden ze de wacht, klommen in de hoogste eik en keken naar de toren. Toen er elf dagen voorbij waren, was de beurt aan de jongste. Daar zag hij dat er een vaan werd uitgestoken; maar het was niet de witte, maar de rode bloedvaan, die aangaf dat ze allen sterven moesten. Toen de broers dat hoorden, werden ze

boos en zeiden: "Moeten wij sterven om een meisje? Wij zweren, dat wij ons zullen wreken: waar we maar een meisje treffen, zal het rode bloed vloeien."

Nu gingen ze heel diep het bos in, en in het midden, waar het 't donkerste was, vonden ze een klein betoverd hutje, dat leeg stond. Toen zeiden ze: "Hier gaan we wonen. Jij, Benjamin, bent de jongste en zwakste, jij moet thuis blijven en het huishouden doen, maar wij anderen trekken erop uit en zorgen voor voedsel." Nu trokken ze het bos in en schoten hazen, wilde reeën, vogels en duiven en alles wat maar eetbaar was, dat brachten ze Benjamin, die moest 't voor hen klaarmaken, zodat ze hun honger konden stillen. In dat huisje leefden ze tien jaar met elkaar, en de tijd viel hun niet lang.

Het dochtertje dat thuis geboren was, was nu groot geworden; ze had een goed hart, een lief gezicht, en een gouden ster op 't voorhoofd. Eens op een keer, toen de grote was gedaan werd, zag ze daarbij twaalf manshemden, en ze vroeg haar moeder: "Van wie zijn die twaalf hemden, want voor vader zijn ze toch veel te klein?" Toen antwoordde de moeder met een bezwaard hart: "Kindlief, die zijn van je twaalf broers." Het meisje zei: "Waar zijn die twaalf broers dan? Ik heb nooit van hen gehoord." De moeder antwoordde: "Waar ze zijn, dat weet God; ze dwalen rond in de wijde wereld."

Toen nam ze het meisje mee, bracht haar naar de kamer, en liet haar de twaalf doodkisten zien met spaanders gevuld. "Deze kisten," zei ze, "waren bestemd voor je broers, maar zij zijn heimelijk gevlucht, voor je geboren werd." En zij vertelde haar hoe alles gebeurd was. Toen sprak het meisje: "Lieve moeder, schrei niet meer. Ik ga mijn broers zoeken."

Nu nam ze de twaalf hemden en ging weg en recht op het bos aan. De hele dag liep ze, en 's avonds kwam ze bij het betoverde hutje. Ze ging er binnen en vond een jonge man, die vroeg: "Waar kom jij vandaan en waar moet je naar toe?" en hij verwonderde zich dat ze zo mooi was, dat ze koningskleren droeg en een gouden ster op haar voorhoofd had.

Toen gaf zij ten antwoord: "Ik ben een prinses en ik zoek mijn twaalf broers, en ik wil verder gaan zover de hemel maar blauw is, tot ik ze vind." Ze toonde hem ook de twaalf hemden, die van hen waren. Toen begreep Benjamin, dat het zijn zuster was, en hij zei: "Ik ben Benjamin, je jongste broer." Ze begon te schreien van blijdschap, en Benjamin ook en ze kusten en liefkoosden elkaar uit grote liefde. Toen zei hij: "Zusterlief, er valt nog één ding te bepraten. We hadden afgesproken dat elk meisje dat we tegenkwamen, sterven moest, omdat we terwille van een meisje ons koninkrijk hebben moeten verlaten." Toen sprak zij: "Ik wil graag sterven, als ik mijn twaalf broers daarmee verlossen kan." - "Neen," antwoordde hij, "sterven mag je niet, maar ik verberg je onder deze ton, tot de elf broers komen; ik zal het wel klaarspelen."

Zo gezegd, zo gedaan. En toen het donker was geworden, kwamen de anderen van de jacht terug, en het eten werd klaargemaakt. En toen ze om de tafel zaten en aan 't eten waren, vroegen zij: "Is er nog nieuws?" Benjamin zei: "Nieuws? Hebben jullie geen nieuws?" - "Neen," zeiden ze. Hij zei weer: "Jullie zijn in 't bos geweest en ik ben rustig thuis gebleven en toch weet ik meer dan jullie." - "Nu, vertel dan," zeiden ze. Hij antwoordde: "Beloven jullie me eerst, dat het eerste meisje dat we ontmoeten, niet gedood zal worden?" - "Ja!" riepen ze allen, "die zal dan genade krijgen, maar vertel nu eerst." Toen zei hij: "Onze zuster is hier," en hij lichtte de ton op, en de prinses kwam eronder vandaan met haar prinselijke gewaden en de gouden ster op haar voorhoofd en zo mooi, zo teer, zo fijn. Dat was een vreugde! Ze vielen haar om de hals en kusten haar.

Van nu af bleef ze bij Benjamin thuis en hielp hem met de huishouding. De elf anderen trokken het bos in, vingen wild, reeën, vogels en duifjes, zodat ze genoeg te eten hadden, en het zusje en Benjamin zorgden ervoor dat de maaltijd werd klaargemaakt. Zij zocht hout om op te koken en kruiden als groente en zette de pannen op het vuur, zodat het eten altijd al klaar was als ze thuis kwamen. Ook verder hield ze het huisje in orde en hield de bedden keurig wit en helder, en de broers waren heel tevreden en ze leefden in grote eensgezindheid.

Eens op een keer hadden de twee thuisblijvers een heerlijk gerecht klaargemaakt, en toen ze allen bijeen waren, aten en dronken ze en waren heel vergenoegd. Maar er was een klein tuintje bij het betoverde hutje, daar stonden twaalf witte lelies; nu wilde het meisje haar broers een plezier doen, plukte de twaalf bloemen en wilde ieder na het eten een bloem geven. Maar toen ze de stengels gebroken had, werden op hetzelfde ogenblik de twaalf broers veranderd in twaalf raven, vlogen over 't bos en 't hutje met het tuintje was ook verdwenen.

Daar was het arme meisje alleen in het grote bos, en toen ze omkeek, zag ze een oude vrouw staan die sprak: "Maar kind, wat heb je gedaan? Waarom heb je die twaalf witte lelies niet laten staan? Dat waren immers je broers, en nu zijn ze voorgoed in raven veranderd." Het meisje schreide en zei: "Is er dan geen enkel middel om ze van die betovering te verlossen?" - "Neen," zei de oude vrouw, "er is geen enkel middel op de wereld, behalve één, maar dat is zo moeilijk, dat kan jij toch niet. Je zou zeven jaar stom moeten blijven, je mag niet spreken en niet lachen, en als je een enkel woordje zou spreken, of er ontbrak een enkel uur aan die zeven jaren, dan is alles vergeefs, en je broers moeten toch sterven om dat ene, enkele woord." Het meisje zei bij zichzelf: "Ik weet zeker dat ik mijn broers verlossen zal." Ze ging een hoge boom uitzoeken, daar ging ze in en begon te spinnen; en ze sprak geen woord en ze lachte niet.

Nu gebeurde het echter eens dat een koning in het bos ging jagen. Hij had een grote windhond. De hond liep op de boom af, waar 't meisje in zat, sprong er omheen, en blafte luid naar boven. De koning kwam langs, hij zag de mooie prinses met de gouden ster op 't voorhoofd, en was zo verrukt van haar schoonheid, dat hij haar van de grond af toeriep, of ze zijn gemalin wilde worden. Ze gaf geen antwoord, maar ze knikte eens met haar hoofd. Toen klom hij zelf de boom in, droeg haar naar beneden, zette haar voorop zijn paard en bracht haar bij zich thuis. Daar werd de bruiloft met grote pracht en praal gevierd, alleen, de bruid sprak niet, en lachte niet.

Toen ze een paar jaar met elkaar getrouwd waren geweest, begon de moeder van de koning, een boze vrouw, de jonge koningin te belasteren. Ze zei tegen de koning: "Het is een gewoon bedelkind, dat je mee hebt gebracht; wie weet wat voor goddeloze streken ze in 't geheim uithaalt. Al is ze nu stom, al kan ze niet spreken, ze zou toch wel eens kunnen lachen; maar wie niet lacht, heeft een slecht geweten." Daar wilde de koning eerst geen geloof aan schenken; maar het oude wijf wist zo door te drijven en beschuldigde haar van zoveel lelijks, dat de koning zich eindelijk liet overtuigen en haar ter dood veroordeelde.

Nu werd er op de binnenplaats een groot vuur ontstoken; daar zou ze verbrand worden, en de koning stond boven voor een venster en keek met tranen in de ogen toe, omdat hij nog altijd van haar hield. Maar, toen ze al aan de paal gebonden was en het vuur met rode tongen aan haar kleren likte, toen op dat ogenblik was het laatste uur van de zeven jaar voorbij.

In de lucht klonk een gesuis, twaalf raven kwamen aangevlogen en zwenkten omlaag, en toen ze de aarde aanraakten, stonden daar de twaalf broers, die zij uit hun betovering had verlost. Ze trokken het vuur uit elkaar, blusten de vlammen, maakten hun lieve zuster los en kusten haar.

Nu echter, nu zij de mond mocht opendoen en weer mocht spreken, nu vertelde ze de koning, waarom ze stom was geweest en nooit had mogen lachen. De koning was gelukkig dat zij onschuldig bleek, en zo leefden zij allen verder tezamen in vrede tot haar dood. De boze stiefmoeder kreeg haar gerechte straf; zij werd in een vat geslagen, dat met kokende olie en giftige slangen was gevuld, en zo stierf zij.

Maart

Vrijgevigheid

21 februari tot 21 maart

De kistallen bol

Wat is vrijgevigheid?

Vrijgevigheid is geven en delen. Je geeft vrijelijk zonder er iets voor terug te verwachten. Je beseft dat er ruimschoots genoeg is voor iedereen. Vrijgevig zijn is de kans benutten om iets te delen wat jij bezit, gewoon omdat het leuk is om te geven. Het is een van de beste manieren om je liefde en vriendschap te laten blijken.

Waarom zou je vrijgevigheid in praktijk brengen?

Zonder vrijgevigheid zijn mensen liefdeloos. Ze weigeren hun bezittingen of tijd te delen en hebben geen vrienden. Mensen die hulp nodig hebben, blijven daarvan verstoken; niemand geeft hen waar ze behoefte aan hebben. Als we vrijelijk geven, groeien we en worden we sterker, vooral als we ons opofferingen getroosten. Als één persoon vrijgevig is, willen meer mensen dat zijn.

Hoe breng je vrijgevigheid in praktijk?

Vrijgevigheid houdt in dat je manieren bedenkt om iets wat van jou is te delen. Je bedenkt wat mensen nodig hebben en je doet iets om hen gelukkig te maken, je deelt je tijd, je ideeën, je spullen of je geld met hen. Als je iets weggeeft dat van bijzondere waarde is voor jou, dan is dat een hele

vrijgevig manier om je liefde te tonen. Het voelt goed om vrijelijk te geven - met als enig doel het geven zelf.

Hoe breng je vrijgevigheid in praktijk als

- Een vriend op je verjaardag komt spelen en je hebt nieuw speelgoed?
- Een vriend die ooit speelgoed van jou kapot heeft gemaakt met je favoriete speeltje wil spelen?
- Je vader aan het koken is en de tafel nog moet worden gedekt, terwijl jij naar je favoriete tv-programma kijkt?
- Een kind uit je klas haar boterhammen thuis heeft laten liggen en geen geld bij zich heeft?
- Iemand binnenkort jarig is en je je afvraagt wat je voor haar zult kopen?
- Je hoort dat kinderen honger lijden en niet genoeg kleren hebben?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt vrijgevigheid in praktijk als je

- Rekening houdt met de behoeften van anderen.
- Ziet wanneer iemand hulp nodig heeft.
- Vrijelijk geeft zonder iets terug te verwachten.
- Bereid bent om je opofferingen te getroosten voor anderen.
- Wijs bent bij het delen van je waardevolle eigendommen.

De affirmatie

Ik ben vrijgevig. Ik let op kansen om te geven en te delen. Ik ben attent. Ik geef vrijelijk en met plezier.

Activiteiten met vrijgevigheid

Een lijst van vrijgevigheid

Maak een lijst van manieren waarop je vrijgevig kunt zijn

- Met je tijd en energie en
- Met je bezittingen.

Bedenk hoe je vrijgevig kunt zijn voor een familielid en voeg de daad bij het woord!

Het geschenkendoosje

Versier een oude kartonnen doos. Maak hartjes van papier en schrijf op elk hart een geschenk dat je wilt geven, zoals een klus die wilt doen (afwassen, de tafel dekken) of een speeltje dat je voor een dag wilt afstaan. Laat iemand een hart uit de doos halen en wees vrijgevig!

Reflectievragen over deze deugd

- Wat vind je moeilijk om te delen?
- Hoe voelt het als iemand iets niet met jou wil delen? Hoe voelt het als iemand daar wél toe bereid is?
- Wat helpt je om vrijgevig te zijn?
- Met betrekking tot wie vind je het moeilijk om vrijgevig te zijn? Met betrekking tot wie vind je het makkelijk om vrijgevig te zijn?
- Heb je weleens iets opgeofferd wat belangrijk voor je was? Hoe voelde dat?
- Wanneer is het belangrijk om evenwicht te scheppen tussen vrijgevigheid en assertiviteit als je iets wilt delen?
- Welke regels stel je in bij mensen die weinig zachtzinnig met je spullen omgaan?
- Noem drie manieren waarop je thuis vrijgevig kunt zijn.

Het tekenen van vrijgevigheid

Teken drie van je lievelingsspullen. Zijn dit dingen die je met andere mensen wilt delen of wil je ze alleen zelf gebruiken (je mag zelf beslissen)? Teken ook iets wat je bereid bent te delen met anderen.

Posterpunten

- Geef vrijelijk, zonder voorwaarden.
- Geef vreugdevol.
- Hoe meer we geven, hoe meer we hebben.

Citaat

...Wat je anderen schenkt, schenk je ook aan jezelf...

Sanaya Roman

Sprookje De kristallen bol

Er was eens een oude toverkol. Ze had drie zoons, die broederlijk van elkaar hielden; maar het oude mens vertrouwde hen niet en dacht dat ze haar van haar macht wilden beroven. Toen veranderde ze de oudste in een arend, die moest op een rotsgebergte wonen, en de mensen zagen hem dikwijls in grote kringen op en neer zweven tegen de lucht. De tweede veranderde ze in een walvis, hij leefde in een diepe zee, en men zag alleen hoe hij nu en dan een geweldige waterstraal omhoog wierp. Beiden hadden dagelijks slechts twee uur lang hun mensengedaante.

De derde zoon was bang dat ze hem nog in een verscheurend dier zou veranderen, een beer, of een wolf, en daarom ging hij stiekem weg. Maar die had gehoord dat op het slot van de Gouden Zon een betoverde prinses zat, die wachtte op verlossing; maar ieder moest er zijn leven voor op 't spel zetten, en er waren al drie-en-twintig jonge mannen jammerlijk omgekomen, en er was nog maar één kans over, meer dan vier-en-twintig mochten het niet proberen. En omdat hij een hart zonder angst had, besloot hij, het slot van de Gouden Zon op te zoeken.

Reeds lang had hij rondgetrokken, zonder het te kunnen vinden, maar toen verdwaalde hij in een groot bos; en hij kon de uitgang niet vinden. Opeens zag hij in de verte twee reuzen, ze wenkten hem met de hand, en toen hij erbij kwam, zeiden ze: "We vechten om een hoed; van wie die zijn zal; en omdat we beiden even sterk zijn, kan de één de ander niet overweldigen; kleine mensen zijn slimmer dan wij, nu laten we aan jou de beslissing." - "Hoe kun je nu vechten om een oude hoed?" zei de jonge man. "Omdat je niet weet, wat voor eigenschap die hoed heeft; het is een wenshoed. Wie hem opzet, kan zich ergens wensen, waar hij ook maar wil, en op 't zelfde ogenblik is hij er ook." - "Geef mij die hoed," zei de jonge man, "ik zal een eind weg gaan; en als ik roep moeten jullie om 't hardst gaan lopen, en wie het eerst bij me is, krijgt de hoed." Hij zette de hoed op, dacht aan de prinses, vergat de reuzen en liep steeds door. Eens zuchtte hij uit de grond van zijn hart: "O, was ik toch maar op het slot van de Gouden Zon!" en nauwelijks waren die woorden over zijn lippen, of hij stond op een hoge berg voor de poort van een slot.

Hij ging er binnen en liep alle kamers door, tot hij in de laatste de prinses vond. Maar hoe schrok hij van haar uiterlijk, ze had een asgrauw gezicht vol rimpels, lelijke ogen en rood haar. "Bent u de prinses, die zo mooi is, dat de hele wereld erover praat?" riep hij uit. "Ach!" gaf ze ten antwoord, "dit is mijn werkelijke gedaante niet, mensenogen kunnen me alleen maar aanschouwen in deze

afschuwelijke vorm; maar om te weten, hoe ik er werkelijk uitzie: kijk maar in die spiegel, die laat zich niet verblinden, maar toont me, zoals ik werkelijk ben."

Ze gaf hem een spiegel in de hand, en daar zag hij het mooiste meisje in, dat ter wereld bestond, en ook zag hij hoe van verdriet haar de tranen over de wangen rolden. Toen sprak hij: "Hoe kun je verlost worden? Ik ben voor geen enkel gevaar bang." Zij sprak: "Wie de kristallen bol krijgt en die aan de tovenaars voorhoudt, breekt zijn macht; dan krijg ik mijn ware gedaante terug." - "Ach," voegde ze er zuchtend bij, "zo velen zijn daar al door omgekomen, jonge mensen - als ik denk aan de grote gevaren waar je je in begeeft, doet het mij nog meer verdriet." - "Mij kan niets tegenhouden," sprak hij, "maar zeg me maar, wat ik doen moet." - "Je moet alles weten," sprak de prinses, "als je de berg waar het slot op staat, afloopt, dan staat beneden bij een bron een wilde oeros, en daar moet je mee vechten. Mocht het je lukken, hem te doden, dan verheft zich uit zijn lijf een vurige vogel, en die vogel heeft in zijn lichaam een gloeiend ei, en in dat ei ligt, als dooier, de kristallen bol. Maar hij legt het ei niet, voor hij ertoe wordt genoodzaakt; maar als het op de grond valt, dan steekt het alles aan en verbrandt alles in de buurt, het ei zelf smelt en daarmee de kristallen bol, en al je moeite is dan vergeefs geweest."

De jongeman daalde naar de bron, waar de oeros snoof, en briepte. Na een lange strijd stootte hij hem zijn zwaard in 't lijf, en het dier zonk neer. Meteen verhief zich de vurige vogel, en wilde wegvliegen. Maar de adelaar - de broer van de jongeman - die tussen de wolken had gezweefd, stortte zich op hem neer, joeg hem naar zee, pikte hem met zijn snavel, zodat hij in benauwdheid het ei liet vallen. Het viel echter niet in zee, maar in een vissershut die aan het strand stond; die ging roken en zou in vlammen opgaan. Huizenhoge golven bruisten opeens in de zee, ze stroomden over de hut en bedwongen het vuur. De andere broer, de walvis, was aan komen zwemmen en had de golven opgezweept. Toen de brand was geblust, zocht de jonkman naar het ei, en hij vond het ook: het was niet gesmolten, alleen was de schaal, door de plotselinge afkoeling door het koude water gebroken en hij kon er de kristallen bol onbeschadigd uithalen.

Toen de jongeman naar de tovenaars ging en de bol hem voorhield, sprak deze: "Mijn macht is verbroken, van nu af aan bent u de koning van het slot van de Gouden Zon. Ook je broers kunnen hen menselijke gedaante op deze manier terugkrijgen." Toen snelde de jonkman naar de prinses, en toen hij in haar kamer kwam, stond zij daar in de volle glans van haar schoonheid en beiden wisselden vol vreugde hun ringen met elkaar.

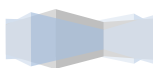
April	Respect	21 maart tot 21 april	De goudkinderen
-------	----------------	-----------------------	-----------------

Wat is respect?

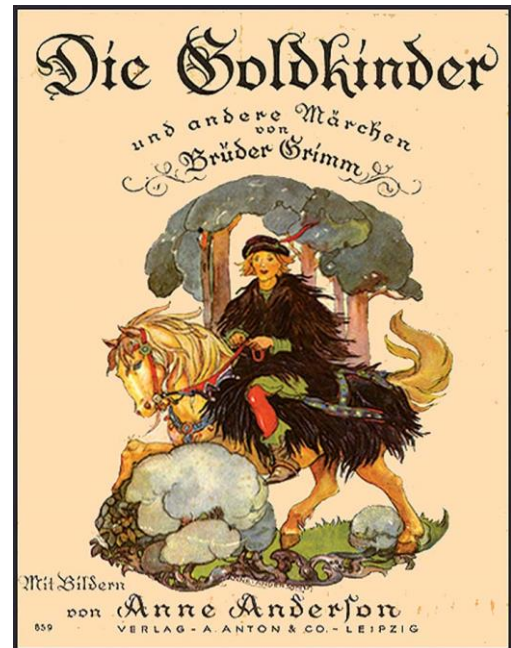
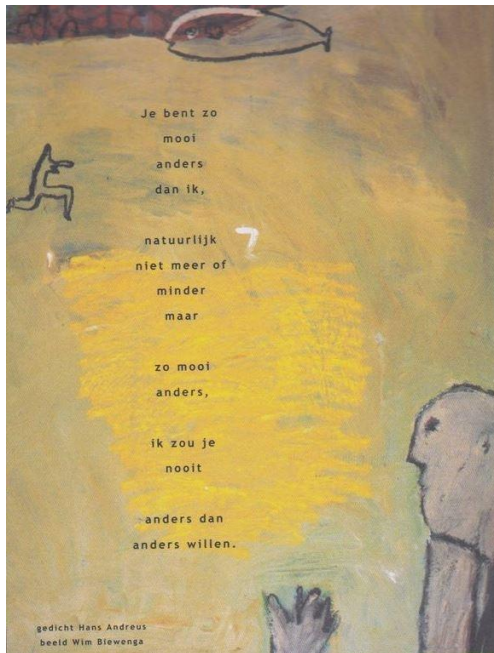
Respect houdt in dat je andere mensen belangrijk vindt en hen in hun waarde laat. We zien onszelf en anderen als waardevolle mensen. We tonen respect door hoffelijk te zijn in woord en gebaar. Als we respectvol zijn, behandelen we anderen zoals we zelf behandeld willen worden. Respect houdt in dat we ons aan de regels houden die in ons gezin, op onze school en in ons land gelden en die het leven ordelijker en vrediger maken. We beseffen dat elk mens respect verdient en wij dus ook.

Waarom zou je respect in praktijk brengen?

Zonder respect zou het een zooitje worden. Mensen zouden onbeschoft zijn, geen rekening houden

met privacy en elkaars rechten schenden. Als mensen gerespecteerd worden, voelen ze zich gewaardeerd. Ouderen verdienen extra veel respect; ze leven al heel lang en hebben veel levenslessen geleerd. Als je zelfrespect hebt, zorg je er zoveel mogelijk voor dat anderen je niet kunnen kwetsen of misbruik van je kunnen maken, ook volwassenen niet. Als je jezelf respecteert, respecteren anderen je ook.

Hoe breng je respect in praktijk?

Bedenk hoe je door anderen behandeld wilt worden en laat hen op dezelfde manier in hun waarde. Hoe wil je door anderen aangesproken worden, hoe wil je dat anderen met je spullen en je privacy omgaan? Als je gebruik wilt maken van iets van iemand anders, vraag je dat en vervolgens zorg je goed voor wat je hebt geleend. Maak op een respectvolle manier duidelijk wat je denkt of voelt, ook als de emoties hoog oplopen. Behandel jezelf zoals je vindt dat anderen behandeld verdienen te worden. Zo'n behandeling verdient jij ook!

Hoe breng je respect in praktijk als

- Je de flets van een vriend wilt lenen en hij is er even niet?
- Je opa en oma op bezoek zijn en ze je wijze raad willen geven?
- Je een grote mond hebt tegen een leraar?
- Je broer op de wc zit en je hem een vraag wilt stellen?
- Je het niet eens bent met een regel op school?
- Een volwassene je aanraakt op plekken waar je dat niet wilt hebben?

Tekens van succes Gefeliciteerd! je brengt respect in praktijk als je

- Iedereen behandelt zoals je zelf behandeld wilt worden.
- Beleefd bent als je met andere mensen praat.
- Extra voorzichtig bent met andermans spullen.
- Je openstelt voor wijze adviezen van andere mensen.
- Je houdt aan de regels die thuis, op je school en in je land gelden.
- Verwacht dat je lichaam gerespecteerd wordt en dat er respectvol met je rechten wordt omgegaan.

De affirmatie

Ik ben respectvol. Ik behandel andere mensen en mezelf zoals wij behandeld verdienen te worden. Ik blijf altijd beleefd. Ik profiteer van de wijze raad van oudere mensen.

Activiteiten met respect

Respect op de weg

Beschrijf hoe het zou zijn om auto te rijden als niemand zich aan regels hield.

Respect voor je lichaam

Beschrijf het verschil tussen een gepaste en een ongepaste aanraking, wat moeten kinderen doen als ze vinden dat iemand niet respectvol met hun lichaam omgaat? Dat gebeurt in veel gezinnen.

- Vertel het aan iemand die je vertrouwt.
- Zeg nee.
- Roep de hulp in van een volwassene.
- Blijf vertellen wat er aan de hand is tot je iemand hebt gevonden die je helpt.

Reflectievragen over deze deugd

- Noem drie manieren waarop je respect al in praktijk brengt.
- Noem drie manieren waarop je meer respect kunt betonen.
- Op welke manieren kunnen we respect voor ons lichaam afdwingen?
- Hoe belangrijk is je privacy voor je?
- Welke grenzen kun je stellen ter bescherming van je lichamelijke privacy?!
- Hoe kun je respectvol blijven als je het niet eens bent met je leraar?
- Hoe voel je je als je respectloos behandeld wordt?
- Noem de regels van je school. In welk opzicht helpen ze om alles vreedzaam en ordelijk te laten verlopen?

Het tekenen van respect

Maak een schild en schrijf er vier manieren op waarop je met respect wilt worden behandeld.

Maak een tekening van een aantal manieren waarop jij je lichaam met respect kunt behandelen - dingen die je lichaam gezond houden.

Posterpunten

- Verwacht respect.
- Respecteer jezelf.
- Respecteer anderen.
- Respecteer moeder aarde

Citaat

...Als ik anderen respecteer, respecteren anderen mij en ik vind dat prettig...

Een leerling uit klas 5/groep 7

Sprookje De goudkinderen

Er waren eens een arme man en een arme vrouw die niets anders hadden dan een klein hutje. Ze

leefden van de visvangst, en 't ging bij hen van de hand in de tand. Maar nu gebeurde het op een dag, dat de man aan het water stond en zijn net uitwierp en dat hij een vis ophaalde en die was helemaal van goud. En terwijl hij de vis vol bewondering bekeek, begon deze te spreken en zei: "Luister visser, als je mij weer in het water gooit, dan maak ik van je kleine hutje een prachtig slot." Daarop antwoordde de visser: "Wat heb ik aan een prachtig slot, als ik niets te eten heb?" Weer zei de goudvis: "Ook daarvoor wordt gezorgd; er zal een kast in het slot zijn, en als je die kast opendoet, staan daar schotels in met het heerlijkste eten, zoveel je maar wilt." - "Als dat zo is," sprak de man, "dan wil ik je dat genoeg wel doen." - "Ja," zei de vis, "maar er is echter één voorwaarde. Aan geen mens op de wereld, aan wie dan ook, mag je onthullen waar je geluk vandaan komt. Als je er met één enkel woord over rept, dan is alles voorbij."

De man wierp de wonderlijke vis het water weer in en ging naar huis. En waar vroeger zijn hutje had gestaan, daar stond nu een groot kasteel. Hij zette grote ogen op, ging naar binnen en zag zijn vrouw in mooie kleren uitgedost in een prachtige kamer zitten. Zij was zeer tevreden en zei: "Man, hoe is dat toch opeens gekomen? Ik vind het heerlijk!" - "Ja," zei de man, "ik ook, maar ik heb ook een geweldige honger, geef me eerst eens wat te eten." De vrouw zei: "Ja, ik heb niets en ik weet ook de weg niet in het nieuwe huis." - "Geeft niets," zei de man, "daar staat een grote kast, doe die eens open." Ze deed de kast open en daar lachten een taart, vlees, fruit en wijn hun toe. De vrouw riep vol vreugde uit: "Mijn hartje, wat wil je nog meer?" en ze gingen samen zitten eten.

Toen ze klaar waren, vroeg de vrouw: "Maar man, waar komt al die rijkdom vandaan?" - "Och," zei hij, "dat moet je niet vragen, ik mag het niet vertellen, en als iemand het te weten komt, is alles voorbij." - "Goed," zei ze, "als ik het niet weten mag, wil ik het niet weten ook." Maar dat meende ze niet; het liet haar niet met rust, nacht noch dag, en ze plaagde en treiterde haar man zolang, tot hij er ongeduldig uitflapte dat alles van een wonderlijke goudvis kwam, die hij gevangen had, maar weer vrijgelaten had. En toen hij het gezegd had, verdween onmiddellijk het mooie kasteel en ook de kast, en ze zaten weer in het oude vissershutje.

De man moest weer van voren af aan beginnen, zijn netten in orde maken en gaan vissen. Maar het geluk wilde, dat hij de gouden vis nog eens aan de haak sloeg. "Luister eens," zei de vis, "als je mij weer teruggooit, dan zal ik je het slot met de kast met gekookt en gebraden eten teruggeven, maar houd je nu goed en verraad van je leven niet hoe je eraan komt, want dan ben je het weer kwijt." - "Ik kijk wel uit," antwoordde de visser en gooide de vis weer in het water terug. Thuis was alles weer net zo prettig als tevoren en zijn vrouw was een en al vreugde over hun geluk. Maar toch liet de nieuwsgierigheid haar niet met rust en na een paar dagen begon ze weer te vragen, hoe het gebeurd was en hoe hij het had klaargespeeld. Een tijd lang zweeg de man; maar op een keer maakte ze hem boos, zodat hij de waarheid er uitflapte en zo het geheim verraadde. Op datzelfde ogenblik verdween het kasteel en zaten ze weer in de oude hut. "Daar heb je het nu," zei de man, "nu kunnen we weer op onze knokkels kluiven." - "Ach," zei de vrouw, "ik vind al die rijkdom vervelend; als ik niet weet waar die vandaan komt, heb ik toch geen rust."

En de man ging weer vissen. En na een poos, het kon zeker niet anders, ving hij de gouden vis voor de derde maal met zijn net. "Luister eens," zei de vis, "ik zie wel, dat ik aldoor weer in je handen moet vallen. Neem me nu maar mee naar huis. Dan moet je me in zes stukken snijden, twee stukken geef je aan je vrouw te eten, twee aan je paard, en begraaft er twee in de aarde, het zal je geluk brengen." De man nam de vis mee en deed wat hem gezegd was. En nu gebeurde het dat uit de twee stukken

die hij begraven had, twee gouden lelies groeiden, en dat het paard twee gouden veulens kreeg, en de vrouw van de visser kreeg twee kinderen die helemaal van goud waren.

De kinderen groeiden op en werden groot en mooi, en de lelies en de paarden groeiden mee. Eindelijk zeiden zij: "Vader, we gaan op onze gouden paarden de wijde wereld intrekken." Maar hij antwoordde bedroefd: "Hoe moet ik dat uithouden, als jullie weggaan, en ik niet weet hoe het met jullie gaat?" Toen zeiden ze: "De twee gouden lelies blijven hier, aan hen kunt u zien hoe het met ons gaat: staan ze er fris bij, dan zijn we gezond, verwelken ze, dan zijn we ziek, vallen ze om, dan zijn we dood."

Ze reden weg en kwamen bij een herberg waar een heleboel mensen waren en toen ze die twee gouden jongens zagen, begonnen ze te lachen en te spotten. Toen de een dat spotten hoorde, schaamde hij zich en wilde de wijde wereld niet meer in. Hij keerde om en kwam weer terug bij zijn vader. Maar de ander reed verder en kwam bij een groot bos. Toen hij echter daarin wilde rijden, zeiden de mensen: "Dat gaat niet, je kunt daar niet doorheen, want dat bos zit vol rovers die je kwaad zullen doen. En vooral als ze zien dat je helemaal van goud bent, en je paard ook, zullen ze je doodslaan!" Maar hij liet zich niet afschrikken en zei: "Ik moet en ik zal erdoor." Hij nam een paar berenvellen en daar bedekte hij zichzelf en zijn paard mee, zodat er niets meer van het goud te zien was en hij reed rustig het bos in. Toen hij een eindje gereden had, hoorde hij geritsel in het bos en hoorde hij stemmen die met elkaar spraken. Aan de ene kant riepen zij: "Daar komt er één!" en van de andere kant: "Laat die maar lopen, die heeft een berenvel. Die is zo arm als een kerkrat, wat moeten we daarmee?" Zo reed het goudkind ongehinderd door het bos en er gebeurde niets met hem.

Op een dag kwam hij in een dorp waar hij een meisje zag dat zó mooi was, dat hij niet geloofde dat er op de wereld een kon zijn die nog mooier was dan zij. En omdat hij een grote liefde voor haar koesterde, ging hij naar haar toe en zei: "Ik hou van je van ganser harte. Wil je mijn vrouw worden?" En het meisje dacht er net zo over en zei: "Ja, ik wil je vrouw worden en je mijn leven lang trouw blijven." En toen vierden ze samen bruiloft en toen het feest op zijn hoogtepunt was, kwam juist de vader van de bruid thuis en toen hij zag dat het zijn dochter was die bruiloft vierde, vroeg hij verwonderd: "Waar is de bruidegom?" Ze wezen hem het goudkind aan, maar dat had toen nog zijn berenvel om. Toen sprak de vader boos: "Nooit zal een landloper mijn dochter hebben!" en hij wilde hem vermoorden. De bruid smeekte wat ze kon, en zei: "Hij is nu eenmaal mijn man en ik houd van hem," tot hij zich eindelijk liet vermurwen. Maar toch liet de gedachte hem niet met rust, en hij stond de volgende morgen vroeg op om te zien of de man van zijn dochter een ordinaire verlopen bedelaar was. Maar toen hij hem zag, zag hij een prachtige gouden man in bed liggen en de afgeworpen berenvellen lagen op de grond. Toen ging hij terug en dacht: "Het is maar goed, dat ik mijn woede in bedwang hield, want ik had bijna een grote misdaad begaan."

Maar het goudkind droomde echter dat hij op jacht was en op een prachtig hert jaagde, en de volgende morgen toen hij wakker werd zei hij tegen zijn jonge vrouw: "Vandaag wil ik jagen." Ze was bang, ze vroeg hem te blijven waar hij was en zei: "Een ongeluk zit in een klein hoekje," maar hij antwoordde: "Ik moet en ik zal." Hij stond op en trok naar het bos, en het duurde niet lang of een prachtig hert stond voor hem stil, juist zoals hij gedroomd had. Hij legde aan en wilde schieten, maar het hert sprong weg. Nu joeg hij het na, over greppels en door struikgewas, en de hele dag werd het niet moe, 's avonds verdween het hert voor zijn ogen.

En toen het goudkind omkeek, stond hij bij een huisje, en daar zat een heks in. Hij klopte aan en een oud vrouwtje kwam naar buiten en zei: "Wat wilt u zo laat, en midden in zo'n groot bos?" Hij zei: "Heb je dan dat hert niet gezien?" - "Ja," antwoordde ze, "dat hert ken ik wel." En een hondje dat met haar mee het huis uit gekomen was, begon hevig tegen de man te blaffen. "Wil je stil zijn, klein mormel, anders schiet ik je dood!" zei hij. De heks zei woedend: "Wat, wil je mijn hondje doodmaken?" en ze veranderde hem direct in een steen en zo lag hij daar. En zijn jonge vrouw bleef tevergeefs op hem wachten en dacht: "Nu is er zeker gebeurd, waar ik zo bang voor was en wat mij zo bezwaarde."

Maar thuis stond de andere broer bij de gouden lelies, toen er opeens één viel. "Och!" riep hij, "nu is mijn broer een groot ongeluk overkomen, ik moet weg. Misschien kan ik hem nog redden." Toen zei de vader: "Blijf toch hier: als ik jou ook nog moet missen, wat moet ik dan beginnen?" Maar hij antwoordde: "Ik moet en ik zal." En hij wierp zich in het zadel op zijn gouden paard en hij reed zo snel hij kon en hij kwam in het grote bos, waar zijn stenen broer lag. De oude heks kwam uit haar huis, riep hem toe en wilde hem ook betoveren, maar hij zorgde, dat hij op een afstand bleef en zei: "Ik schiet jou dood, ouwe heks, als je mijn broer niet onmiddellijk weer levend maakt!" En met hoeveel tegenzin ze het ook deed, ze raakte de steen met haar vinger aan, en meteen keerde hij tot het menselijk leven terug.

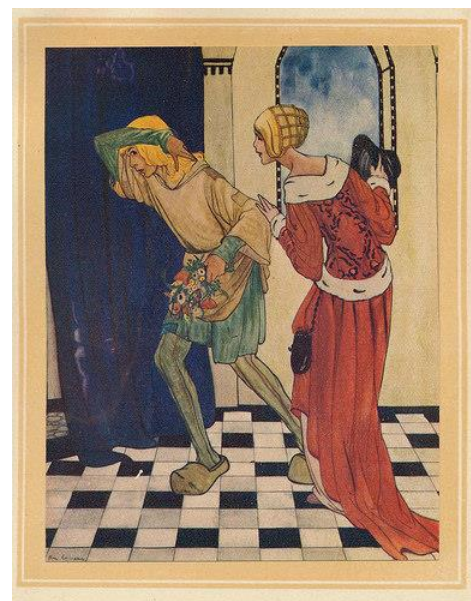
De twee goudkinderen waren dolblij toen zij elkaar weer zagen en ze kusten elkaar en reden samen het bos weer uit. En de ene ging naar zijn vrouw, en de ander naar huis naar zijn vader. Toen zei de vader: "Ik wist het al, dat je je broer had verlost, want de gouden lelie is ineens weer recht gaan staan en bloeit weer." Nu leefden ze verder heel gelukkig en het ging hun goed tot aan hun einde.

Mei

Eenheid

21 april tot 21 mei

IJzeren Hans

49

Wat is eenheid?

De deugd eenheid helpt ons om in vrede te leven en te werken. We voelen ons verbonden met elkaar en met al wat leeft. We zien het unieke van ieder mens als een geschenk. Eenheid zorgt voor

harmonie, zoals wanneer de verschillende instrumenten in een orkest goed samenspelen. Er kan eenheid ontstaan tussen mensen als ze elkaar waarderen. De vreugde van de een is de vreugde van allen. De pijn van de een is de pijn van allen. De eer van de een is de eer van allen.

Waarom zou je eenheid in praktijk brengen?

Als we geen eenheid ervaren, boezemen de verschillen tussen mensen ons angst in en worden we uit elkaar gedreven. Zonder eenheid staat iedereen er alleen voor. Als we eenheid in praktijk brengen, werken we met elkaar samen. We bereiken samen meer dan ieder van ons afzonderlijk kan verwezenlijken. We voelen ons verbonden met alle levende wezens en leveren een bijdrage aan de zorg voor de aarde.

Hoe breng je eenheid in praktijk?

Als je eenheid in praktijk brengt, ben je bereid om je vooroordelen onder ogen te zien en ze los te laten. Eenheid houdt niet in dat we allemaal hetzelfde zijn. Zoals elk blad een unieke tekening heeft, zo is ook elk mens op aarde uniek. Als je eenheid in praktijk brengt, probeer je in te zien hoe bijzonder ieder mens is. Dat vind je niet eng en het is geen reden om te vechten of bang te zijn. Je ziet het juist als een geschenk. Als we eendrachtig samenwerken met andere mensen krijgen we alles efficiënt voor elkaar. Eenheid in praktijk brengen houdt in dat je een vredelievende oplossing zoekt als er een conflict ontstaat, door te luisteren en de verschillende mogelijkheden af te wegen.

Hoe breng je eenheid in praktijk als

- Je een leerling op school ziet lopen met een bijzondere hoofdtooi en aparte kleding omdat zijn geloof dat vereist?
- Je ziet dat al je vrienden afval op straat gooien?
- Je boos bent op je broer en zus en zin hebt om een potje te gaan schelden?
- Je ziet dat iemand een ander kind pest en uitscheldt omdat hij van een ander ras is?
- Iemand je een mop vertelt over iemand met een andere huidskleur en jij komt in de verleiding om hem verder te vertellen?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt eenheid in praktijk als je

- Alle mensen behandelt als leden van één menselijke familie.
- Ziet dat onze verschillen geschenken zijn.
- Weigert om de vooroordelen van andere mensen over te nemen.
- Een ruzie oplost door te luisteren en iets te bedenken wat voor beide partijen bevredigend is.
- Goed zorgt voor het milieu en alle levende wezens.
- Altijd een vredestichter bent.

De affirmatie

Ik voel me een met andere mensen. Ik waardeer de onderlinge verschillen. Ik steun vooroordelen niet. Ik ben een vredestichter. Ik vind het milieu en alle levende wezens belangrijk.

Activiteiten met eenheid

De eenheidshangmat (voor oudere kinderen)

Doe deze oefening in groepjes van n leerlingen. Maak twee rijen kinderen die tegenover elkaar staan en laat ze elkaars polsen stevig vasthouden. Degene die aan de beurt is gaat aan de kop van de rij staan met zijn rug naar de rij. Aan het begin van de rij zakken de leerlingen door de knieën. Degene

die aan de beurt is laat zich zachtjes achterover vallen en wordt opgevangen door deze menselijke brug of hangmat. De leerling uit sluit nu de ogen en luistert terwijl de anderen deugden noemen die ze in hem herkennen, bv: 'Ik zie de vriendelijkheid van Joost' of 'Ik zie de betrouwbaarheid van Joost.'

Reflectievragen over deze deugd

- Hoe kunnen mensen die verschillend zijn toch met elkaar opschieten?
- Hoe zou het zijn als elk instrument in een orkest hetzelfde klonk?
- Hoe zou het zijn als iedereen er hetzelfde uitzag, hetzelfde klonk en hetzelfde dacht?
- Hoe kunnen onderlinge verschillen problemen veroorzaken in een gezin?
- Hoe kunnen onderlinge verschillen ervoor zorgen dat het beter gaat in een gezin?
- Noem drie verschillen tussen jou en je grootste vriend.
- Noem drie overeenkomsten.

Het tekenen van eenheid

Maak een poster van de eenheid tussen mensen.

Posterpunten

- Eenheid geeft macht. Samen staan we sterk. - Één menselijke familie. - Eenheid in verscheidenheid.

Citaat

...In de natuur kunnen we de eenheid van alles ervaren... William Shakespeare

Sprookje IJzeren Hans

Er was eens een koning en die had een groot bos bij zijn slot, en daar liep allerlei wild rond. Eens zond hij een jager uit om een ree te schieten, maar hij kwam niet terug. "Misschien is hem een ongeluk overkomen," zei de koning, en hij zond de volgende dag twee andere jagers om hem te zoeken. Maar die kwamen ook niet terug. De derde dag liet hij al zijn jagers komen en sprak: "Zoek het hele bos af en houd niet op voor je alle drie de jagers weergevonden hebt." Maar ook hier van keerde niemand terug, en van de hele meute honden die ze hadden meegenomen, werd er geen één meer gezien. Van toen af waagde niemand zich meer in het bos; het lag daar in diepe stilte, heel eenzaam, alleen zag men er soms een adelaar of een havik overvliegen.

Zo ging het vele jaren; toen klopte een onbekende jager bij de koning aan, vroeg om kost en inwoning, en bood aan om het gevaarlijke bos in te gaan. Maar daar wilde de koning zijn toestemming niet voor geven; en hij zei: "Het is daar niet veilig, ik ben bang dat het je niet beter zou vergaan dan de anderen, en dan kom je er nooit weer uit." De jager antwoordde: "Heer, ik wil het wagen; bang ben ik nooit." Dus ging de jager met zijn hond het bos in. Het duurde niet lang, of de hond was wild op 't spoor, en wilde daar achteraan: nauwelijks had hij een paar passen gedaan of hij stond voor een diepe poel; hij kon niet verder, en daar stak opeens een naakte arm uit het water, pakte hem beet en trok hem naar beneden. Maar toen de jager dat zag, ging hij terug en haalde drie mannen en die moesten met emmers het water uitscheppen. Toen ze de bodem konden zien, lag daar een wildeman, bruin van lijf als roestig ijzer en z'n haar hing over z'n gezicht tot aan z'n knieën. Ze bonden hem met touwen en brachten hem naar het kasteel. Iedereen was verwonderd over deze wildeman, maar de koning liet hem in een ijzeren kooi in zijn tuin zetten en verbood op doodstraf, de

deur van de kooi ooit te openen; de koningin zou de sleutel zelf bewaren. En van die tijd af kon iedereen weer veilig het bos ingaan.

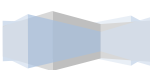
Nu had de koning een zoon van acht jaar, en die speelde eens in de tuin, en al spelend viel zijn gouden bal in de kooi. De jongen liep erheen en zei: "Geef me m'n bal terug." - "Alleen als je de deur opendoet," zei de man. "Nee," zei de jongen, "dat doe ik niet, dat heeft de koning verboden," en hij liep weg. De volgende dag kwam hij terug en eiste zijn bal weer op; maar de wildeman zei: "Open mijn deur," maar de jongen wou het niet doen. De derde dag – de koning was juist gaan jagen – kwam de jongen nog eens terug en zei: "Ik kan immers de deur niet openmaken, want ik heb geen sleutel!" Toen zei de wildeman: "Die ligt bij je moeder onder haar hoofdkussen, je kunt hem best halen." De jongen, die zijn bal terug wilde hebben, dacht niet aan bezwaren en bracht de sleutel. Wel ging de deur moeilijk open, en de jongen klemde zijn vinger. Toen de deur open was, kwam de wildeman de kooi uit en gaf hem de bal, en liep daarna snel weg.

Nu werd de jongen bang en gilte en riep hem na: "Ach, wildeman, ga toch niet weg, want dan krijg ik slaag." Nu keerde de wildeman om, tilde hem op, zette hem op zijn schouder en ging met snelle stappen het bos in. De koning kwam thuis, zag de lege kooi en vroeg aan de koningin hoe dat mogelijk was. Ze wist er niets van, ging de sleutel zoeken, maar die was weg. Ze riep de jongen, maar niemand antwoordde. De koning zond zijn dienaren weg om hem buiten te gaan zoeken, maar ze vonden hem niet. Toen was het makkelijk om te raden, wat er gebeurd was; en er heerste grote droefheid aan het koninklijke hof.

Toen de wildeman weer in het donkere bos was gekomen, zette hij de jongen van zijn schouder en zei tegen hem: "Je vader en je moeder zul je niet terug zien, maar ik wil je wel bij me houden, want je hebt me verlost en ik heb ook medelijden met je. Als je alles doet, wat ik je zeg, dan zul je het goed bij me hebben. Schatten en goud heb ik genoeg, meer dan iemand ter wereld." Hij maakte voor de jongen een bed van mos in orde, waarop hij insliep en de volgende morgen bracht de man hem bij een bron en zei: "Kijk eens, deze gouden bron is helder als kristal, daar moetje bij gaan zitten en zorgen, dat er niets invalt, want dan wordt hij verontreinigd. Elke avond kom ik kijken, of je mijn wens hebt gevolgd."

De jongen ging aan de rand van de bron zitten, zag er dan weer eens een gouden vis, dan weer een gouden slang doorheen schieten, en hij lette op, dat er niets in viel. Terwijl hij zo zat, had hij opeens weer een heftige pijn aan zijn vinger, zo, dat hij hem onwillekeurig in het water stak. Hij trok hem er dadelijk weer uit, maar hij zag, dat de vinger helemaal verguld was, en hoeveel moeite hij ook deed, om het goud er weer af te wrijven, alles was vergeefs, 's Avonds kwam de wildeman terug, keek de jongen aan en zei: "Wat is er met de bron gebeurd?" - "Niets, helemaal niets," antwoordde hij, en hij hield zijn vinger op zijn rug, zodat hij die maar niet zien zou.

Maar de wildeman zei: "Je bent met je vinger in het water geweest: voor deze keer zal ik het door de vingers zien, maar pas op, dat je er nooit meer iets in laat vallen." Heel vroeg in de morgen zat hij al bij de bron, en waakte erover. Weer deed zijn vinger hem pijn en hij streek ermee over zijn hoofd, maar ongelukkigerwijze viel er toen een haar in de bron. Hij nam hem er gauw uit, maar het was al helemaal verguld. De wildeman kwam en zag dadelijk, wat er gebeurd was. "Je hebt een haar in de bron laten vallen!" zei hij, "nog één keer zie ik het van je door de vingers, maar als het de derde keer gebeurt, dan is de bron onteerd en dan kun je niet langer bij me blijven." De derde dag zat de jongen bij de bron en hij bewoog de vinger zelfs niet, al had hij nog zoveel pijn.

Maar de tijd begon hem lang te vallen; en hij keek eens naar zijn gezicht, dat hij in het water weerspiegeld zag. Steeds meer boog hij zich voorover, om zichzelf recht in de ogen te zien; en toen vielen hem z'n lange haren van zijn schouder in het water. Vlug richtte hij zich op maar het haar van zijn hoofd was al helemaal verguld, en glansde als de zon. Bedenk eens, hoe de arme jongen schrok. Hij nam z'n zakdoek, en bond die om zijn hoofd, zodat de man het niet zien zou. Maar toen de wildeman kwam, wist die alles al en zei: "Maak die doek los." Toen golfdde de gouden haren van onder de zakdoek tevoorschijn en de jongen kon zoveel verontschuldigen stamelen als hij bedenken kon: het hielp hem niets. "Je hebt de proef niet doorstaan, en je kunt hier niet langer blijven. Ga de wijde wereld maar in, dan zul jij nog eens ervaren, wat armoe is. Maar omdat je geen kwaad hart hebt, en ik het goed met je meen, zal ik je één ding toestaan: als je in nood bent, ga dan naar 't bos en roep: "IJzerhans" en dan zal ik komen en je helpen. Mijn macht is groot, groter dan je denkt, en goud en zilver heb ik in overvloed."

Toen verliet de prins het bos, en liep verder over goede en slechte wegen, en tenslotte kwam hij in een grote stad. Hij zocht werk, maar hij kon niets vinden, en hij had ook niets geleerd om er de kost mee te verdienen. Tenslotte ging hij naar het kasteel en vroeg, of ze hem daar niet konden gebruiken. De hovelingen wisten niet, waarvoor ze hem konden gebruiken, maar ze hadden wel schik in hem en zeiden, dat hij wel blijven kon. De kok nam hem toen in dienst en zei dat hij hout en water mocht aandragen en de as bijvegen. En eens op een keer, toen er juist niemand anders bij de hand was, droeg hij hem op om het eten naar de koninklijke tafel te dragen, en omdat hij z'n gouden haren niet wilde laten zien, hield hij z'n hoedje op.

Zoiets had de koning nog nooit beleefd en hij sprak: "Als je aan tafel van de koning komt, moet je je hoed afzetten." - "Ach Heer," zei hij, "dat kan ik niet, ik heb een lelijke uitslag op mijn hoofd." Nu liet de koning de kok roepen en gaf hem een standje, hoe hij zo'n jongen in dienst had kunnen nemen; hij moest hem maar dadelijk weggagen. Maar de kok had medelijden met hem en verruilde hem voor de tuinmansjongen. Nu moest het prinsje in de tuin planten en begieten, hakken en graven, en wind en slecht weer over zich heen laten gaan.

Maar eens, in de zomer, was het zo'n warme dag, dat hij z'n hoedje afzette, zodat het windje koel over z'n hoofd zou strijken. De zon scheen op zijn haar, en het flonkerde en blonk, dat het scheen tot in de slaapkamer van de prinses en ze sprong overeind om te zien, wat dat was. Ze kreeg de jongen in 't oog en riep: "Jongen! breng me eens een bos bloemen?" Hij zette gauw z'n hoedje op, plukte wat veldbloemen en maakte daar een boeket van. Toen hij daarmee de trap opging, kwam hij de tuinman tegen, die zei: "Hoe kun je nu aan de prinses een bos wilde bloemen brengen? Haal gauw andere en zoek de mooiste en de zeldzaamste uit." - "Hè nee," zei de jongen, "wilde bloemen ruiken veel sterker en ze zullen haar best bevallen." Hij kwam de kamer in en de prinses zei: "Neem je hoedje af, het hoort toch niet, dat je dat voor mij ophoudt." En hij zei weer: "Dat kan niet, ik heb uitslag op mijn hoofd." Maar zij greep naar 't hoedje en trok het van zijn hoofd, en toen golfdde zijn gouden lokken zo om zijn schouders, dat het een genot was om te zien. Hij wilde wéghollen, maar zij hield hem bij z'n arm vast en gaf hem een handvol dukaten. Daar ging hij mee weg, maar hij lette niet op het goud, maar gaf het aan de tuinman, terwijl hij zei: "Dat geef ik aan je kinderen om mee te spelen."

De volgende dag riep de prinses hem weer toe, dat hij haar een veldboeket moest brengen, en toen hij daarmee binnenkwam, graaide ze meteen naar zijn hoedje en wilde het hem afnemen, maar hij hield het met beide handen vast. Weer gaf ze hem een handvol dukaten, maar die wilde hij niet

houden en gaf het weer aan de tuinman als speelgoed voor zijn kinderen. De derde dag ging het niet anders, zij kon z'n hoedje niet te pakken krijgen, en hij moest niets hebben van haar goud.

Niet lang daarna kwam het land in oorlog. De koning riep zijn soldaten bij elkaar en wist niet of hij de vijand, die de overmacht had door een groot leger, wel tegenstand zou kunnen bieden. En toen zei de tuinmansjongen: "Ik ben nu groot geworden en wil mee naar de oorlog; geef mij maar een paard!" De anderen zeiden lachend: "Als we weg zijn, zoek er dan maar één: we zullen eentje voor je op stal laten!" Toen ze weg waren, ging hij naar de stal en leidde het paard naar buiten; het was aan één been lam en hinkte, hinkelepink, hinkelepink. Toch ging hij erop zitten en reed naar het donkere bos. Toen hij aan de rand kwam, riep hij driemaal: "IJzerhans!" zó luid, dat het schalde door de bomen. Meteen kwam de wildeman en zei: "Wat verlang je van me?" - "Ik wil een flink paard, want ik ga oorlog voeren." - "Dat zul je hebben en nog meer dan je gewenst hebt."

De wildeman ging naar het bos terug, en het duurde niet lang of een stalknecht kwam het bos uit en leidde een paard aan de teugel, dat door z'n neusgaten snoof en nauwelijks te bedwingen was. En daarachter kwam een hele rij soldaten, geheel geharnast en hun zwaarden blonken in de zon. De jonge prins liet het driepotig paard aan de stalknecht over, besteedde het andere en reed voor zijn leger uit. Hij naderde het slagveld. Reeds was een groot gedeelte van de soldaten van de koning gestorven, en het scheelde maar weinig of ook de anderen moesten vluchten. Daar jaagde de jonge prins met zijn geharnaste bende naar voren, stortte zich als een storm op de vijand en sloeg alles neer, wat tegen hem vocht. Ze wilden vluchten, maar de jonge prins greep hen in de nek en hield niet op tot allen gesneuveld waren.

Maar in plaats van naar de koning terug te gaan, leidde hij zijn mannen langs omwegen weer naar het bos, en riep de wildeman weer. "Wat wil je nu?" vroeg de wildeman. "Neem je paard en je soldaten en geef mij mijn hinkend paard terug." Alles gebeurde zoals hij het verlangde, en hij ging op zijn hinkepoot naar huis. Toen de koning weer op zijn kasteel kwam, ging zijn dochter hem tegemoet en wenste hem geluk met zijn overwinning. "Ik ben het niet, die de overwinning behaalde," sprak hij, "maar een vreemde ridder, die met een hulptroep aanrukte." Nu wilde de prinses weten, wie die ridder was geweest, maar dat wist de koning niet, en hij zei: "Hij heeft de vijanden achterna gejaagd en daarna heb ik hem niet meer gezien." Ook vroeg ze de tuinman naar de jongen; en die begon te lachen en zei: "Hij is net thuisgekomen op ons manke paard, en alle anderen lachten hem uit en riepen: "Daar komt hinkelepink weer aan." En sommigen zeiden: "Achter welke heg ben je gaan slapen?" Maar hij zei: "Ik heb 't beste gedaan van allen, zonder mij zou het slecht zijn afgelopen." En toen werd hij nog meer uitgelachen."

De koning zei tegen zijn dochter: "Ik ga een groot feest aanrichten. Het zal drie dagen duren, en je moet een gouden appel werpen; misschien komt de onbekende erop af." En toen het feest was aangekondigd, ging de jongen naar het bos en riep om IJzerhans. "Wat wil je?" vroeg hij. "Dat ik de gouden appel die de prinses gooit, zal vangen." - "Je kunt er wel op rekenen, datje hem krijgt," zei IJzerhans "en je krijgt er een rode wapenrok bij en je zult op een trotse vos rijden." Toen de dag aangebroken was, kwam de jonge prins aangedraafd, ging tussen de ridders rijden en werd door niemand herkend. De prinses kwam naar voren, en wierp de ridders een gouden appel toe, maar niemand ving hem dan hij alleen. Maar zodra hij hem gevangen had, reed hij spoorlags weg. De tweede dag had de wildeman hem als witte ridder uitgemonterd en hem een schimmel gegeven. Weer was hij de enige, die de appel ving, maar hij bleef er geen ogenblik, maar galoppeerde weg. Nu

werd de koning boos en zei: "Dat mag niet, hij moet bij mij komen en zijn naam noemen." En hij gaf bevel, dat als de ridder, die de appel gevangen had, weer zou weggrijpen, men hem achterna moest gaan, en als hij niet goedschiks terugging, moesten ze hem slaan en steken. De derde dag kreeg hij van de wildeman een zwarte uitrusting en een zwart paard, en hij ving weer de appel. Maar toen hij ermee wegreed, vervolgden de hovelingen hem, en één kwam zo dichtbij hem, dat de spits van zijn zwaard hem 't been verwondde.

Toch ontsnapte hij, maar zijn paard sprong zo, dat de helm hem van 't hoofd viel en ze zien konden dat hij gouden haar had. Ze reden terug en vertelden het aan de koning. De volgende dag vroeg de prinses aan de tuinman naar zijn knechtje. "Die werkt in de tuin. Het is een rare jongen, hij is ook bij 't feest geweest en pas gisteravond laat thuis gekomen, en voor mijn kinderen heeft hij drie gouden appels meegebracht, die had hij gewonnen." Nu liet de koning hem bij zich komen, en hij verscheen weer met zijn hoedje op zijn hoofd. Maar de prinses ging naar hem toe en nam hem 't hoedje af; en toen vielen zijn gouden krullen hem over de schouders, en hij was zo knap, dat ze allen verbaasd waren.

"Ben jij de ridder geweest, die elke dag op 't feest gekomen is, altijd in een andere kleur, en die de drie gouden appels heeft opgevangen?" vroeg de koning. "Ja," gaf hij ten antwoord, "en hier zijn de appels," en hij haalde ze uit zijn zak en gaf ze aan de koning. "Als u nog meer bewijzen wilt, dan kunt u de wond zien, die uw mannen mij hebben toegebracht bij de achtervolging. Maar ik ben ook de ridder, die u de overwinning bezorgd heeft op uw vijanden." - "Wanneer je zulke heldendaden kunt verrichten, dan ben je geen tuinmansjongen; zeg mij: wie is je vader?" - "Mijn vader is een machtig koning en goud heb ik massa's en zoveel ik maar hebben wil." - "Ik zie het wel," zei de koning, "ik moet je danken: kan ik je ook een plezier doen?" - "Ja," antwoordde hij, "geef me uw dochter tot vrouw."

Toen lachte het meisje en zei: "Ik maak geen bezwaar; aan het gouden haar heb ik al gezien, dat hij geen tuinmansjongen is," en ze ging naar hem toe en gaf hem een kus. Bij de bruiloft kwamen zijn vader en zijn moeder ook en ze verheugden zich erg, want ze hadden al elke hoop opgegeven, om hun dierbare zoon nog eens te zien. En toen ze aan de bruiloftsmaaltijd zaten, toen hield de muziek opeens op, de deuren gingen open, en een machtig koning trad binnen met groot gevolg. Hij ging naar de jonge prins toe, omarmde hem en zei: "Ik ben IJzerhans, en ik was betoverd tot een wildeman, en jij hebt me van de betovering verlost. Alle schatten die ik bezit, zullen van jou zijn!" mand die gekwetst is of in de problemen zit. Je hebt echt met de ander te doen en wilt helpen, ook als je de persoon in kwestie niet kent. Je bent vriendelijk en vergevingsgezind als iemand jou geketst heeft.

Juni	Vastberadenheid	21 mei tot 21 juni	De trouwe Johannes
------	------------------------	--------------------	--------------------

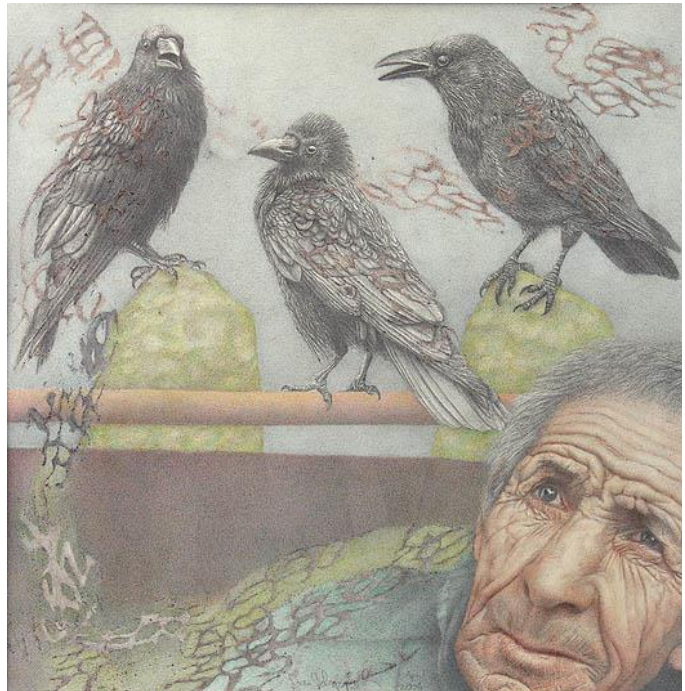
Wat is vastberadenheid?

Vastberadenheid houdt in dat je je volledig inzet tot een taak is volbracht. Vastberadenheid betekent dat je je wilskracht gebruikt als je iets doet wat niet gemakkelijk is. Je bent vastberaden om je doel te bereiken, ook al zit het tegen en word je op de proef gesteld.

Waarom zou je vastberadenheid in praktijk brengen?

Zonder vastberadenheid gebeuren veel dingen gewoon niet. Als het moeilijk wordt, haken mensen af en als ze hulp kunnen gebruiken, vragen ze daar niet om. Als mensen vastberaden zijn, aanvaarden ze de grootste uitdagingen. Ze doen dingen die belangrijk zijn voor de wereld. Als we vastberaden zijn, kunnen we onze dromen verwezenlijken.

Hoe breng je vastberadenheid in praktijk?

Besluit eerst wat je belangrijk vindt. Vervolgens maak je gebruik van je wilskracht om het voor elkaar te krijgen. Je maakt af waaraan je begonnen bent. Elke moeilijkheid die je tegenkomt, los je op. Vervolgens ga je gewoon weer verder waar je gebleven was. Als je verdrietig wordt of moedeloos omdat het niet lukt, herinner je dan je doel. Vraag je af wat je nodig hebt om het alsnog te bereiken en ga door. Het voelt goed als je je doel bereikt.

Hoe breng je vastberadenheid in praktijk als

- Je leert fietsen?
- Je morgen een moeilijk werkstuk af moet hebben?
- Je een model bouwt als verjaardagscadeau voor je vader, maar het wordt steeds ingewikkelder?
- Je een goede sportman of kunstenaar wilt worden?
- Je besluit om een nieuwe deugd in praktijk te brengen maar steeds terugvalt in oude gewoontes?
- Je een klusje doet voor je moeder, maar steeds wordt afgeleid door de televisie?

Tekens van succes Gefeliciteerd! Je brengt vastberadenheid in praktijk als je

- Geloofd dat wat jij doet belangrijk is.
- Jezelf doelen stelt.
- Gericht blijft op het volbrengen van je bezigheid zonder je te laten afleiden.
- Doorzet als het moeilijk wordt.

- Om hulp vraagt als je hulp nodig hebt.
- Afmaakt waar je aan begonnen bent.

De affirmatie

Ik ben vastberaden. Ik stel mezelf doelen en ga door tot ik ze gerealiseerd heb. Ik krijg dingen voor elkaar. Ik blijf gericht op het bereiken van mijn doel.

Activiteiten met vastberadenheid

Het knuffelspel

Gebruik knuffels en vertel een verhaal over een dier dat zich steeds laat ontmoedigen en nooit iets voor elkaar krijgt, en over zijn vriend die het dier aanmoedigt om vastberaden te zijn. Laat zien hoe de knuffel verandert: hij geeft niet op, en wordt enthousiast en vastberaden. Voorbeelden: het dier moet een moeilijke klus voltooien en heeft de neiging om het bij voorbaat op te geven. De winter komt eraan en een beer moet een hol graven. Een mier moet eten verzamelen.

Verhalen over vastberadenheid

Vertel het verhaal over Hans Brinker met zijn vinger in de dijk.

Reflectievragen over deze deugd

- Noem een hoofdpersoon uit een boek die succes had dankzij zijn vastberadenheid.
- Noem een geschiedkundig persoon die zich erg vastberaden toonde. (Gandhi, Martin Luther King)
- Hoe zou het zijn om te sporten zonder vastberadenheid? En met vastberadenheid?
- Wanneer had je je vastberadenheid nog het meest nodig?
- Waardoor word je het meest afgeleid? Wat wapent je hiertegen?
- Noem drie doelen van jou.

Het tekenen van vastberadenheid

Maak een tekening over jezelf waarbij je een doel bereikt dankzij je vastberadenheid.

Posterpunten

- Ik stel mezelf doelen.
- Ik krijg dingen voor elkaar.
- We zullen dóórgaan.
- Ik maak af waar ik aan begonnen ben.

Citaat

...Het karakter is een volmaakt gevormde wil..

Novalis

Sprookje De trouwe Johannes

Er was eens een oude koning, die ziek was geworden en dacht: dat kon wel eens een sterfbed worden, waar ik op lig. Toen vroeg hij: "Laat de trouwe Johannes bij mij komen." De trouwe Johannes was zijn liefste dienaar en heette zo, omdat hij hem zijn leven lang trouw geweest was. En toen deze aan het bed kwam, zei de koning tegen hem: "Trouwe Johannes; ik voel dat mijn einde nadert, en dan heb ik geen andere zorg dan voor mijn zoon: hij is nog zo jong dat hij nog niet voor zichzelf kan

zorgen; en als u mij niet belooft, hem te onderrichten in alles wat hij weten moet, als u zijn pleegvader niet wilt zijn – dan kan ik de ogen niet rustig sluiten." Toen antwoordde de trouwe Johannes: "Ik zal hem niet verlaten en hem trouw dienen; al ging het om mijn leven." Toen zei de oude koning: "Nu sterf ik getroost en in vrede." En hij sprak verder: "Na mijn dood moet u hem het hele slot laten zien; alle kamers, zalen en gewelven, en alle schatten die er zijn; maar de laatste kamer in de lange gang, die moet u hem niet tonen; waar de beeltenis staat van de prinses van het Gouden Dak. Als hij dat beeld zou zien, zou hij in hevige liefde voor haar ontbranden; hij zou bewusteloos neervallen en om harentwille in groot gevaar komen; daarvoor moet u hem behoeden." En toen de trouwe Johannes de koning nog eens de hand daarop gegeven had, werd deze stil, legde zijn hoofd op het kussen en stierf.

Toen de oude koning ten grave gedragen was, vertelde de trouwe Johannes aan de jonge koning, wat hij zijn vader op zijn sterfbed had beloofd; en hij zei: "Die belofte zal ik zeker houden, en u trouw zijn, zoals ik ook hem trouw ben geweest – al ging het om mijn leven." De rouwtijd ging voorbij; toen sprak de trouwe Johannes tot hem: "Nu is het tijd dat u uw erfgoed ziet; ik wil u het vaderlijk slot tonen." Hij leidde hem nu overal rond, in zolders en kelders; en liet hem al de rijkdommen en de prachtige zalen zien, alleen dat ene vertrek deed hij niet open, daar stond het gevaarlijke beeld in. Maar het was zo opgesteld, dat zodra de deur openging, het oog erop vallen moest, en het was zo, dat het scheen te leven; en het was of er op de hele wereld niets mooiers en lieflijkers was. Maar de jonge koning merkte wel, dat de trouwe Johannes steeds die ene deur oversloeg; en hij zei: "Waarom wordt deze deur nooit geopend?" - "Daar is iets," antwoordde hij, "waar u voor terugschrikt." Maar de koning zei weer: "Ik heb nu het hele slot gezien, nu wil ik ook weten wat daar in is," en hij liep er heen en wilde de deur met geweld openstoten. Daarvan weerhield de trouwe Johannes hem en hij zei: "Ik heb je vader voor zijn dood beloofd je ervan te weerhouden om te kijken wat er in die kamer is; voor u en voor mij zou het einde een groot ongeluk zijn." - "Neen," zei de jonge koning, "als ik daar niet in mag, dan is het nog veel erger, dag en nacht zou ik onrustig zijn, tot ik het met eigen ogen gezien had. Nu blijf ik hier tot u mij toegang geeft."

Toen zag de trouwe Johannes in, dat er niets aan te veranderen was, en hij zocht, bezwaard van hart en onder diepe zuchten, de sleutel in de grote bos. Terwijl hij de deur opende, trad hijzelf meteen het eerst naar binnen, en hoopte nog het beeld te bedekken zodat de koning het niet zag; maar wat gaf dat? De koning ging op de tenen staan en keek over zijn schouder naar binnen. En toen hij het beeld ontdekte, dat zo heerlijk was en blonk van goud en edelstenen, toen viel hij bewusteloos neer. De trouwe Johannes hief hem op, droeg hem naar zijn bed en dacht vol zorg: "Nu is het ongeluk gebeurd; wat zal er nu van ons worden?" Toen sterkte hij hem met een teug wijn, zodat hij weer bijkwam. Het eerste wat hij zei, was: "Wie is dat prachtige beeld?" - "Dat is de prinses van het Gouden Dak," antwoordde de trouwe Johannes. Toen zei de koning weer: "Ik heb zo'n grote liefde voor haar opgevat, dat alle bladeren van alle bomen het niet konden zeggen als ze spreken konden; mijn leven zet ik in, om haar te krijgen. Mijn trouwste Johannes, u moet me helpen."

De trouwe dienaar peinsde er geruime tijd over, hoe hij deze moeilijkheden moest aanpakken, want het was al moeilijk om haar persoonlijk te naderen. Eindelijk had hij er wat op gevonden; en hij zei tegen de koning: "Alles wat ze aan en om zich heeft is van goud: tafels, stoelen, schotels, bekers, kommen en alle huisraad; in uw schatkamers liggen vijf tonnen goud, laat één van de beste goudsmiden dit bewerken tot allerlei vaatwerk en gereedschappen, vogels en wilde en wonderbaarlijke dieren, we willen daarmee op reis gaan en ons geluk beproeven." De koning beval,

dat alle goudsmeden ontboden zouden worden; zij moesten dag en nacht werken, tot eindelijk de heerlijkste voorwerpen klaar waren. Alles werd in een schip geladen; toen trok de trouwe Johannes een koopmanspak aan, en de koning moest dat ook doen, om niet herkend te worden. Dan voeren ze over zee en voeren zo lang, tot ze in de stad kwamen waar de koningsdochter van het Gouden Dak woonde.

De trouwe Johannes liet de koning op 't schip blijven en op hem wachten. "Misschien," sprak hij, "breng ik de prinses mee, zorg dus dat alles klaar is, laat al het gouden vaatwerk neerzetten en zorg, dat het hele schip versierd is." Nu stopte hij in zijn voorschoot allerlei gouden dingetjes, ging aan land en recht toe recht aan naar 't paleis. Toen hij op het voorplein kwam, stond daar bij de fontein een lief meisje, ze had twee gouden emmers in de hand en putte water. Terwijl zij het blinkende water weg wilde dragen, draaide zij zich om, zag de vreemde man en vroeg, wie hij was. Toen antwoordde hij: "Ik ben een koopman" en opende zijn voorschoot en liet haar even kijken. Daar riep zij uit: "O wat een beeldige dingen, allemaal van goud!" zette de emmer neer en bekeek het stuk voor stuk. "Dat moet de prinses zien," ging ze voort, "die houdt zo van alles wat van goud is, dat ze zeker alles van je zal kopen." Ze nam hem bij de hand en bracht hem naar boven, want zij was de kamenier. De prinses bekeek de gouden dingetjes, was er verrukt over en zei: "Het is zo mooi gemaakt, ik wil alles kopen." Maar de trouwe Johannes sprak: "Ik ben maar de knecht van een rijke koopman; wat ik hier bij me heb is nog niets, bij alles wat mijn heer in zijn schip heeft; en dat is het kunstigste en het kostelijkste, wat ooit in goud is gemaakt." Ze wilde dat alles bij haar gebracht zou worden, maar hij zei: "Daar zouden vele dagen voor nodig zijn, zo groot is de schat; en zoveel zalen om het op te stellen, dat dit huis niet eens groot genoeg is." Toen werd haar nieuwsgierigheid en lust nog meer geprikkeld, zodat ze eindelijk zei: "Breng mij dan naar het schip, ik wil er zelf ingaan en de schatten van je meester bekijken."

Nu bracht de trouwe Johannes haar naar het schip en hij verheugde zich over 't slagen van zijn list; en de koning - die zag dat zij nog veel mooier was dan het beeld; en hij dacht dat zijn hart van vreugde zou barsten. Zij kwam aan boord, de koning bracht haar naar binnen, de trouwe Johannes echter bleef aan dek bij de stuurman en liet de trossen losgooien. "Alle zeilen hijsen," zei hij, "zodat 't schip vliegt als een vogel door de lucht." De koning binnen toonde haar het gouden vaatwerk, stuk voor stuk, de schotels, de bekers, de kommen, de vogels en al de wonderbaarlijkste dieren. Uren gingen voorbij terwijl ze alles bekeek, en in haar blijdschap merkte ze niet dat het schip was gaan varen. Toen ze 't laatste bekeken had, bedankte ze de koopman en wilde weer naar huis, maar aan dek gekomen zag ze dat ze ver van land op hoge zee voeren en met volle zeilen voortijlden. "O!" riep ze verschrikt, "ik ben bedrogen, ik ben ontvoerd en in de macht van een koopman geraakt; ik kan beter sterven!" De koning echter vatte haar bij de hand, en zei: "Een koopman ben ik niet, ik ben een koning en niet minder van geboorte dan u; maar dat ik u met list geschaakt heb, dat is uit overmaat van liefde gebeurd. De eerste maal dat ik uw beeld gezien heb, ben ik bewusteloos neergestort." Toen de prinses van het Gouden Dak dat hoorde, troostte ze zich, haar hart sprak voor hem, zodat ze graag erin toestemde zijn vrouw te worden.

Eens op een keer toen zij midden op zee voeren, zat de trouwe Johannes op de voorsteven en speelde een deuntje; daar zag hij in de lucht drie raven, die naar hem toe kwamen vliegen. Hij hield op met spelen en luisterde wat zij tegen elkaar zeiden, want hij kende de vogeltaal. De ene riep: "Kijk, die trouwt de prinses van 't Gouden Dak." - "Ja," kraste de tweede, "maar ze zijn er nog niet." En de derde: "Jawel, ze is al bij hem in 't schip." Toen begon de eerste weer en riep: "Geeft dat wat?

Zodra ze aan land komen, zal hem een vuurrood paard tegemoet springen; daar zal hij zich op willen zetten; doet hij dat, dan gaat het paard er met hem vandoor en door de lucht, zodat hij de prinses nooit weer ziet." Dan de tweede: "Is er geen redding mogelijk?" - "Jawel, als een ander snel opstijgt, de pistool uit de halster haalt en 't paard doodschiet. Dat is de redding van de jonge koning. Maar wie weet dat? en wie het weet en 't hem zegt, die wordt van steen, van de voetzool tot de knie!" Toen zei de tweede: "Ik weet nog wat! Als 't paard dood is, dan krijgt de koning zijn bruid nog niet; als ze samen bij 't kasteel komen, ligt er een prachtig bruidshemd klaar in de hal, 't ziet er uit als van goud en zilver, maar dat is in werkelijkheid zwavel en pek; wie het aandoet verbrandt tot 't merg in zijn knokkels." De derde zei: "Is dan geen redding mogelijk?" - "Jawel," zei de tweede, "als iemand 't hemd met handschoenen opneemt en 't in 't vuur werpt en 't verbrandt – dat is de redding van de jonge koning. Maar wat geeft dat? wie het weet en 't hem vertelt, die wordt van steen, van de knie tot het hart." Toen sprak de derde: "Ik weet nog wat! Al verbrandt het hemd, dan krijgt de koning zijn bruid nog niet: als na de bruiloft het bal begint, en de jonge koningin zal dansen, zal ze opeens verbleken en voor dood neervallen; als iemand haar niet opneemt en uit haar rechter borst drie druppels bloed zuigt en die weer uitspuwt, dan sterft ze. Wie het verraadt en 't hem vertelt, die wordt van steen van hart tot hoofd." Toen de raven dat samen gekrast hadden, vlogen ze weg, en de trouwe Johannes had alles goed begrepen, maar daarna werd hij stil en treurig; want als hij verzweeg wat hij gehoord had, kwam er ongeluk over zijn meester; vertelde hij het hem, dan kostte 't hem zijn leven. Eindelijk echter zei hij bij zichzelf: "Mijn koning zal ik redden, al moest ik sterven."

Zij kwamen eindelijk aan land. Het gebeurde als de raaf had voorspeld; er kwam een prachtig paard aangesprongen, rood als een vos. "Welaan," zei de koning, "hij moet mij naar 't kasteel rijden," en hij wilde opstijgen. Maar de trouwe Johannes drong hem opzij, zwaaide zich in 't zadel, trok 't pistool uit de halster en schoot het paard neer. De andere dienaren die de trouwe Johannes niet goed zetten konden, riepen luid: "Wat een schande, zo'n prachtig dier te doden, dat de koning naar 't kasteel zou rijden!" Maar de koning zei: "Zwijg, laat hem begaan, hij is mijn trouwe Johannes, wie weet waar het goed voor was!" Nu gingen zij naar 't kasteel, en daar lag in de hal een prachtig bruidshemd, en het leek geheel van goud en zilver. De jonge koning liep erheen en wilde 't aanpakken, maar de trouwe Johannes schoof hem terzijde, pakte 't zelf met handschoenen aan en gooide 't op 't vuur en liet 't verbranden. De andere dienaren spraken er weer schande van en zeiden: "Kijk, nu verbrandt hij het eigen bruidskleed van de koning."

Maar de jonge koning zei: "Wie weet waar het goed voor was, laat hem begaan, hij is mijn trouwe Johannes!" Nu werd de bruiloft gevierd; het bal begon, de bruid trad binnen. De trouwe Johannes hield haar in 't oog en keek naar haar gezicht. Opeens verbleekte zij en viel voor dood neer. Toen sprong hij snel naar haar toe, tilde haar op en droeg haar naar een zijvertrek; daar legde hij haar neer, knielde en zoog drie bloeddruuppels uit haar rechter borst en spuwde ze uit. Weldra begon ze weer te ademen en kwam weer bij, maar de koning had het ook gezien en wist niet wat de reden van deze daad van de trouwe Johannes was; hij werd boos en riep: "In de gevangenis met hem!" De volgende morgen werd de trouwe Johannes veroordeeld en naar de galg geleid; en toen hij op de ladder stond en de strop om de hals zou krijgen, sprak hij: "Ieder die sterven moet, mag vóór zijn dood nog éénmaal spreken; kan ik dat recht ook verkrijgen?" - "Ja," antwoordde de koning, "het is u vergund." Toen zei de trouwe Johannes: "Onrechtvaardig ben ik veroordeeld, en ik ben u altijd trouw geweest." En hij vertelde hoe hij op zee het gekras van de raven had gehoord en verstaan en hoe hij, om zijn meester te redden, alles had moeten doen zoals hij het gedaan had. Toen riep de koning: "O

mijn trouwe Johannes. Vergeving! Vergeving! Breng hem weer hier!" Maar de trouwe Johannes was bij het laatste woord dat hij gesproken had, dood gevallen en was versteend.

De koning en de koningin hadden daar groot verdriet van, en de koning zei: "O, wat heb ik deze grote trouw slecht beloond!" en hij liet 't stenen beeld naar 't kasteel brengen en naast zijn bed neerzetten. Elke keer als hij het zag, begon hij te huilen en zei: "Kon ik je maar weer levend maken, mijn trouwe Johannes!" Toen begon de steen te spreken en zei: "Ja, u kunt mij weer levend maken; als u ervoor over hebt het liefste wat u bezit." De koning riep: "Alles wat ik op de wereld heb, wil ik afstaan voor u!" Het stenen beeld zei weer: "Houw eigenhandig uw beide kinderen 't hoofd af; besprenkel mij met hun bloed, dan ben ik behouden." De koning schrok toen hij hoorde dat hij zijn liefste kinderen zelf moest doden; maar hij dacht aan de onwankelbare trouw, waarmee Johannes voor hem de dood was ingegaan. Hij trok zijn zwaard en sloeg eigenhandig zijn beide kinderen 't hoofd af. Maar toen hij met hun bloed het stenen beeld besprenkeld had, keerde bij hem het leven terug, en de trouwe Johannes stond weer gezond in levenden lijven voor hem.

Hij zei tegen de koning: "Uw trouw zal niet onbeloond blijven." En hij nam de kinderhoofdjes, zette die weer op hun lichamen en bestreek de wonde met hun eigen bloed. Daarvan werden ze op 't zelfde ogenblik gezond, ze sprongen op en speelden weer verder, alsof er niets gebeurd was. Nu was de koning overmatig blij; en toen hij de koningin zag aankomen, verborg hij de trouwe Johannes en de beide jongens in een grote kast. Toen ze binnentrad, sprak hij: "Ben je gaan bidden in de kerk?" - "Ja," zei ze, "en ik heb voortdurend aan de trouwe Johannes gedacht; dat hij door ons toedoen zo ongelukkig is geworden."

Toen zei hij: "Lieve vrouw, wij kunnen hem tot 't leven terugbrengen, maar dat gaat alleen ten koste van onze zoontjes, die moeten wij offeren." De koningin verbleekte en schrok tot diep in haar hart, maar toch zei ze: "Dat zijn wij hem verschuldigd ter wille van zijn grote trouw." Hij was blij dat zij net zo gedacht had als hijzelf; hij trad op de kast toe en ontsloot die, hij haalde er de kinderen en de trouwe Johannes uit en sprak: "God zij geprezen, Johannes is verlost en onze zoontjes zijn ook weer in 't leven teruggekeerd." En hij vertelde haar hoe alles was gebeurd. Toen leefden zij tezamen in groot geluk tot aan hun einde.

Juli

Liefde

21 juni tot 21 juli

Gelukkige Hans

Wat is liefde?

Liefde is een bijzonder gevoel in je hart. Je kunt liefde tonen door te glimlachen, door warme dingen te zeggen, door een attent gebaar en door iemand te omhelzen. Als je liefde voelt voor mensen, behandel je hen met de uiterste zorg en vriendelijkheid omdat zij veel voor je betekenen. Liefde houdt in dat je andere mensen behandelt zoals je zelf behandeld wilt worden - met respect en aandacht.

Waarom zou je liefde in praktijk brengen?

Zonder liefde zijn mensen eenzaam. Als mensen het gevoel hebben dat het niemand kan schelen hoe het hen vergaat, zijn ze ongelukkig. Soms worden ze dan woedend en staan ze anderen niet toe om dichtbij te komen. Iedereen wil aardig gevonden worden. Iedereen wil geliefd zijn. Als je liefdevol

bent, geef je anderen het gevoel dat ze belangrijk zijn. Dan ontdooien ze. Liefde is besmettelijk. Liefde verspreidt zich steeds verder.

Liefde

Liefde is in het middelpunt van ons wezen. Zij is de kracht die ons energie geeft en richting wijst. Zij verbindt een hart met een ander. Liefde is de onweerstaanbare aantrekkingskracht en genegenheid voor een persoon, een plaats, een idee, of zelfs voor het leven zelf. Liefde is het koesteren van anderen, ze behandelen met tederheid. Liefde gedijt door aanvaarding en waardering. Ze heeft de kracht om te genezen. Ze roept ons op om onszelf telkens bij te schaven, en tegelijkertijd de behoefte los te laten een ander te overheersen of iemand een kopie van onszelf te willen maken. Gevoed door betrokkenheid en gekruid door vriendelijkheid, is liefde onze grootste gave.

REFLECTIEKAARTEN
Linda Kavelin Popov
© www.actonvirtues.nl

Hoe breng je liefde in praktijk?

Als je liefde in praktijk brengt, verplaats je je in andere mensen en vind je hun gevoelens belangrijk. Je accepteert hen en houdt van hen precies zoals ze zijn. Je kunt zelfs van mensen houden die je niet kent. Je voelt je bij hen betrokken en stuurt liefdevolle gedachten naar hen. Delen is een manier om liefde te tonen. Deel je bezittingen met anderen, besteed tijd aan hen en stel je voor hen open. Liefde in praktijk brengen houdt in dat je bedenkt hoe jij behandeld wilt worden en dat je anderen op dezelfde manier behandelt.

Hoe breng je liefde in praktijk als

- Je je rot voelt over iets wat je hebt gedaan?
- Je attent wilt zijn en iets wilt doen voor je zieke vader?
- Een kind chagrijnig doet?
- Je ziet dat er een pasgeboren vogeltje uit het nest is gevallen?
- Je dol bent op je leraar en dat aan hem wilt laten merken?
- Je iets bijzonders bezit wat je heel belangrijk vindt?

Tekens van succes Gefeliciteerd! je brengt liefde in praktijk als je

- Andere mensen behandelt zoals jij behandeld wilt worden.
- Aardige en liefdevolle dingen denkt en zegt.
- Jezelf en je spullen met anderen deelt.
- Van mensen houdt, precies zoals ze zijn.

- Liefdevolle gedachten denkt.
- Liefdevol omgaat met de dingen waar je van houdt.

De affirmatie

Ik ben een liefdevol persoon. Ik toon mijn liefde door attent te zijn en mijn genegenheid te tonen. Ik behandel andere mensen zoals ik zelf behandeld wil worden.

Activiteiten met liefde

Laat zien! Vertel!

Nodig leerlingen uit om iets mee te brengen waar ze dol op zijn. Laat ze het tonen en uitleggen hoe zij liefdevol omgaan met wat ze meenemen.

Reflectievragen over deze deugd

- Noem drie manieren waarop je lief kunt zijn voor andere mensen.
- Noem drie manieren waarop je lief kunt zijn voor dieren.
- Noem een aantal dingen, naast mensen en dieren, waar je van houdt.
- Wat vind je heerlijk om te doen?
- Wat gebeurt er als je een klus met liefde doet?
- Hoe wil je behandeld worden?
- Noem drie manieren waarop jij mensen liefdevol behandelt.

Het tekenen van liefde

Teken een huis en teken er alle mensen in van wie je houdt. Dat kan iedereen zijn, ook iemand die je niet hebt ontmoet, een beroemd persoon of een geschiedkundig figuur bijvoorbeeld.

Posterpunten

- Liefde is het enige dat belangrijk is. - Liefde blijft. - Liefde is vriendelijk. - Liefde is zacht. - Liefde is geduldig. - Liefde is nederig.

Citaat

...Liefde is de enige kracht die een vijand kan veranderen in een vriend...

Martin Luther King

Sprookje Gelukkige Hans

Hans had zeven jaar bij zijn heer gediend en toen zei hij tegen hem: "Heer, mijn tijd is om, ik wil nu graag weer naar huis naar mijn moeder, geef mij mijn loon." De heer antwoordde: "je hebt mij eerlijk en trouw gediend; ik zal je naar verdienste belonen," en hij gaf hem een klomp goud die zo groot was als Hans zijn hoofd. Hans haalde zijn zakdoek uit zijn zak, wikkelde daar de klomp goud in, nam hem op zijn schouder en ging op weg naar huis. Terwijl hij daar zo voortliep en steeds het ene been voor het andere zette, kreeg hij een ruiter in het oog die vrolijk en blij op een monter paard voorbij kwam draven. "Ach," zei Hans hardop, "rijden, dat is nog eens wat! Alsof je op een stoel zit en geen stenen waar je je aan stoot; je spaart je schoenen en je komt vooruit zonder dat je het merkt." De ruiter, die dit hoorde, hield in en riep: "Zeg Hans, waarom ga je dan ook te voet?" - "Ik moet wel," antwoordde hij, "want ik moet een klomp naar huis dragen; het is weliswaar goud maar ik kan mijn hoofd er niet

rechttop bij houden, daarbij drukt hij op mijn schouder." - "Weetje wat," zei de ruiter, "laten we ruilen - ik geef jou mijn paard en jij geeft mij je klomp." - "Heel graag," sprak Hans, "maar ik zeg u er direct bij dat u er heel wat aan te sjouwen zult hebben." De ruiter steeg af, nam het goud en hielp Hans in het zadel, gaf hem de teugels stevig in de hand en sprak: "als je wilt dat het goed hard gaat, dan moetje met je tong klakken en hop, hop roepen."

Hans was zielsgelukkig toen hij op het paard zat en daar zo frank en vrij voortreed. Na een tijdje bedacht hij dat het nog wel wat sneller zou kunnen en begon met zijn tong te klakken en hop hop te roepen. Het paard zette zich in gestrekte draf en voordat Hans wist wat er gebeurde was hij uit het zadel geworpen en lag hij in een sloot die de akker van de straatweg scheidde. Het paard zou er zeker vandoor gegaan zijn als een boer die langs kwam en een koe voor zich uitdreef, het niet had opgevangen. Hans raapte zijn armen en benen bij elkaar en krabbelde weer overeind, maar hij was uit zijn humeur en zei tegen de boer: "Rijden is geen grapje, zeker niet als je op een merrie als deze terechtkomt, die bikt en je uit het zadel werpt; je zou je nek wel kunnen breken; ik ga er nooit en te nimmer meer op. Neen, dan staat je koe mij beter aan, daar kan je op je gemak achteraan lopen en je hebt er bovendien iedere dag, zonder mankeren, melk, boter en kaas van. Wat zou ik er niet voor geven zo'n koe te hebben!" - "Welnu," sprak de boer, "als je dat zo'n plezier zou doen dan wil ik de koe wel met je ruilen voor het paard." Hans, helemaal in de wolken, stemde met dit voorstel in; de boer sprong te paard en reed snel weg.

Hans dreef zijn koe rustig voor zich uit en dacht na over de voordelige ruil. "Als ik nu nog een stuk brood heb, en daaraan zal het mij toch niet ontbreken, dan kan ik. Zo vaak ik zin heb, daar boter en kaas bij eten; en als ik dorst heb dan melk ik mijn koe en drink de melk. Mijn hartje, wat wil je nog meer?" Toen hij bij een herberg kwam hield hij stil, at in zijn uitbundige vreugde alles wat hij bij zich had, zijn middag- en zijn avondboterham, schoon op en liet zich voor de laatste centen die hij nog bezat een half glas bier inschenken. Daarna dreef hij zijn koe weer voort, almaar in de richting van het dorp waar zijn moeder woonde. Naarmate het middaguur naderde, werd de hitte steeds drukkender en Hans bevond zich op een heide die nog wel een uur gaans was. Toen kreeg hij het zo warm dat zijn tong aan zijn gehemelte kleefde van de dorst. Daar is wel wat aan te doen, dacht Hans, nu ga ik mijn koe melken en mij aan de melk tegoed doen. Hij bond haar aan een dode boom vast en omdat hij geen emmer had, zette hij zijn leren muts onder de koe, maar hoe hij zich ook inspande, er kwam geen druppeltje melk te voorschijn. En omdat hij onhandig te werk ging, gaf het ongeduldige dier hem tenslotte met een van haar achterpoten zo'n trap tegen zijn hoofd dat hij op de grond tuimelde en een hele tijd niet wist waar hij was.

Gelukkig kwam er net een slager aan met een kruiwagen waar een jong varken in lag. "Wat is hier aan de hand?" riep hij en hielp de brave Hans weer overeind. Hans vertelde wat er was gebeurd. De slager reikte hem zijn fles en zei: "Hier, neem maar een slok om van de schrik te bekomen. Die koe zal wel geen melk meer geven, het is een oud beest dat op zijn best nog geschikt is als trekdier of voor de slacht." - "Zo, zo," zei Hans en streek met zijn handen door zijn haar, "wie had dat gedacht? Het is mooi als je zo'n dier thuis kunt slachten; wat krijg je daar niet een boel vlees van! Maar ik heb het niet erg op rundvlees begrepen: het is mij niet mals genoeg. Ja, als je zo'n jong varken hebt! Dat smaakt wel anders en dan heb je ook nog worst!" - "Hoor eens, Hans," zei de slager, "om jou een plezier te doen wil ik wel ruilen en je het varken laten voor de koe." - "God belonen u voor uw vriendschap," zei Hans, gaf hem de koe, liet de slager het varkentje voor hem uit de kruiwagen losmaken en hem het touw waaraan het vastzat, in de hand geven.

Hans trok verder en bedacht hoe voor hem alles toch naar wens verliep; en als hem dan al iets onaangenaams overkwam dan kwam het toch meteen weer goed. Na een tijdje liep een jongen met hem mee, die een mooie witte gans onder zijn arm droeg. Zij praatten wat en Hans begon over zijn geluk te vertellen en hoe hij telkens weer zo voordelig geruild had. De jongeman vertelde hem dat hij de gans naar een feestmaaltijd ter ere van een kinderdoop bracht. "Til haar maar eens op," vervolgde hij en pakte de gans bij de vleugels, "voel maar hoe zwaar zij is; zij is dan ook acht weken lang vetgemest. Wie in haar bijt als zij gebraden is, moet zich het vet aan weerskanten van zijn mond vegen." - "Ja," sprak Hans, terwijl hij met één hand de gans woog, "die is goed aan haar gewicht, maar mijn varken is ook niet mis." Onderwijl keek de jongeman erg bezorgd naar alle kanten om zich heen en schudde bovendien met zijn hoofd. "Hoor eens," begon hij, "het zou wel eens niet helemaal in orde kunnen zijn met dat varken van jou. In het dorp waar ik pas door ben gekomen, is er bij de burgemeester net een uit de stal gestolen. Ik vrees... ik vrees, dat dat het varken is dat jij daar hebt.

Zij hebben mensen erop uitgestuurd en het zou niet zo best zijn als zij je met het varken betrappen; je zou op z'n minst in de bak gestopt worden." De brave Hans werd bang. "Lieve Hemel," sprak hij, "red me uit de nood, jij weet in deze streek beter de weg dan ik, hier, neem mijn varken en geef mij je gans." - "Ik moet er wel iets voor op het spel zetten," antwoordde de jongen, "maar ik wil het toch ook niet op mijn geweten hebben, dat jij je ongeluk tegemoet gaat." Dus nam hij het touw in de hand en dreef het varken snel een zijpad op; de brave Hans echter ging, verlost van zijn zorgen, met de gans onder zijn arm op weg naar zijn geboorteplaats. "Al met al," zei hij tegen zichzelf, "ben ik nog voordelig uit ook met de ruil: eerst heerlijk gebraden vlees, dan een heleboel vet dat eruit druipt; dat betekent brood met ganzenvet voor drie maanden; en tenslotte de mooie witte veren; die laat ik in mijn hoofdkussen stoppen en daarop zal ik dan wel in slaap vallen zonder dat iemand mij hoeft te wiegen. Wat zal mijn moeder blij zijn."

Toen hij het laatste dorp door was, stond daar een scharensliiep met zijn kar; het wiel snorde en hij zong erbij: "Ik slijp scharen en draai gezwind En hang mijn jasje naar de wind." Hans bleef naar hem staan kijken; eindelijk sprak hij hem aan en zei: "Het gaat u zeker goed, dat u zo vrolijk bent onder het scharensliepen?" - "Ja," antwoordde de scharensliiep, "met mijn handwerk kun je goud verdienen. Een goede scharensliiep is een man die, iedere keer als hij in zijn zak grijpt, daar ook geld in vindt.

Maar waar heb jij die mooie gans gekocht?" - "Die heb ik niet gekocht, maar die heb ik geruild voor mijn varken." - "En het varken?" - "Dat heb ik gekregen in ruil voor een koe." - "En de koe?" - "Die heb ik tegen een paard geruild." - "En het paard?" - "Daar heb ik een klomp goud voor gegeven zo groot als mijn hoofd." - "En het goud?" - "Nou, dat was mijn loon voor zeven jaren dienst." - "Je hebt je iedere keer weten te redden." sprak de scharensliiep, "als je het nu nog eens zover kon brengen dat je het geld in je zak hoort rinkelen, iedere keer dat je opstaat, dan is je geluk verzekerd."

- "Hoe moet ik dat aanpakken?" sprak Hans. "Je moet scharensliiep worden net als ik; het enige wat je daar eigenlijk voor nodig hebt is een wetsteen, de rest komt vanzelf. Ik heb er nog een; die is wel een beetje beschadigd, maar je hoeft mij er ook niet meer voor te geven dan je gans. Wil je dat?" - "Hoe kunt u dat nog vragen?" antwoordde Hans, "ik word immers de gelukkigste mens op aarde; Als ik geld heb zo vaak als ik in mijn zak tast, waar hoef ik mij dan nog langer zorgen over te maken?" Hij overhandigde hem de gans en nam de wetsteen in ontvangst. "Nou," sprak de scharensliiep, terwijl hij een doodgewone, zware veldkei tilde die naast hem lag, "hier heb je nog flinke steen op de koop

toe waar je goed op kunt slaan en je oude spijkers recht kloppen. Pak aan en berg hem netjes op." Hans pakte de steen op en ging vrolijk verder; zijn ogen straalden van vreugde. "Ik ben toch een gelukskind," riep hij uit, "allen, wat ik wens valt mij ten deel alsof ik op zondag geboren was."

Intussen begon hij, daar hij vanaf het aanbreken van de dag op de been was geweest, moe te worden; ook hij door honger geplaagd, daar hij in vreugde over de koehandel zijn hele voorraad in énen had opgemaakt. Ten slotte kon hij nog maar met moeite vooruitkomen en moest telkens stil houden; Bovendien kreeg hij verschrikkelijke last van de stenen. En hij kon de gedachte maar niet van zich afzetten, hoe prettig het zou zijn als hij ze net nu niet zou hoeven te dragen. Met een slakkengang kwam hij bij een put in een wei, daar wilde hij uitrusten en zich met een frisse drank verkwikken; maar om de stenen niet te beschadigen terwijl hij ging zitten, legde hij ze voorzichtig naast zich neer, op de rand van de put.

Toen ging hij zitten en wilde zich bukken om te drinken: daarbij maakte hij een verkeerde beweging, raakte net even de beide stenen en deze plonsden naar beneden. Toen Hans ze met eigen ogen in de diepte had zien verdwijnen, sprong hij op van blijdschap, knielde neer en dankte God met tranen in de ogen, dat Hij hem ook deze genade nog had betoond en hem op zo schone wijze en zonder dat hij zichzelf iets hoefde te verwijten, van de zware stenen had bevrijd die hem alleen nog maar tot last waren geweest. "Zo gelukkig als ik ben," riep hij uit, "bestaat er geen mens onder de zon." Opgelucht en bevrijd van alle lasten snelde hij nu weg tot hij thuis was bij zijn moeder.

8. Deugden als basis voor gedrag in de klas

Deugden kunnen de basis vormen voor gedrag in de klas; respect, vertrouwen en verantwoordelijkheid. Dit kan al door deugden te benoemen die kinderen dagelijks in de praktijk brengen; vinger opsteken, klasgenoot helpen en eigenschappen aanreiken.

Aandacht voor deugden leert kinderen in de klas om waarheidsgetrouw te zijn, respect te hebben voor (de mening van) anderen en verantwoordelijkheid te dragen. Zo heeft de Inspectie van het Onderwijs het over tolerantie, begrip voor anderen, rechtvaardigheid en zelfbeheersing.

Het is in de eerste plaats belangrijk om goed gedrag van kinderen in de klas te belonen. Dit kan door de deugden te noemen, die kinderen dagelijks in de praktijk brengen zoals;

- vinger opsteken (*wat goed dat je zo geduldig op je beurt wacht*),
- klasgenoot helpen (*fijn dat je zo behulpzaam bent*),
- eigenschappen aanreiken.

Kinderen in de klas doen natuurlijk ook dingen die je niet kunt accepteren. Reik ze dan juist de eigenschap aan die ze op dat moment nodig hadden zoals;

- geen spullen opruimen (*kom ruim de boel op en wees in vervolg wat netter met de spullen van school*)
- niet willen samenwerken (*wees voortaan wat vriendelijker tegen...*)

"Dat wat de leerkracht aan geheimen in de kinderziel legt moet groeikrachten in zich hebben."

Rudolf Steiner

9. Literatuur

Amons-Lievegoed, Christie, e.a.

Het dilemma van de morele opvoeding.

Christofoor, Zeist, 2008

Fugger, Gisela

Die Spiegelung der zwölf Monatstugenden im Märchen.

Novalis Verlag, Schaffhausen, 1992

Kinneging, Andreas, e.a.

Deugdenethiek, levensbeschouwing en religie.

Spectrum, Antwerpen, 2014

Melchizedek, Drunvaldo

Leven in je hart.

Hajefa, Zoetermeer, 2013

Messing, Marcel

Worden wij wakker.

Ankh-Hermes, Deventer, 2006

Mosmuller, Mieke

De heilige graal.

Baarle Nassau, Occident, 2005

Popov, Linda Kavelin

Het deugdenboek voor het onderwijs.

Uitgeverij De Zaak, Groningen, 2005

Steiner, Rudolf

Aus den Inhalten der esoterischen Stunden.

GA 266b, Stuttgart, 1912

Steiner, Rudolf

Menskunde en opvoeding

Pentagon, Amsterdam, 1990

Tongeren van, Paul

Leven is een kunst.

Uitgeverij Klement, Zoetermeer, 2013

Veltman, Maria

Soren Kierkegaard, een biografische schets.

Van Gorcum, Assen, 1987

Verhees, Mark

De Vibe.

London Books, Bodegraven, 2015

